

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Σχολή Οικονομικών & Πολιτικών Επιστημών

Τμήμα Τουρκικών Σπουδών και Σύγχρονων Ασιατικών Σπουδών

ΠΜΣ Γεωπολιτικής Ανάλυσης, Γεωστρατηγικής Σύνθεσης και Σπουδών Άμυνας και
Διεθνούς Ασφάλειας

Ονοματεπώνυμο: Μιχαλοπούλου Ιωάννα

Αριθμός μητρώου: 201510109

Γνωστικό αντικείμενο: Γεωπολιτική και Διεθνές Ποινικό Δίκαιο

Επόπτης/ες: καθ. Ιωάννης Θ. Μάζης, Δρ Ελένη Μίχα και Δρ. Γεώργιος Ανεψιού

Τίτλος: Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς στο πλαίσιο της διεθνούς ποινικής
δικαιοσύνης ως μέσο γεωπολιτικής επιρροής με έμφαση στον ευρύτερο χώρο της Μέσης
Ανατολής

Αριθμός λέξεων: 19.791

Προθεσμία κατάθεσης: 15 Ιουνίου 2017

Ημερομηνία κατάθεσης: 15 Ιουνίου 2017

Δήλωση: Με την υποβολή της παρούσας και τη συμπλήρωση του ανωτέρω πίνακα, βεβαιώ ότι έχω αναγνώσει και κατανοήσει τις πολιτικές και τους κανονισμούς του ΕΚΠΑ και του ΠΜΣ σχετικά με την αξιολόγηση των εργασιών και τα ακαδημαϊκά παραπτώματα.

Ημερομηνία

Υπογραφή

**Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς στο πλαίσιο της διεθνούς
ποινικής δικαιοσύνης ως μέσο γεωπολιτικής επιρροής με έμφαση στον
ευρύτερο χώρο της Μέσης Ανατολής**

*«Ο άνθρωπος είναι το μοναδικό έλλογον που έχει παράξει πολιτισμό,
έχει ιστορία και είναι προϊόν της ιστορίας των προγόνων του.»
Αριστοτέλης, «Πολιτικά»*

Ευχαριστίες

Η παρούσα εργασία αποτελεί για μένα όνειρο από την αρχή της ακαδημαϊκής μου καριέρας. Είναι μία προσπάθεια που με ωρίμασε, με εξέλιξε και με ενέπλεξε στον γοητευτικό ιστό της γνώσης. Ήταν ένα ταξίδι «θεωρίας εἵνεκεν», για τη μόρφωση, όπως έλεγε ο Ηρόδοτος.

Η πρόκληση του να συνδυάσω τον μοντέρνο κλάδο της γεωπολιτικής με το κλασσικό νομικό πνεύμα, ήταν πρόταση της Δρ της Νομικής Σχολής Αθηνών κ^ας Μίχα Ελένης, την οποία ευχαριστώ θερμά. Με αυτό το πάντρεμα, συνειδητοποίησα, πέραν των γνώσεων που αποκόμισα ότι η Γνώση δεν έχει στεγανά, μάθημα που πιστεύω θα μου φανεί πολύτιμο στο μέλλον. Μαζί με τον κ. Ανεψιού, Υπ. Δρ. Διεθνούς Δικαίου, του Παντείου Πανεπιστημίου Αθηνών, μου υπέδειξαν τα μονοπάτια, μέσα από τα οποία οδηγήθηκα στη σύντηξη των πληροφοριών εκείνων που με βοήθησαν να περάσω από το στάδιο της κατανόησης μίας σκέψης σε εκείνο της παραγωγής ιδεών.

Στον καθηγητή μου Γεωπολιτικής του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, κ. Μάξη οφείλω την ολοκλήρωση της εργασίας μου. Έχει υπάρξει μέντορας για μένα, τόσο κατά την εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας, όσο και κατά τη διάρκεια των θεωρητικών σταδίων του ΠΜΣ. Διδάχτηκα απ' αυτόν τη μεθοδολογία εκείνη που διαμόρφωσε τη σκέψη μου στην καθημερινή μου ζωή και αποτελεί πλέον πυξίδα και δείκτη των επιλογών μου. Χάρη στη διδασκαλία του διείσδυσα στο χώρο της έρευνας και αποσαφήνισα τους στόχους μου.

Τους είμαι ευγνώμων για όλη αυτήν την μοναδική εμπειρία.

Πίνακας Περιεχομένων

ΛΙΣΤΑ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	10
1.ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ/STATE OF THE ART	12
2.ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	12
2.1 Περιγραφή της εφαρμοσθείσας μεθοδολογίας	12
2.2 Ανάλυση του θέματός μας με βάση την ορολογία της ΣΓΑ	16
2.2.1 Γεωπολιτικός παράγοντας	17
2.2.2 Γεωπολιτικό σύστημα	17
2.2.3 Υποσυστήματα	17
2.2.4 Υπερσυστημικοί δρώντες.....	18
2.2.5 Γεωπολιτικοί Πυλώνες ισχύος	18
2.2.6 Γεωπολιτικοί δείκτες.....	18
2.3 Περιγραφή της έρευνας.....	19
2.4 Ερευνητικοί περιορισμοί.....	21
3.ΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	22
i)Υποσύστημα της Συρίας	23
ii) Υποσύστημα του Ιράκ.....	27
iii) Υποσύστημα του Μάλι	29
iv) Υποσύστημα της Λιβύης	31
v) Υποσύστημα του Αφγανιστάν	33
3.1 ΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ: Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, από τη σκοπιά του Διεθνούς Δικαίου.....	35
3.1.1 Το διεθνές νομικό πλαίσιο περί της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς.....	35
3.1.2 Συμβατικό πλαίσιο προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς και η πεποίθηση δικαίου (opinio iuris)	35
i)Η σύμβαση της Χάγης του 1954 για τη προστασία των πολιτιστικών αγαθών σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης.....	38
ii)Το περιεχόμενο των Πρωτοκόλλων της Σύμβασης της Χάγης του 1954.....	39

3.1.3 Η συμβολή του «ήπιου δικαίου (soft law)» στην έμμεση διαμόρφωση του εθίμου	40
3.1.4 Δεσμευτικές Αποφάσεις του ΣΑ του ΟΗΕ υπό το Κεφάλαιο 7 του Χάρτη....	42
3.1.5 Η διαμόρφωση του διεθνούς εθίμου για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.....	43
3.2 ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ: Οι σημαντικότερες αποφάσεις των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων, του Σ.Α. του ΟΗΕ και η ανάλυσή τους.	44
3.2.1 Υποθέσεις του ICTY που αφορούν τη πολιτιστική κληρονομιά.....	44
i)Υποθέσεις Strugar και Jokic στο ICTY	45
ii) Υπόθεση Prlić et al στο ICTY	46
3.2.2 Η υπόθεση Al Mahdi και η επίθεση προς τη πολιτιστική κληρονομιά ως έγκλημα πολέμου: μία καινοτομία για το ICC	47
3.2.2.1 Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης	48
3.2.2.2 Η «πολιτική» της Εισαγγελίας του ΔΠΔ.....	50
i)Το κατηγορητήριο κατά του Al Faqi Al Mahdi.....	52
ii)Η συμβολή της προηγούμενης νομολογίας	53
3.2.2.3 Η αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος	56
i) Η ρύθμιση του Καταστατικού ΔΠΔ και τα στοιχεία του εγκλήματος.....	56
ii) Η προηγούμενη νομολογία	59
3.2.2.4 Η Υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος.....	61
3.2.2.5 Οι ελαφρυντικές περιστάσεις υπέρ του κατηγορουμένου.....	65
3.2.3 Η απόφαση 2199/2015 του Συμβουλίου Ασφαλείας.....	69
3.2.4 Η απόφαση 2347/2017 του Συμβουλίου Ασφαλείας για την πολιτιστική κληρονομιά	70
4.ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ.....	72
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	75
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	80
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ (ΧΑΡΤΩΝ Η ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ)	83
i) Πίνακες.....	84
ii) Χάρτες και εικόνες	87
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ.....	108

Λίστα ακρωνυμίων

ΕΕ	(Ευρωπαϊκή Ένωση)
Η.Ε.	(Ηνωμένα Έθνη)
ΗΠΑ	(Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής)
Ο.Η.Ε.	(Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών)
Ο.Α.Σ.Ε.	(Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη)
Σ.Α.	(Συμβούλιο Ασφαλείας)
ΣΓΑ	(Συστημική Γεωπολιτική Ανάλυση)
ABiH	(Στρατός της Δημοκρατίας της Βοσνίας και της Ερζεγοβίνης)
ANF	(Al Nusra Front, Μέτωπο αλ Νούσρα)
AQIM	(Al-Qeada στο Ισλαμικό Μαγκρέμπ)
HVO	(Συμβούλιο Άμυνας της Κροατίας)
ICC	(International Criminal Court, Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο)
ICTY	(International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την Πρώην Γιουγκοσλαβία)
Interpol	(International Criminal Police Organization, ICPO)
ISIS	(αραβικά: <i>الإسلامية الدولة</i> , αντ-νταουλάτ αλ-ισλαμίγια, Ισλαμικό κράτος του Ιράκ και της Συρίας)
ISIL	(Ισλαμικό κράτος του Ιράκ και του Λεβάντε) και Dae'sh
MNLA	(Εθνικό Κίνημα για την Απελευθέρωση του Azawad)
MUJAO	(Κίνημα για την Ενότητα και την Τζιχάντ στη Δυτική Αφρική)
NATO	(North Atlantic Organization)
UNESCO	(United Nations Educational Scientific and Cultural Organization)
UNODC	(United Nations Office on Drugs and Crime)
WCO	(Word Customs Organization)

Εισαγωγή

Την τελευταία δεκαετία παρατηρείται έντονη δραστηριότητα του Ισλαμικού Κράτους στην περιοχή της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής με στρατηγικό σχεδιασμό και στόχους που αποκλίνουν από τις συνήθεις πρακτικές των ένοπλων συρράξεων. Οι μαχητές του ISIS, εκτός από τις αποτρόπαιες πράξεις εναντίον πληθυσμιακών ομάδων που κατακτούν, προβαίνουν και σε καταστροφές και λεηλασίες μνημείων πολιτισμικής κληρονομιάς, κάποιων δε εξ αυτών, προστατευομένων από την UNESCO. (βλ. Χάρτη 3)

Παράλληλα, η παγκόσμια κοινότητα προσπαθεί να αναχαιτίσει, μέσω αποφάσεων των δικαιοδοτικών οργάνων που διαθέτει, τις πράξεις αυτές, οι οποίες αποτελούν πλήγμα κατά της διεθνούς ασφάλειας αλλά και της γεωπολιτικής ισορροπίας.

Ο Ναπολέον είπε πως αν γνωρίζει κανείς τη γεωγραφία ενός έθνους είναι σαν να γνωρίζει την εξωτερική πολιτική του. Σύμφωνα με τον Brzezinski, ο τρόπος που κατανοούμε τη σημασία της πολιτικής γεωγραφίας πρέπει να προσαρμοστεί στις νέες πραγματικότητες της πολιτικής ισχύος.¹ Θα προβούμε στην ανάλυση του θέματός μας μέσω της συστημικής γεωπολιτικής ανάλυσης, η οποία σύμφωνα με τον ορισμό του δασκάλου μου Ιωάννη Θ. Μάζη, γεωπολιτική ανάλυση ενός γεωγραφικού συστήματος ανισορρόπου κατανομής ισχύος καλείται η γεωγραφική εκείνη μέθοδος η οποία μελετά, περιγράφει και προβλέπει τις συμπεριφορές και τις επιπτώσεις των σχέσεων των αντιτιθέμενων και διακριτών πολιτικών δράσεων ανακατανομής ισχύος και των ιδεολογικών μεταφυσικών που τις καλύπτουν, στο πλαίσιο των γεωγραφικών συμπλόκων που οι πολιτικές αυτές εφαρμόζονται και λειτουργούν.²

Για την προσέγγιση του θέματος προσπαθήσαμε να αποστασιοποιηθούμε από ιδεολογικές προσηλώσεις και «αφηγήσεις» δημοσιογραφικού ύφους, έτσι ώστε η ανάλυσή μας να διηθήσει στα διεθνή γεγονότα και να τα ερμηνεύσει. Για την διεπιστημονικότητα της μελέτης μας οφείλαμε να επιλέξουμε μεταξύ ευρέως φάσματος γνωστικών πεδίων (μαθηματικά, νομικά, ιστορία, οικονομία, γεωγραφία ή συνδυασμό κάποιων από αυτά), προκειμένου τα συμπεράσματά μας

¹ Zbigniew Brzezinski, *Η μεγάλη σκακιέρα*, εκδ. Λιβάνη, Αθήνα, 1998, σ. 72.

² Ιωάννης Θ. Μάζης, *Η Γεωπολιτική, η Θεωρία και η Πράξη*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2002, σ.σ. 43-66.

να έχουν βαρύτητα και αξιοπιστία. Έτσι, επιλέξαμε ως μεθοδολογικό εργαλείο συγκεκριμένο και στιβαρό τη νομική ανάλυση.

Με την παρούσα μελέτη θα επιχειρήσουμε να αναλύσουμε το ισχύον νομικό πλαίσιο που διέπει την καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς κατά τη διάρκεια ένοπλων συρράξεων. Θα προβούμε σε περιπτωσιακή μελέτη της υπόθεσης Al Mahdi, η οποία αποτυπώνει την ιδεολογία και τη δράση των ακραίων σαλαφιστικών, σουνιτικών, ισλαμιστικών οργανώσεων. Θα εξετάσουμε τη νομολογία και τις σημαντικές αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας που αφορούν σε εγκλήματα πολέμου κατά πολιτιστικής κληρονομιάς. Στη συνέχεια θα δώσουμε έμφαση στη συστημική γεωπολιτική ανάλυση του θέματος, δηλαδή στην οριοθέτηση του γεωπολιτικού συστήματος και των υποσυστημάτων, με τη βοήθεια του θεωρητικού υπόβαθρου που μας παρέχει η εκτενής χρησιμοποιούμενη βιβλιογραφία. Θα προσεγγίσουμε τον πολιτικό πυλώνα ισχύος διότι το εφαρμοστέο δίκαιο που εξετάζουμε ανήκει εκεί.

Στόχος είναι να διαρθρώσουμε ένα γεωπολιτικό υπόδειγμα, το οποίο να αποτυπώνει με ακρίβεια τις τάσεις ανακατανομής ισχύος στην περιοχή της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής, χρησιμοποιώντας τις μεθοδολογικές αρχές της συστημικής γεωπολιτικής ανάλυσης κατά Μάζη, ώστε να καταδείξουμε τη γεωπολιτική δυναμική του.

Η εργασία ολοκληρώνεται με την εύρεση της συνισταμένης τάσεως ισχύος του δεδομένου γεωπολιτικού παράγοντα, δηλαδή της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς και με την περιγραφή των γεωπολιτικών δυναμικών που διαμορφώνονται στο εξετασθέν σύστημα.

1.Επισκόπηση βιβλιογραφίας/state of the Art

Για την παρούσα εργασία έγινε χρήση πλήθους διαδικτυακών άρθρων και αναλύσεων τόσο του ελληνικού όσο και του διεθνούς τύπου (αγγλοσαξωνικού-γαλλικού) και στις αποφάσεις των Διεθνών Δικαιοδοτικών οργάνων και του Συμβουλίου Ασφαλείας. Επίσης χρησιμοποιήθηκαν πανεπιστημιακά συγγράμματα του επιβλέποντος καθηγητή κύριου Μάζη καθώς και οπτικοακουστικό υλικό σχετικό με τη πράξη καταστροφής μνημείων από τζιχαντιστικές οργανώσεις.

Δεδομένου ότι η υπόθεση Mahdi αποτελεί την πρώτη περίπτωση καταδίκης για έγκλημα πολέμου σχετικό με καταστροφή πολιτιστικής κληρονομιάς, δεν αναφέρονται πολλές νομολογίες σχετικού περιεχομένου. Έτσι, η έλλειψη ενός εκτενέστερου ερευνητικού πλαισίου περιόρισε σε κάποιο βαθμό την όποια συγκριτική μελέτη θα μπορούσε να γίνει.

Για την καλύτερη κατανόηση των μελετούμενων υποσυστημάτων η μελέτη συμπληρώνεται με σχετικούς διαδραστικούς ή συμβατικούς χάρτες, διαγράμματα και πίνακες ποσοτικών στοιχείων σε ειδικό παράρτημα στο τέλος της ανάλυσης.

Τέλος, φως στο σκοτεινό μονοπάτι της γνώσης, έριξαν με τις παρεμβάσεις τους οι επιβλέποντες καθηγητές, κύριος Μάζης, κυρία Μίχα και κύριος Ανεψιού.

2.Μεθοδολογία

2.1 Περιγραφή της εφαρμοσθείσας μεθοδολογίας

Το θέμα αναλύεται με βάση τη γεωπολιτική συστημική μέθοδο, όπως αυτή περιγράφεται από τον Μάζη και εξειδικεύτηκε για την περιπτωσιολογική μελέτη του θέματός μας.³

Ο Μάζης έχει προτείνει μια μεθοδολογία γεωπολιτικής ανάλυσης για τους ερευνητές που κάνουν χρήση του γεωγραφικού αναλυτικού επιστημονικού εργαλείου, με σκοπό την διερεύνηση των διεθνών πολιτικών γεγονότων και των συναφών ανακατανομών ισχύος (αμυντικής, οικονομικής, πολιτικής και πολιτισμικής) στο σύνολο των συστημάτων των εθνικών κοινωνικών σχηματισμών του πλανήτη (Εθνικο-κρατικών και εθνοτικών) και των φαινομένων αλλά και των

³ Ιωάννης Θ. Μάζης, «Μεθοδολογία συγγραφής μίας γεωπολιτικής ανάλυσης: δομή, έννοιες και όρου», *Γεωστρατηγική*, Τεύχος 12, Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 2007, σελ. 151-155.

οντοτήτων που επηρεάζουν τη συγκρότηση, τη δομή και τις διατάξεις ισχύος μεταξύ των σχηματισμών αυτών.⁴

Με βάση τον ορισμό⁵ που προηγήθηκε, γεωπολιτική και οικονομική γεωγραφία είναι άμεσα συνυφασμένες και ορίζουν τα συστήματα κατανομής ισχύος από την οπτική της χωρικής τους διαστάσεως. Το συγκεκριμένο μοντέλο εξετάζει μέσα από ένα διευρυμένο νεοθετικιστικό πλαίσιο τους συσχετισμούς και αποδέχεται τη χρήση της μεθοδολογίας του «εκλεπτυσμένου συμπεριφορισμού» (αποδοχή του παραγωγικού τρόπου σκέψης του μελετητή ως σημείο εκκίνησης κάθε σοβαρής εμπειρικής έρευνας, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν μπορούν να διαψευστούν, τροποποιηθούν ή βελτιωθούν οι θεωρίες).⁶ Η οικονομική γεωγραφία και ανάλυση του χώρου, καθορίζει επιστημονικά και αυστηρά το ουσιαστικό περιεχόμενο της μελέτης και της διεπιστημονικής έρευνας του διεθνούς γίνεσθαι υπό το πρίσμα της ισχύος. Η θετικο-επιστημονική βάση, ειδικότερα η γεωγραφική, συμβάλλει καθοριστικά στην επιστημονική προσέγγιση των χαρακτηριστικών και των τάσεων των διεθνών πολιτικών, οι οποίες ασκούνται σε επιμέρους γεωγραφικά σύμπλοκα στον πλανήτη, αλλά και στη συνισταμένη τάση των ανταγωνισμών ισχύος μεταξύ των συμπλόκων αυτών.

Για την καλύτερη κατανόηση της μελέτης που θα ακολουθήσει κρίνουμε σκόπιμο να ορίσουμε τους όρους που θα χρησιμοποιήσουμε κατά τη συστηματική γεωπολιτική ανάλυση.

Γεωπολιτικός παράγοντας είναι ο παράγοντας εκείνος που προκαλεί την ανακατανομή της ισχύος στο υπό μελέτη Σύστημα/ Σύμπλοκο. Επηρεάζει συγκεκριμένους Γεωπολιτικούς δείκτες σε κάθε γεωπολιτικό πυλώνα. Οι γεωπολιτικοί πυλώνες και οι αντίστοιχοι γεωπολιτικοί τους δείκτες, επιλέγονται από τον αναλυτή κατά το κριτήριο της βαρύτητας/σημασίας τους.⁷

Σύστημα καλείται το ακριβές άθροισμα των εδαφικών ενοτήτων που αποτελούν τα γεωπολιτικά υποσυστήματα τα προσδιορισθέντα από τον εντοπισμό, την

⁴ Σύμφωνα με τον Μάζη χρησιμοποιούμε τους όρους: γεωπολιτικό σύμπλοκο, υποσύστημα, υπερσύστημα, γεωπολιτικές τάσεις-δυναμικές, θετική υποσυστημική συνιστώσα τάση ισχύος, μηδενική υποσυστημική συνιστώσα τάση ισχύος, εσωτερικό και εξωτερικό του συστήματος.

⁵ Ιωάννης Θ. Μάζης, *Μεταθεωρητική κριτική διεθνών σχέσεων και γεωπολιτικής, Το νεοθετικιστικό πλαίσιο*, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα 2012, σ.σ. 331-377 και στο Ιωάννης Θ. Μάζης, *Η Γεωπολιτική, η Θεωρία και η Πράξη*, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα, 2002, σ.σ. 43-44.

⁶ Ιωάννης Θ. Μάζης, *ibidem*, σ.σ. 62-79.

⁷ Ιωάννης Θ. Μάζης, *Μεταθεωρητική κριτική διεθνών σχέσεων και γεωπολιτικής, Το νεοθετικιστικό πλαίσιο*, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα 2012, σ.σ. 331-377 και στο Ιωάννης Θ. Μάζης, *Η Γεωπολιτική, η Θεωρία και η Πράξη*, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα, 2002, σ.σ. 43-44.

διακεκριμένη δράση και τη συστηματική και διακεκριμένη λειτουργία του συγκεκριμένου γεωπολιτικού παράγοντος στον φυσικό τους χώρο⁸. Σύμπλοκο είναι η ευρύτερη, εν πολλοίς, γεωγραφική ενότητα του συστήματος⁹. Υπερσύστημα καλείται το σύνολο των πόλων διεθνούς ισχύος που επηρεάζουν τη δράση των γεωπολιτικών παραγόντων στο εσωτερικό των υποσυστημάτων και του αντιστοίχου συστήματος το οποίο τα εμπεριέχει. Υποσύστημα καλείται η ομοιογενής, ως προς τη δράση και λειτουργία ενός γεωπολιτικού παράγοντος, εδαφική ενότητα.¹⁰ Γεωπολιτικός δείκτης είναι η ποσοτικοποίηση του υπό μελέτη θέματος, το αριθμητικό εκείνο στοιχείο που δείχνει την ανακατανομή ισχύος στο Σύστημα/Σύμπλοκο. Πυλώνες ισχύος: Η γεωπολιτική μελετά τέσσερις πτυχές ασκήσεως της επιρροής της ισχύος των εθνικοκρατικών οντοτήτων ή άλλης μορφής διεθνών δρώντων (νέων πόλων διεθνούς ισχύος). Αυτές είναι: η αμυντική, η οικονομική, η πολιτική και η πολιτισμική. Συνεπώς, οι πυλώνες ισχύος είναι οι τέσσερις πυλώνες (άμυνα/ ασφάλεια, οικονομία, πολιτική, πολιτισμός/ πληροφορία) που καθορίζουν την ισχύ και την κατανομή της στο υπό μελέτη σύμπλοκο.¹¹

Για να διασφαλιστεί η διεπιστημονικότητα της μελέτης χρησιμοποιούνται τα εξής διεπιστημονικά εργαλεία: α) η νομική ανάλυση υπό το πρίσμα της σχέσεως ισχύος-διεθνούς δικαίου, β) η ανάλυση πολιτικού λόγου με τη χρήση εργαλείων γλωσσολογίας σωμάτων κειμένου, γ) χαρτογραφίας και δ) φωτογραμμετρίας κτλ..

Όπως κάθε τίτλος γεωπολιτικής μελέτης, έτσι και η παρούσα ορίζει τα δεδομένα και τα ζητούμενά μας. Δηλαδή:

α) τα όρια του γεωγραφικού συμπλόκου, το γεωγραφικό πεδίο που καλύπτει η μελέτη μας,

β) τον προς μελέτη χώρο (εσωτερικό ή εξωτερικό του συμπλόκου), στον οποίο ανακατανέμεται η ισχύς λόγω της ύπαρξης του γεωπολιτικού παράγοντα και

γ) τον γεωπολιτικό παράγοντα, η ύπαρξη του οποίου επηρεάζει την κατανομή ισχύος στο δεδομένο γεωγραφικό σύμπλοκο.¹²

⁸ Ιωάννης Θ. Μάζης, *ibidem*.

⁹ Ιωάννης Θ. Μάζης, *ibidem*.

¹⁰ Ιωάννης Θ. Μάζης, *ibidem*.

¹¹ Ιωάννης Θ. Μάζης, *ibidem*.

¹² Ιωάννης Θ. Μάζης, *Μεταθεωρητική κριτική διεθνών σχέσεων και γεωπολιτικής, Το νεοθετικιστικό πλαίσιο*, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα 2012, σ.σ. 367-369.

Φάση 1^η

Στη φάση αυτή θα ορίσουμε τα γεωπολιτικά συστήματα όπου λαμβάνει χώρα ο γεωπολιτικός παράγοντας. Έχουμε τρεις κλίμακες συστημάτων οριζόμενες ως προς το εύρος του γεωγραφικού χώρου.¹³

- 1) Τα υποσυστήματα, τα οποία αποτελούν υποσύνολα των συστημάτων
- 2) Τα συστήματα, τα οποία αποτελούν το γεωγραφικό μας σύμπλοκο και
- 3) Τα υπερσυστήματα, τα οποία επιδρούν στη δράση του εξεταζόμενου συστήματος

Απαραίτητος είναι επίσης ο ορισμός ενός ποιοτικού χαρακτηριστικού, χωρίς το οποίο δεν έχει νόημα ο προσδιορισμός των τριών ανωτέρω συστημάτων του γεωγραφικού χώρου.¹⁴

Φάση 2^η

Αφού προσδιορίσουμε τα τρία είδη συστημάτων και το ποιοτικό χαρακτηριστικό που τα προσδιορίζει, θα πρέπει να ταυτοποιήσουμε τα πεδία γεωπολιτικής επιρροής του γεωπολιτικού μας παράγοντα. Δηλαδή, θα πρέπει να καθορίσουμε πάνω σε ποιον γεωπολιτικό πυλώνα¹⁵ επιδρά ο γεωπολιτικός μας παράγοντας, στο πλαίσιο πάντα του συστήματός μας. Επίσης, θα περιγράψουμε τις γεωπολιτικές τάσεις-δυναμικές για κάθε ένα από τα εξεταζόμενα υποσυστήματα, αποκλειστικά με όρους ισχύος.¹⁶ Οι τάσεις αυτές απαντούν, στα εξής ερωτήματα:

Πρώτο ερώτημα¹⁷

Σε ποιους πυλώνες υπερिσχύει ο γεωπολιτικός μας παράγοντας και πώς καθορίζει ή δύναται να καθορίσει τη συμπεριφορά τους στο πλαίσιο του εκάστοτε υποσυστήματος. Αυτή η μορφή του συμπεράσματος ορίζεται ως «θετική υποσυστημική συνιστώσα τάση ισχύος» του «γεωπολιτικού παράγοντος» στο «εσωτερικό του συστήματος».¹⁸

¹³ Ioannis Th. Mazis, «L' analyse géopolitique systémique: propositions terminologiques et définitions métathéoriques selon l exigence métathéoriques Lacatienne», *Géographies, Géopolitiques et Géostratégies Régionales*, Vol. I, (1), 2013, pp. 21-32.

¹⁴ Ιωάννης Θ. Μάζης, *Μεταθεωρητική κριτική διεθνών σχέσεων και γεωπολιτικής, Το νεοθετικιστικό πλαίσιο*, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα 2012, σ.σ. 367-369.

¹⁵ Θα εξεταστούν οι επιρροές του γεωπολιτικού παράγοντα στα ορισθέντα υποσυστήματα και ειδικά σε κάποιον γεωπολιτικό πυλώνα, π.χ. της άμυνας, της οικονομίας, της πολιτικής ή του πολιτισμού.

¹⁶ Ιωάννης Θ. Μάζης, *op.cit.*, σ.σ. 367-371

¹⁷ Ioannis Th. Mazis, «L' analyse géopolitique systémique: propositions terminologiques et définitions métathéoriques selon l exigence métathéoriques Lacatienne», *Géographies, Géopolitiques et Géostratégies Régionales*, Vol. I, (1), 2013, pp. 21-32.

¹⁸ Ιωάννης Θ. Μάζης, *Μεταθεωρητική κριτική διεθνών σχέσεων και γεωπολιτικής, Το νεοθετικιστικό πλαίσιο*, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα 2012, σ.σ. 367-369.

*Δεύτερο ερώτημα*¹⁹

Σε ποιους πυλώνες απορροφάται η επιρροή του «γεωπολιτικού παράγοντος» και άρα δεν επηρεάζει τη συνολική συμπεριφορά του υποσυστήματος.²⁰ Αυτή η μορφή του συμπεράσματος ορίζεται ως μηδενική υποσυστημική συνιστώσα τάση ισχύος του «γεωπολιτικού παράγοντος» στο «εσωτερικό του συστήματος».²¹

Η εργασία ολοκληρώνεται με τη φάση των συμπερασμάτων, όπου θα περιγράψουμε τις γεωπολιτικές δυναμικές στις οποίες η συνισταμένη της ισχύος του υπό εξέταση γεωπολιτικού παράγοντος υποβάλλει την συμπεριφορά του εξετασθέντος υποσυστήματος στο περιβάλλον του υπερσυστήματος. Σύμφωνα με τον Μάζη, μια γεωπολιτική ανάλυση δεν επιτρέπει την κατάθεση προτάσεων, διότι αποτελεί αποτύπωση της Χωρικής Πραγματικότητας και αποσκοπεί στο να αποκαλύψει και να περιγράψει δομές, δράσεις, λειτουργίες, επιρροές, μορφές και δυναμικές του γεωπολιτικού υποδείγματος. Ο Μάζης τονίζει άλλωστε ότι οι προτάσεις «δεν αποτελούν αντικείμενο της γεωπολιτικής ανάλυσης. Αποτελούν αντικείμενο της γεωστρατηγικής προσεγγίσεως, η οποία μπορεί να γίνει μόνο εφόσον μας ζητηθεί και εκμεταλλευόμενη τα αποτελέσματα της προηγηθείσας γεωπολιτικής αναλύσεως».²²

2.2 Ανάλυση του θέματός μας με βάση την ορολογία της ΣΓΑ

Η περιγραφείσα μεθοδολογική προσέγγιση, προσαρμοσμένη στο θέμα μας διαμόρφωσε την παρακάτω δομή έρευνας και ανάλυσης.²³

¹⁹ Ioannis Th. Mazis, «L' analyse géopolitique systémique: propositions terminologiques et définitions métathéoriques selon l exigence métathéoriques Lacatienne», *Géographies, Géopolitiques et Géostratégies Régionales*, Vol. I, (1), 2013, pp. 21-32.

²⁰ Ioannis Th. Mazis, *ibidem*.

²¹ Ιωάννης Θ. Μάζης, *Μεταθεωρητική κριτική διεθνών σχέσεων και γεωπολιτικής, Το νεοθετικιστικό πλαίσιο*, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα 2012, σ.σ. 367-369.

²² Ιωάννης Θ. Μάζης, , «Μεθοδολογία συγγραφής μίας γεωπολιτικής ανάλυσης: δομή, έννοιες και όροι», *Γεωστρατηγική*, Τεύχος 12, Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 2007, σελ. 154.

²³ Ioannis Th. Mazis, «L' analyse géopolitique systémique: propositions terminologiques et définitions métathéoriques selon l exigence métathéoriques Lacatienne», *Géographies, Géopolitiques et Géostratégies Régionales*, Vol. I, (1), 2013, pp. 21-32.

2.2.1 Γεωπολιτικός παράγοντας

Στη περίπτωση μας γεωπολιτικός παράγων είναι η «προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς», μέσω του διεθνούς δικαίου στην ευρύτερη Μέση Ανατολή.

Για την συστημική διάρθρωση των γεωγραφικών ορίων τα οποία αφορά ο γεωπολιτικός παράγων, απαιτείται ο καθορισμός της συστημικής δομής τους.²⁴

2.2.2 Γεωπολιτικό σύστημα

Το γεωπολιτικό σύστημα στην περίπτωση μας είναι το σύμπλοκο της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής, όπως αυτό ορίζεται σε συνάρτηση με τα μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς που περιλαμβάνονται σε αυτήν την ζώνη και έχουν υποστεί επιθέσεις ή καταστροφές.²⁵

2.2.3 Υποσυστήματα

Η διάκριση των υποσυστημάτων έγινε με βάση το χώρο, ο οποίος καταλαμβάνεται από τα πολιτιστικά μνημεία που βρίσκονται στις συγκεκριμένες γεωπολιτικές-γεωγραφικές ζώνες και έχουν υποστεί επιθέσεις από τζιχαντιστικές οργανώσεις.

Υπ/μα 1: χώρος ο οποίος καταλαμβάνεται από τα πολιτιστικά μνημεία που βρίσκονται στη Συρία

Υπ/μα 2: χώρος ο οποίος καταλαμβάνεται από τα πολιτιστικά μνημεία που βρίσκονται στο Ιράκ

Υπ/μα 3: χώρος ο οποίος καταλαμβάνεται από τα πολιτιστικά μνημεία που βρίσκονται στο Μάλι

Υπ/μα 4: χώρος ο οποίος καταλαμβάνεται από τα πολιτιστικά μνημεία που βρίσκονται στη Λιβύη

²⁴ Ιωάννης Θ. Μάζης, *Μεταθεωρητική κριτική διεθνών σχέσεων και γεωπολιτικής, Το νεοθετικιστικό πλαίσιο*, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα 2012, σ.σ. 367-369.

²⁵ Γεωγραφικό/Γεωπολιτικό σύμπλοκο ονομάζεται το σύνολο των γεωγραφικών φυσικών χώρων με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά τα οποία συλλειτουργούν μεταξύ τους και με τα αντίστοιχα των άλλων υποσυστημάτων. Ιωάννης Θ. Μάζης, *ibidem*.

Υπ/μα 5: χώρος ο οποίος καταλαμβάνεται από τα πολιτιστικά μνημεία που βρίσκονται στο Αφγανιστάν

2.2.4 Υπερσυστημικοί δρώντες

Οι υπερσυστημικοί δρώντες είναι οι ΗΠΑ, Ρωσία, NATO, ΕΕ, Ιράν, οι οποίοι διαδρούν ήδη ή δύνανται να επηρεάσουν το γεωπολιτικό μας παράγοντα και να επιφέρουν ανακατανομές ισχύος στο εσωτερικό του χώρου του συστήματος.

2.2.5 Γεωπολιτικοί Πυλώνες ισχύος

Αφού ορίσαμε τις κλίμακες των συστημάτων, θα προσδιορίσουμε τα πεδία γεωπολιτικής επιρροής του γεωπολιτικού μας παράγοντα.²⁶ Επιλέγουμε να εξετάσουμε τις επιρροές της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσω του διεθνούς δικαίου στον Πολιτικό γεωπολιτικό πυλώνα, δεδομένου ότι, τα διεθνή δικαιοδοτικά όργανα (Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την Πρώην Γιουγκοσλαβία) και οι αποφάσεις [2199(2015) και 2347(2017)] του Συμβουλίου Ασφαλείας αποτελούν πολιτικά όργανα. Για την οικονομία της εργασίας δεν θα αναφερθούμε στους πυλώνες της άμυνας, της οικονομίας και του πολιτισμού/ πληροφορίας.

2.2.6 Γεωπολιτικοί δείκτες

Οι γεωπολιτικοί δείκτες της παρούσας εργασίας είναι η νομολογία και οι αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας. Δηλαδή, ο αριθμός των σχετικών αποφάσεων των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων και του ΣΑ για το υπό εξέταση ζήτημα. Αναφορικά με τη νομολογία των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων πρόκειται να εξεταστεί η υπόθεση Al Mahdi του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, ως ο κύριος γεωπολιτικός δείκτης, ως επιμέρους γεωπολιτικοί δείκτες οι αποφάσεις

²⁶ Ιωάννης Θ. Μάζης, *Μεταθεωρητική κριτική διεθνών σχέσεων και γεωπολιτικής, Το νεοθετικιστικό πλαίσιο*, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα 2012, σ.σ. 367-369.

στις υποθέσεις Strugar και Jokic του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου για την Πρώην Γιουγκοσλαβία και η Υπόθεση Prlić et al. του ίδιου δικαστηρίου. Οι αποφάσεις 2199/2015 και 2347/2017 του Συμβουλίου Ασφαλείας θα αποτελέσουν κύριους γεωπολιτικούς δείκτες της έρευνας, διότι αφορούν την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς από τις καταστροφές τζιχαντιστικών, σαλαφιστικών οργανώσεων.

2.3 Περιγραφή της έρευνας

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματοποιήθηκε ύστερα από ενδελεχή έρευνα πηγών, αρθρογραφίας και βιβλιογραφίας. Βασιστήκαμε σε αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας και σε αποφάσεις του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου και του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου για την Πρώην Γιουγκοσλαβία. Επίσης, σημαντικές ήταν μελέτες και δημοσιεύσεις της UNESCO αλλά και οι Συμβάσεις για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η βιβλιογραφία βασίζεται κυρίως σε έργα του Μάζη, διότι η έρευνα γίνεται μέσω της συστημικής γεωπολιτικής ανάλυσης. Μέλημά μας ήταν η βιβλιογραφική αφετηρία για την παρούσα εργασία να ανταποκρίνεται κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο στη διεπιστημονική προσέγγιση, γι' αυτόν το λόγο χρησιμοποιήθηκε ως αποδεικτικό εργαλείο, η νομική ανάλυση, κατά τη διερεύνηση των διαφορετικών πλευρών του θέματος. Ύστερα από σύγκριση, μέσω χαρτών και πινάκων επιχειρείται να καταφανεί το εάν και κατά πόσον οι γεωπολιτικοί δείκτες επηρέασαν ή δύνανται να επηρεάσουν στο μέλλον το διεθνές γίγνεσθαι. Επίσης, θα επιχειρηθεί μία πρόβλεψη για τη συνεισφορά, στον γεωπολιτικό παράγοντα, περαιτέρω μέτρων.

Αυτό που πρέπει να σημειωθεί είναι το γεγονός ότι οι γεωπολιτικοί δείκτες της μελέτης είναι ελάχιστοι διότι οι καταστροφές της πολιτιστικής κληρονομιάς στο υπό μελέτη σύμπλοκο άρχισαν στις αρχές του 21^{ου} αιώνα, με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν πολλές αποφάσεις των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων και του Σ.Α.. Επίσης, συχνές καταστροφές πραγματοποιήθηκαν το 2011 (βλ. δυναμικό διανυσματικό χάρτη 1) με αποτέλεσμα οι αποφάσεις που βγήκαν από τότε να είναι πολύ πρόσφατες. Τούτο προσθέτει επιπλέον δυσκολία στην προσπάθεια να βρεθεί η συνισταμένη τάση γεωπολιτικής ισχύος.

Στις δυσκολίες της έρευνας εντάσσεται κυρίως η αδυναμία καθορισμού αυστηρά μετρήσιμων μεγεθών. Τούτο διότι, αφενός οι γεωπολιτικοί δείκτες εμπεριέχουν σύνθετες μη μετρήσιμες έννοιες, με αποτέλεσμα να μην παρέχουν ασφαλή αριθμητικά δεδομένα, αφ' ετέρου, συχνά, μία προκύπτουσα συνιστώσα ενδέχεται να διαμορφώνεται από εξωγενείς παράγοντες που δεν εξετάζονται στη παρούσα μελέτη.

Βεβαίως, η παρούσα διπλωματική εργασία είναι το αποτέλεσμα κοπιαστικής προσπάθειας, που έχει μία αρχή και μία αιτία. Αυτή ήταν η έμπνευση της καθηγήτριας Ελένης Μίχα, με τον Γεώργιο Ανεψιού και με την επιστημονική καθοδήγηση και κριτική θεώρηση του επιβλέποντος καθηγητού Ιωάννη Θ. Μάζη, η γράφουσα εισήλθε στο απαιτητικό σύμπαν της γεωγραφίας και της συστημικής γεωπολιτικής ανάλυσης. Μαζί με αυτά, οι γνώσεις του Καθηγητή Μάζη οδήγησαν τη γράφουσα με ασφάλεια μέσα από τα δύσβατα μονοπάτια γνώσεων και ερωτημάτων, στην περάτωση της παρούσης εργασίας.

Η παρούσα έρευνα αποτελείται από την Εισαγωγή, την επισκόπηση βιβλιογραφίας, τη μεθοδολογία και την περιγραφή της εφαρμοσθείσας μεθοδολογίας.

Στη συνέχεια ακολουθεί η συστημική διάρθρωση του θέματος, δηλαδή ο καθορισμός και η ανάλυση του γεωπολιτικού συστήματος και των υποσυστημάτων. Ύστερα ακολουθεί η συστημική γεωπολιτική ανάλυση του θέματος, η οποία διαμορφώνεται κατόπιν επεξεργασίας των γεωπολιτικών δεικτών, οι οποίοι αναλύθηκαν και επεξεργάστηκαν στην ακολουθούμενη νομική ανάλυση, η οποία περιλαμβάνει στοχευμένη περιγραφή του νομικού πλαισίου και των σημαντικότερων αποφάσεων των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων, του Σ.Α. του Ο.Η.Ε. και την ανάλυσή τους. Στο κεφάλαιο αυτό, για τη διεξαγωγή της μελέτης, χρησιμοποιήθηκαν ως κύριοι γεωπολιτικοί δείκτες η απόφαση Mahdi του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, οι αποφάσεις 2199/2015 και 2347/2017 του Σ.Α. και ως επιμέρους γεωπολιτικοί δείκτες οι αποφάσεις Strugar και Jokic και η απόφαση Prlić et al. του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου για την Πρώην Γιουγκοσλαβία. Οι γεωπολιτικοί δείκτες αυτοί επιλέχθηκαν γιατί είναι οι αποφάσεις που αναφέρονται ρητώς στα υποσυστήματα της έρευνας, ή αν δεν αναφέρονται, λειτουργούν αποτρεπτικά και συμβάλλουν στη δημιουργία διεθνούς εθίμου για τα υποσυστήματά μας. Ακόμη ένας λόγος για τον οποίον επιλέχθηκαν οι δείκτες αυτοί είναι επειδή αποτελούν τις σημαντικότερες αποφάσεις των διεθνών δικαιοδοτικών

οργάνων και του Σ.Α., λόγω της πρόσφατης καταστροφικής δραστηριότητας από ισλαμιστικές εξτρεμιστικές οργανώσεις. Αξιοσημείωτο είναι πως το Συμβούλιο Ασφαλείας των ΗΕ λειτουργεί ως μοχλός πολιτικής νομιμοποίησης της δικαιοσύνης εξέλιξης και βέβαια, εκφράζει την υφιστάμενη ισορροπία των πολιτικών δυνάμεων μέσα και από τις πρόσφατες αποφάσεις του. Η επεξεργασία των γεωπολιτικών δεικτών έγινε μέσω της συγκριτικής παρουσίασης των αποφάσεων (νομολογία, αποφάσεις ΣΑ) και μέσω της δημιουργίας πινάκων.

Τέλος, παρουσιάζεται το γεωπολιτικό υπόδειγμα τάσεων ανακατανομής ισχύος. Είναι σημαντικό να ειπωθεί πως οι τάσεις παράγονται από τα αποτελέσματα των δεικτών μέσω της παραγωγής πινάκων, οι οποίοι συγκρίνονται μεταξύ τους. Η σύγκριση πραγματοποιείται με τις σημαντικές αποφάσεις με βάση τις σχετικές περιπτώσεις που βρίσκονται εντός των υποσυστημάτων. Τα συγκριτικά αποτελέσματα αναδεικνύουν την τελική τάση ανακατανομής ισχύος.

2.4 Ερευνητικοί περιορισμοί

Καθώς είναι αδύνατο, από πλευράς όγκου εργασίας, να διαχειριστούμε τα μνημεία που υπάρχουν σε όλο το σύστημα της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής, τα υποσυστήματά μας επιλέχθηκαν με βάση τις περισσότερες περιπτώσεις καταστροφών μνημείων από τζιχαντιστικές οργανώσεις. Σχετικά με τη νομολογία, επιλέχθηκε ως κύριος γεωπολιτικός δείκτης η υπόθεση Mahdi και οι υποθέσεις Strugar και Jokic του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου για την Πρώην Γιουγκοσλαβία και η Υπόθεση Prlić et al του ίδιου δικαστηρίου. Δεν επιλέχθηκαν άλλες αποφάσεις επειδή αυτές θεωρήθηκαν σημαντικότερες για την πραγματοποίηση της έρευνας. Από τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας επιλέχθηκαν η 2199/2015²⁷ και η 2347/2017²⁸ γιατί καταγγέλλουν τις ισλαμιστικές ομάδες του ISIS και συνυφασμένων με την Al-Qaeda ισλαμιστικές οργανώσεις, αλλά και λόγω του γεγονότος ότι η απόφαση 2199/2015 και κυρίως η απόφαση 2347/2017 αφορά αποκλειστικά και μόνο την καταστροφή της πολιτιστικής

²⁷ Απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών 2199 (S/RES/2199) 06/03/2015, [http://undocs.org/S/RES/2199\(2015\)](http://undocs.org/S/RES/2199(2015)), ημερομηνία απολήψεως 2/3/2017.

²⁸ Απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών 2347 (S/RES/2347) 24/03/2017, [http://undocs.org/S/RES/2347\(2017\)](http://undocs.org/S/RES/2347(2017)), ημερομηνία απολήψεως: 1/04/2017.

κληρονομιάς και έγκειται στο Κεφάλαιο 7 του Χάρτη.²⁹ Το ζήτημα αυτό αφορά τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Επίσης, το Συμβούλιο Ασφαλείας έχει τη δυνατότητα να προβεί σε άλλα μέτρα στο μέλλον, ακόμα και στρατιωτικού χαρακτήρα, σχετικά με το ζήτημα της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς κατά τα άρθρα 42, 43 και 44 του Χάρτη.³⁰ Η επεξεργασία των γεωπολιτικών δεικτών θα πραγματοποιηθεί με συγκριτική παρουσίαση των αποφάσεων (νομολογίας, αποφάσεις Σ.Α.), μέσω της δημιουργίας πινάκων ή/και διαγραμμάτων και όχι σε κάτι πιο σύνθετο.

Τέλος, είμαστε υποχρεωμένοι να παραδεχθούμε ότι στις λεγόμενες κοινωνικές επιστήμες είναι εξαιρετικά δύσκολο να εξαλειφθεί ολοκληρωτικά η «υποκειμενική θέαση» του μελετητή, αν και υπήρξαμε εξαιρετικά προσεκτικοί ώστε να αποφύγουμε παρόμοια ολισθήματα, ενδέχεται να διακρίνει ο αναγνώστης σημεία που αντανακλούν την προσωπικότητα του μελετητή.

3.Συστημική γεωπολιτική ανάλυση

Στο τμήμα αυτό της μελέτης, θα επιχειρήσουμε να καταδείξουμε πώς ο γεωπολιτικός παράγοντας, στην παρούσα εργασία, η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, σε συνάρτηση με τους γεωπολιτικούς δείκτες, δηλαδή τις αποφάσεις διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων και του Σ.Α., προκαλεί την ανακατανομή ισχύος στο υπό μελέτη σύμπλοκο, την Ευρύτερη Μέση Ανατολή. Συγκεκριμένα θα εξετάσουμε τις γεωπολιτικές τάσεις και δυναμικές που ανακύπτουν σε τρεις κλίμακες συστημάτων, στο εξεταζόμενο σύμπλοκο, στα υποσυστήματα που έχουμε ορίσει και στους υπερσυστημικούς δρώντες. Δεδομένου ότι οι αποφάσεις των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων και του Συμβουλίου Ασφαλείας αποτελούν πρωτίστως πολιτικές δράσεις, θα περιοριστούμε στην επιρροή που ασκούν στον πολιτικό γεωπολιτικό πυλώνα ισχύος. Θα προσεγγίσουμε τη στάση των πόλων

²⁹ Το Κεφάλαιο 7 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών αναφέρεται στην ενέργεια εν περιπτώσει απειλής της ειρήνης, διαταράξεως της ειρήνης και επιθετικών πράξεων. Σύμφωνα με το άρθρο 39 του Χάρτη, το ΣΑ θα αποφαινεται περί της υπάρξεως απειλής κατά της ειρήνης, διαταράξεως της ειρήνης ή επιθετικής πράξεως και θα προβαίνει σε συστάσεις ή θα αποφασίζει για τα μέτρα που θα εφαρμοστούν κατά τα άρθρα 41 και 42 με σκοπό τη διατήρηση και την αποκατάσταση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Στέλιος Περράκης, Μαρία-Ντανιέλα Μαρούδα, *Ηνωμένα Έθνη, θεσμικό πλαίσιο και δικαιοπολιτική δράση*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2006, σ. 25.

³⁰ Στέλιος Περράκης, Μαρία-Ντανιέλα Μαρούδα, *Ηνωμένα Έθνη, θεσμικό πλαίσιο και δικαιοπολιτική δράση*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2006, σ.σ. 25-26.

διεθνούς ισχύος, δηλαδή των υπερσυστημικών δρώντων που επηρεάζουν το γεωπολιτικό παράγοντα στο σύμπλοκο της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής. Οι γεωπολιτικοί δείκτες της παρούσας μελέτης, κυρίως οι αποφάσεις του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου και οι αποφάσεις 2199/2015³¹ και 2347/2017³² του Σ.Α., οι αποφάσεις του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου για την πρώτη Γιουγκοσλαβία, θα εξεταστούν προκειμένου να γίνει σαφές ότι προκαλούν την ανακατανομή ισχύος στην Ευρύτερη Μέση Ανατολή και στα επιμέρους υποσυστήματα. Τέλος, θα δούμε κατά πόσον και με ποιο τρόπο οι υπερσυστημικοί δρώντες ΗΠΑ, Ρωσία, ΕΕ, NATO, Ιράν επηρεάζουν τη δράση για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς στο εσωτερικό των υποσυστημάτων και του αντίστοιχου συστήματος.

ι)Υποσύστημα της Συρίας

Παρά τις αντιλήψεις που κυριαρχούν για τη Συρία, περί ενός ομογενούς εξεγερθέντος λαού που ζητάει δημοκρατία, η ένοπλη σύρραξη στη Συρία ξεκίνησε από τη διαχρονική προσπάθεια της σουνιτικής πλειονότητας του πληθυσμού να αποτινάξει την κυριαρχία της μειονότητας των αλαουιτών³³ και να πάρει την εξουσία.³⁴ Τον Μάρτιο του 2011, τη Συρία διαδέχθηκε μία έντονη εσωτερική κρίση, η οποία ξεκίνησε με διαδηλώσεις από την πόλη Ντεράα και επεκτάθηκαν σε άλλες περιοχές της Συρίας, αστικά κέντρα και περιφέρειες έχοντας σχεταριστικά χαρακτηριστικά, ανάμεσα στη σουνιτική πλειονότητα και του μειονοτικού καθεστώτος του αλαουίτη Μπασάρ αλ Άσαντ.³⁵ Με την επέκταση της κρίσης το 2012, η Συρία έγινε το επίκεντρο ανταγωνισμού ισχύος του μεσανατολικού συστήματος.³⁶ Στα τέλη του 2012, η συριακή κρίση είχε ξεπεράσει τα όρια της Συρίας και είχε μετατραπεί σε έναν περιφερειακό πόλεμο με διεθνείς απολήξεις.³⁷ (βλ. Χάρτη 2)

³¹ Απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών 2199 (S/RES/2199) 06/03/2015, [http://undocs.org/S/RES/2199\(2015\)](http://undocs.org/S/RES/2199(2015)), ημερομηνία απολήψεως 2/3/2017.

³² Απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών 2347 (S/RES/2347) 24/03/2017, [http://undocs.org/S/RES/2347\(2017\)](http://undocs.org/S/RES/2347(2017)), ημερομηνία απολήψεως: 1/04/2017.

³³ Σ.Σ.: Η μειονότητα των αλαουιτών αποτελεί παρακλάδι των σιτών.

³⁴ Κωνσταντίνος Γρίβας, *Η στρατιωτική άνοδος της Κίνας και η Γεωπολιτική του πολέμου στη Μέση Ανατολή*, εκ. Λιβάνη, 2013, σ. 39.

³⁵ Ιωάννης Θ. Μάζης, *Γεωπολιτική και γεωστρατηγικές της συριακής κρίσεως*, εκδ. Λειμών, Αθήνα, 2016, σ. 25.

³⁶ Ιωάννης Θ. Μάζης, *ibidem*.

³⁷ Ιωάννης Θ. Μάζης, *ibidem*, σ. 26.

Από την έναρξη του συριακού πολέμου έως σήμερα έχουν καταστραφεί στο υποσύστημα της Συρίας 920 μνημεία συνολικά³⁸, μεγάλης ιστορικής και θρησκευτικής αξίας κατά τη διάρκεια ένοπλων συρράξεων, όπως αυτά αποτυπώνονται στους χάρτες. [βλ. Εικόνες 1, 2, 3, 4, 5 και Χάρτες 3, 4, 5, 11(α), 11(β), 13,14, 15 και 19).³⁹ Για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς στο υποσύστημα της Συρίας αναφέρεται η απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας 2199/2015⁴⁰ καταδικάζοντας την τρομοκρατία ως απειλή για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Αναγνωρίζει την ανάγκη επιβολής οικονομικών κυρώσεων στο ISIS και άλλων συνδεδεμένων με την Al Qaeda τρομοκρατικών οργανώσεων. Επίσης, επιβεβαιώνει την ανεξαρτησία, την κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα της Συρίας. Θίγει το ζήτημα των τρομοκρατικών οργανώσεων που προσπαθούν να ενισχύσουν την επιχειρησιακή τους δραστηριότητα μέσω της παράνομης διακίνησης της πολιτισμικής κληρονομιάς. (βλ. Χάρτη 6) Οι ΗΠΑ και η Ρωσία, ως υπερσυστημικοί δρώντες και ως μόνιμα μέλη του Σ.Α. των Η.Ε., οφείλουν να διασφαλίσουν την εφαρμογή της παρούσας απόφασης. Οι ΗΠΑ με τη δράση τους υποστηρίζουν τις σουνιτικές εξτρεμιστικές οργανώσεις και τις κοσμικές αντικαθεστωτικές ομάδες, καταδικάζοντας, ωστόσο, τις ακραίες ισλαμистικές πρακτικές του ISIS.⁴¹ Αμερικανός αξιωματούχος προέβη στην εξής παρατήρηση, καταγραφείσα σε πρόσφατη έκθεση του International Crisis Group: «Η κρίση στην Συρία έχει μεταλλαχθεί: από έναν συριακό πόλεμο με περιφερειακές επιπτώσεις μετατρέπεται σε έναν περιφερειακό πόλεμο με συριακό επίκεντρο».⁴² (βλ. Χάρτη 2)

³⁸Infographic: ‘Un-Islamic’ cultural heritage in jihadists’ crosshairs, Your Middle East, 22/8/2016, http://www.yourmiddleeast.com/culture/infographic-unislamic-cultural-heritage-in-jihadists-crosshairs_42377, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017

³⁹ Satellite-based damage assessment to cultural heritage sites in Syria, Unitar, 28/10/2014, http://unosat.web.cern.ch/unosat/unitar/downloads/chs/FINAL_Syria_WHS.pdf, ημερομηνία απολήψεως: 7/4/2017

⁴⁰ Απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών 2199 (S/RES/2199) 06/03/2015, [http://undocs.org/S/RES/2199\(2015\)](http://undocs.org/S/RES/2199(2015)), ημερομηνία απολήψεως 2/3/2017.

⁴¹ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τον γεωστρατηγικό ρόλο του Κατάρ, της Τουρκίας, του Ντουμπάι και της Σαουδικής Αραβίας στη Μέση Ανατολή βλέπε I. Th. Mazis, “L’effet Syrien et l’analyse géopolitique et géostratégique du Moyen Orient actuel”, *Civitas Gentium*, 2:1, 2012, σ. 59-77.

⁴² “Syria’s Metastasing Conflicts”, Middle East Reports, *International Crisis Group*, No.143, June 27, 2013. Βλέπε επίσης: Μιχάλης Σαρλής, “Ο γεωπολιτικός αντίκτυπος της συριακής κρίσης στην εσωτερική κατάσταση του Λιβάνου» στα Πρακτικά του Α’ Διεθνούς Μεσανατολικού Συνεδρίου του Πανεπιστημίου Αθηνών, Ιωάννης Θ. Μάζης (Διευθ.) και Νικολάου Κ. Πατραγάς, Οι Αραβικές Εξεγέρσεις και η Αναμόρφωση του Αραβοισλαμικού κόσμου, εκδ. , (Dir.) and K. Nikolaou-Patragas, εκδ. Λειμών, 2013, σ.σ. 359-373.

Η ΕΕ ως υπερσυστημικός δρών στο υποσύστημα της Συρίας παραμένει προσηλωμένη στην επίτευξη διαρκούς ειρήνης, σταθερότητας και ασφάλειας στη Συρία και στην αντιμετώπιση της απειλής του ISIS (Da'esh) μέσω της διπλωματικής οδού. Καλεί όλα τα κράτη προς συμμόρφωση με την απόφαση 2199/2015⁴³ του Σ.Α., ώστε να εξασφαλιστεί ότι δεν διατίθενται χρηματοοικονομικοί πόροι για την ενίσχυση του ISIS και τρομοκρατικών οργανώσεων συνδεδεμένων με την Al-Qaeda. Επίσης, καταδικάζει σθεναρά την εκ προθέσεως καταστροφή της αρχαιολογικής και πολιτιστικής κληρονομιάς στη Συρία από το ISIS (Da'esh) αλλά και την εξτρεμιστική ιδεολογία στην οποία βασίζονται οι σχετικές ενέργειες, τονίζοντας ότι οι ενέργειες αυτές ενδέχεται να συνιστούν έγκλημα πολέμου σύμφωνα με το καταστατικό της Ρώμης του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου. Η ΕΕ στο υποσύστημα της Συρίας έχει δεσμευτεί να βοηθήσει στην καταγραφή και προστασία της κληρονομιάς του συριακού λαού, λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα, σύμφωνα με την απόφαση 2199/2015 του Σ.Α. για την πρόληψη του παράνομου εμπορίου πολιτιστικών αγαθών, δεδομένου ότι η εν λόγω παράνομη εμπορία πολιτιστικών τεχνουργημάτων συμβάλλει άμεσα στη χρηματοδότηση του ISIS και άλλων τρομοκρατικών οργανώσεων.⁴⁴

Η απόφαση 2199/2015 του Σ.Α. καταγγέλλει και καταδικάζει τη δράση των τρομοκρατικών ισλαμιστικών οργανώσεων κατά μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς και ορίζει το πλαίσιο δράσης της UNESCO αλλά και της διεθνούς κοινότητας σχετικά με τη προστασία της. Ωστόσο, η γεωπολιτική επιρροή της απόφασης 2347/2017⁴⁵ του Σ.Α. είναι ισχυρή στο υποσύστημα της Συρίας διότι καταγγέλλεται ρητώς το ISIS και οι οργανώσεις συνδεδεμένες με την Al-Qaeda για τις καταστροφές που προκάλεσαν στα πολιτιστικά αγαθά της Συρίας αλλά και για την εμπορία αυτών προς επίτευξη της ενίσχυσής τους. Επίσης, αναγνωρίζει στην ποινική δικαιοσύνη τη δυνατότητα επιβολής ποινών για εγκλήματα κατά της πολιτιστικής κληρονομιάς.

⁴³ Απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών 2199 (S/RES/2199) 06/03/2015, [http://undocs.org/S/RES/2199\(2015\)](http://undocs.org/S/RES/2199(2015)), ημερομηνία απολήψεως 2/3/2017.

⁴⁴ Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την περιφερειακή στρατηγική της ΕΕ για τη Συρία και το Ιράκ καθώς και για την Απειλή του ISIL/Da'esh, *Ευρωπαϊκό Συμβούλιο*, 16/3/2015, <http://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2015/03/16-council-conclusions-eu-regional-strategy-for-syria-and-iraq-as-well-as-the-isil-daesh-threat/>, ημερομηνία απολήψεως: 5/4/2017.

⁴⁵ Απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών 2347 (S/RES/2347) 24/03/2017, [http://undocs.org/S/RES/2347\(2017\)](http://undocs.org/S/RES/2347(2017)), ημερομηνία απολήψεως: 1/04/2017.

Ωστόσο, σε αυτό το σημείο πρέπει να εξετάσουμε τον περίπλοκο ρόλο των υπερσυστημικών δρώντων στην ευαίσθητη και εύφλεκτη γεωπολιτική σκακιέρα της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής. Με δεδομένο τον κομβικό γεωπολιτικό ρόλο της Συρίας, παρατηρούμε ένα πλέγμα αντικρουόμενων συμφερόντων, τα οποία μεταβάλλουν διαρκώς τις τάσεις και τις δυναμικές της γεωπολιτικής ισχύος. Προηγουμένως αναφερθήκαμε στη δράση της ΕΕ, που μοιάζει να είναι ο πιο διακριτικός υπερσυστημικός δρών. Η πλέον πρόδηλη πρόθεση ανάληψης ισχύος στην περιοχή εκδηλώνεται από το Ιράν, παραδοσιακό σύμμαχο επί τρεις δεκαετίες της Συρίας και δεμένο άρρηκτα με την Ρωσία. Το Ιράν έχει βασίσει σχεδόν εξ ολοκλήρου το γεωπολιτικό σχεδιασμό του στη διατήρηση του καθεστώτος του Άσαντ, για λόγους που σχετίζονται τόσο με την άσκηση επιρροής στις εύθραυστες κυβερνήσεις του γειτονικού Ιράκ όσο και για την πρόσβαση, μέσω της Συρίας, στην Ευρύτερη Μέση Ανατολή, διαμορφώνοντας ανακατανομή ισχύος στον πολιτικό γεωπολιτικό πυλώνα. Ο γεωπολιτικός παράγοντας που μελετάμε συμβάλλει επί σειρά δεκαετιών στη διατήρηση της πολιτιστικής ταυτότητας των εθνοτήτων της περιοχής και στους μεταξύ τους δεσμούς. Αντίθετα, η καταστροφή ιερών μνημείων και πολιτισμικών θησαυρών αποδυναμώνει και τελικά αφανίζει την πολιτισμική ταυτότητα των εν λόγω κοινωνιών, επιφέροντας αμετάκλητο πλήγμα στη μέχρι τώρα πολιτισμική πραγματικότητα της περιοχής.⁴⁶

Σε παράλληλο πλάνο εξετάζουμε και τη στάση της Αμερικής και της Ρωσίας, ως υπερσυστημικών δρώντων, με τη μεν Ρωσία να στηρίζει τα γεωπολιτικά δεδομένα, όπως αυτά είναι διαμορφωμένα με τον Άσαντ στο τιμόνι της Συρίας, τη δε Αμερική να βομβαρδίζει εδώ και δεκαοχτώ μήνες στρατιωτικούς στόχους της κυβέρνησης Άσαντ προκαλώντας και αυτή σε πολλές περιπτώσεις παράπλευρες απώλειες. Ωστόσο, η αμερικανο-ρωσική συμφωνία περί καταστροφής του χημικού οπλοστασίου της Συρίας δια του σχετικού ψηφίσματος του Σ.Α. του Ο.Η.Ε.⁴⁷ ανακατένιμε τις γεωπολιτικές τάσεις στην περιοχή σταθεροποιώντας το καθεστώς Άσαντ, έπληξε τις αντικαθεστωτικές δυνάμεις των εξτρεμιστικών ισλαμικών

⁴⁶ Statement by UN Secretary-General Ban Ki-moon, UNESCO Director-General Irina Bokova and UN and League of Arab States Joint Special Representative for Syria Lakhdar Brahimi: The destruction of Syria's cultural heritage must stop, *United Nations Secretary-General*, Νέα Υόρκη, 12/3/2014, <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2014-03-12/statement-un-secretary-general-ban-ki-moon-unesco-director-general>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017

⁴⁷ Ιωάννης Θ. Μάζης και Μιχάλης Σαρλής, Νέα πλήγματα στην ασφάλεια της Μέσης Ανατολής, *Foreign Affairs*, Οι γεωστρατηγικοί ενδοισλαμικοί ανταγωνισμοί στο σύστημα Συρίας-Λιβάνου, 25/4/2014, <http://www.foreignaffairs.gr/articles/69782/ioannis-th-mazis-kai-mixalis-sarlis/nea-pligmata-stin-asfaleia-tis-mesis-anatolis>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017.

οργανώσεων και έδωσε εκκίνηση στις διαπραγματεύσεις των έξι δυνάμεων (ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα, Γαλλία, Γερμανία) με την Τεχεράνη αναφορικά με το ιρανικό πυρηνικό πρόγραμμα.⁴⁸ Τέλος, μετά από την πρόσφατη όξυνση στις σχέσεις ΗΠΑ, Ρωσίας (Απρίλιος 2017), με αφορμή τους αμερικανικούς βομβαρδισμούς συριακών πόλεων, το NATO θα ενταχθεί στο συνασπισμό, σύμφωνα με τον γραμματέα Γενς Στολτενμπεργκ, χωρίς να συμμετάσχει σε επιχειρήσεις μάχης παρά μόνο θα παρέχει υποστήριξη με αεροπλάνα AWACS στον συνασπισμό.⁴⁹

Η προστασία των πολιτιστικών μνημείων και πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελεί διεθνή υποχρέωση των κρατών, τόσο σε καιρό ειρήνης όσο και σε καιρό πολέμου, χωρίς να ορίζονται τιμωρητικές ποινές, σύμφωνα με τις διεθνείς Συμβάσεις, με αποτέλεσμα να υπάρχει τάση ατιμωρησίας των εγκλημάτων που έχουν διαπραχθεί στη Συρία. Ως προς τον γεωπολιτικό πολιτικό πυλώνα, παρά το γεγονός ότι Συρία δεν έχει κυρώσει το Καταστατικό του ICC, η επιρροή της απόφασης του Al Mahdi μπορεί να λειτουργήσει αποτρεπτικά για το μέλλον για υποθέσεις που σχετίζονται με την καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς από τρομοκρατικές σαλαφιστικές οργανώσεις και παραδειγματικά σύμφωνα με το άρθρο 12 (3) του Καταστατικού για «αυτόνομη παραπομπή» από το Σ.Α., με το να καταδικάσει την καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς ως έγκλημα πολέμου. Επομένως δύναται να επηρεάσει τις τάσεις ανακατανομής της γεωπολιτικής ισχύος στην περιοχή του συριακού υποσυστήματος. (βλ. Πίνακα 1)

ii) Υποσύστημα του Ιράκ

Στην περίπτωση του Ιράκ δεν έχει καταστεί δυνατόν να καταμετρηθεί το μέγεθος της καταστροφής της πολιτιστικής κληρονομιάς (βλ. Χάρτη 8 και Εικόνα 1 και 2), διότι εκτείνεται πέρα από τα υλικά πολιτιστικά αγαθά και αφορά εξίσου την άυλη αλλά και την φυσική κληρονομιά.

Το 2003, με την επιχείρηση «Σοκ και δέος» των αμερικανο-βρετανικών «απελευθερωτριών δυνάμεων» άρχισε μία άνευ προηγουμένου λεηλασία των

⁴⁸ Κωνσταντίνος Γρίβας, *Η στρατιωτική άνοδος της Κίνας και η Γεωπολιτική του πολέμου στη Μέση Ανατολή*, εκ. Λιβάνη, 2013, σ. 69.

⁴⁹ Joint press point with NATO Secretary Jens Stoltenberg and the Prime Minister of Norway, Erna Solberg, NATO, 4/5/2017, http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_143443.htm?selectedLocale=en, απολήψεως: 11/6/2017. ημερομηνία

ιρακικών μουσείων, με τα ισχυρά κράτη του κόσμου να αδρανούν και να εθελotuφλούν μπροστά στις ανυπολόγιστες καταστροφές και τις λεηλασίες των αρχαιοτήτων του Ιράκ.⁵⁰ Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι την Άνοιξη του 2003 ο ουρανός της ιστορικής πόλης της Βαγδάτης γέμισε καπνό από τη φωτιά που κατέστρεψε την Εθνική Βιβλιοθήκη. Μέσα στην ατμόσφαιρα της γενικευμένης βίας δεκάδες μουσεία, βιβλιοθήκες και πνευματικά ιδρύματα λεηλατήθηκαν υπό το βλέμμα των δυτικών «σωτήρων», ενώ και άλλες πόλεις όπως η Μοσούλη έγιναν μάρτυρες παρόμοιων σκηνών χάους.⁵¹ (βλ. Χάρτη 12) Ωστόσο, οι επιθέσεις του 2003 κατά μνημείων αρχαιοτήτων και άυλων αγαθών δεν ήταν παρά η αρχή μιας διαδικασίας αφανισμού των πολιτιστικών αγαθών της χώρας, τόσο από δυτικές δυνάμεις όσο και από ένοπλες συρράξεις εντός του υποσυστήματος του Ιράκ. Σε πολιτικό επίπεδο, η κατάσταση στο Ιράκ άρχισε να επιδεινώνεται δραματικά μετά την απόσυρση των αμερικανικών στρατευμάτων, στα τέλη του 2011.⁵² Τον Απρίλιο του 2013, εμφανίστηκε το Ισλαμικό Κράτος και ταυτόχρονα αύξησε περαιτέρω τις επιθέσεις του, απελευθέρωσε πρώην μέλη του από τις ιρακινές φυλακές και επέκτεινε τη δράση του και εντός του συριακού εδάφους. Έως τις αρχές Οκτωβρίου του 2014, η κατάσταση ασφάλειας του Ιράκ παρουσίαζε συνεχή και σημαντική επιδείνωση.⁵³ Και για το Ιράκ λοιπόν, πρώτος στόχος είναι η διάλυση του Ισλαμικού Κράτους και των υπόλοιπων ένοπλων σουνιτικών οργανώσεων με τις οποίες συνεργάζεται.⁵⁴ Όπως στη Συρία, έτσι και στην περίπτωση του Ιράκ έχει σχεδιασθεί κάτι ανάλογο σε πολιτικό επίπεδο.

Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς στο υποσύστημα του Ιράκ επιδιώκεται μέσω της απόφασης 2199/2015⁵⁵ του Σ.Α. με την επιβολή οικονομικών κυρώσεων στον ISIS και άλλων τρομοκρατικών οργανώσεων συνδεδεμένων με την Al-Qaeda. Καταδικάζεται η καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς στο έδαφος του Ιράκ. Ακόμη θίγεται το ζήτημα της παράνομης εμπορίας των πολιτιστικών

⁵⁰ Peter G. Stone and Joanne Farchach Bajjaly, *The destruction of cultural heritage in Irak*, εκδ. Boydell and Brewer, 2008, σ.σ. 97-109.

⁵¹ Infographic: 'Un-Islamic' cultural heritage in jihadists' crosshairs, *Your Middle East*, 22/8/2016, http://www.yourmiddleeast.com/culture/infographic-unislamic-cultural-heritage-in-jihadists-crosshairs_42377, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017

⁵² Ιωάννης Θ. Μάζης και Μιχάλης Σαρλής, Νέα πλήγματα στην ασφάλεια της Μέσης Ανατολής, *Foreign Affairs*, Οι γεωστρατηγικοί ενδοισλαμικοί ανταγωνισμοί στο σύστημα Συρίας-Λιβάνου, 25/4/2014, <http://www.foreignaffairs.gr/articles/69782/foannis-th-mazis-kai-mixalis-sarlis/nea-pligmata-stin-asfaleia-tis-mesis-anatolis>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017.

⁵³ Ιωάννης Θ. Μάζης και Μιχάλης Σαρλής, *ibidem*.

⁵⁴ Ιωάννης Θ. Μάζης και Μιχάλης Σαρλής, *ibidem*.

⁵⁵ Απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών 2199 (S/RES/2199) 06/03/2015, [http://undocs.org/S/RES/2199\(2015\)](http://undocs.org/S/RES/2199(2015)), ημερομηνία απολήψεως 2/3/2017.

αγαθών για την ενίσχυση των τρομοκρατικών οργανώσεων. Καταγγέλλεται η χρηματοδότηση και ενίσχυσή του για την επιχειρησιακή του δραστηριότητα. Η απόφαση 2347/2017 του Σ.Α. έχει μεγαλύτερη ισχύ από την προηγούμενη στο υποσύστημα του Ιράκ, διότι για πρώτη φορά η προστασία των πολιτιστικών αγαθών αποτελεί το κύριο αντικείμενο της απόφασης του και καταδικάζονται εν γένει οι καταστροφές τις πολιτιστικής κληρονομιάς από τις τζιχαντιστικές τρομοκρατικές σαλαφιστικές οργανώσεις. Η απόφαση του ICC για την υπόθεση Mahdi ως γεωπολιτικός δείκτης στο υποσύστημα του Ιράκ δεν έχει άμεση επιρροή, διότι το Ιράκ δεν έχει κυρώσει το Καταστατικό του ICC και μπορεί να λειτουργήσει μόνο αποτρεπτικά για το μέλλον αλλά και παραδειγματικά σύμφωνα με το άρθρο 12 (3) του Καταστατικού για «αυτόνομη παραπομπή» από το Σ.Α., με το να καταδικάσει την καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς ως έγκλημα πολέμου.

Γεωπολιτικά το Ιράκ, αφενός λόγω της γεωγραφικής γειτνίασης με τη Συρία και αφετέρου λόγω της κοινής πολιτικής θέσης με το Ιράν υπέρ της διατήρησης του καθεστώτος του Άσαντ, αντιμετωπίζεται από τους υπερσυστημικούς δρώντες με δράσεις παρόμοιες με του υποσυστήματος της Συρίας. Φυσικά, δεν πρόκειται να ανατραπεί η κεντρική κυβέρνηση της Βαγδάτης. Όμως, θα ασκηθούν πιέσεις, τόσο από την Ουάσιγκτον όσο και από τους συμμάχους της, προκειμένου να ψηφισθεί στην ιρακινή Βουλή ο Hydrocarbon Law Iraq, που μεταξύ άλλων αναφέρεται στα ποσοστά που θα μοιράζεται η κάθε ιρακινή κοινότητα, από τα συνολικά κέρδη της εξαγωγής των υδρογονανθράκων. Ωστόσο, η αστάθεια του καθεστώτος της Βαγδάτης, διαμορφώνει τον πολιτικό γεωπολιτικό πυλώνα και την δυναμική ανακατανομής ισχύος στο υποσύστημα, δημιουργώντας πρόσφορο πεδίο προβολής γεωπολιτικής επιρροής για το Ιράν. (βλ. Πίνακα 2)

iii) Υποσύστημα του Μάλι

Το 2011 η οργάνωση Ansar Dine κατέλαβε την εξουσία του Μάλι. (βλ. Χάρτη 10 και 17) Η θρησκευτική ταξιαρχία Hesbah, με επικεφαλής τον Al Mahdi επέβαλε τη Σαρία στο υποσύστημα του Μάλι και απαγόρευσε την τέλεση θρησκευτικής λατρείας στα τεμένη και μανσωλεία του Τιμπουκτού, θεωρώντας τα αντι-ισλαμικά, αμαρτωλά, ειδωλολατρικά και σουφιστικά. Εκτιμώντας ότι το μέτρο αυτό δεν ήταν

επαρκές, ο Al Mahdi προέβη, κατόπιν εντολής της ηγεσίας του ISIS και παρά τους δισταγμούς του, σε ολοκληρωτική καταστροφή δέκα μαυσωλείων και ενός τεμένους κατά την περίοδο Ιουνίου-Ιουλίου 2012. (βλ. Χάρτη 9 και Εικόνες 8, 9, 10, 11 και 12)

Τον Ιανουάριο του 2016 ολοκληρώθηκε η δίκη του Al Mahdi από το ICC με συνοπτική διαδικασία, κατά την οποία του επιβλήθηκε ποινή φυλάκισης εννέα ετών.⁵⁶ Η απόφαση για την υπόθεση Al Mahdi του ICC, αποτελεί σημαντικό γεωπολιτικό δείκτη, διότι είναι η πρώτη δίκη κατά την οποία η εκ προθέσεως επίθεση και καταστροφή πολιτιστικών αγαθών αντιμετωπίζεται ως έγκλημα πολέμου και τιμωρείται ως τέτοιο. Η υπόθεση Al Mahdi σχετίζεται με τους γεωπολιτικούς δείκτες του ICTY της παρούσης μελέτης (υποθέσεις Prlić et al. και Stugar και Jokic), οι οποίοι ενισχύουν τον υπό εξέταση γεωπολιτικό παράγοντα. Σε συνδυασμό με τις αποφάσεις 2199/2015⁵⁷ και 2347/2017 του Σ.Α. που αναφέρονται για τη προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και καταδικάζουν τη καταστροφή της από τις τρομοκρατικές σαλαφιστικές οργανώσεις, ο γεωπολιτικός δείκτης του ICC, διαμορφώνει νέα δεδομένα στον πολιτικό γεωπολιτικό πυλώνα του συμπλόκου και δημιουργεί τις προϋποθέσεις για χρήση της εν λόγω δίκης σε περίπτωση παραπομπής σε αυτό και άλλων υποθέσεων που αφορούν το γεωπολιτικό παράγοντα. Επίσης, μία τέτοια απόφαση υπό προϋποθέσεις, είναι δυνατόν να ανακατανείμει τις γεωπολιτικές δυναμικές στο σύμπλοκο και να αποτελέσει τη βάση για περιορισμό της δράσης των εξτρεμιστικών ισλαμιστικών οργανώσεων αναφορικά με τον γεωπολιτικό παράγοντα.

Η καταστροφή των πολιτιστικών θησαυρών στο υποσύστημα του Μάλι έχει όλα τα χαρακτηριστικά μίας σύρραξης που στοχεύει κυρίως στη θρησκευτική εκκαθάριση, σύμφωνα με την ακραία εκδοχή των σαλαφιστών.

Οι υπερσυστημικοί δρώντες, περιορίζονται στο ρόλο του παρατηρητή των γεωπολιτικών τάσεων, όπως αυτές διαμορφώνονται στο υποσύστημα του Μάλι και στο παρακείμενο τμήμα του συμπλόκου.

⁵⁶ ICC Trial Chamber VIII declares Mr Al Mahdi guilty of the war crime of attacking historic and religious buildings in Timbuktu and sentences him to nine years' imprisonment, ICC, 27/9/2016, <https://www.icc-cpi.int/pages/item.aspx?name=pr1242>, ημερομηνία απολήψεως: 23/3/2016

⁵⁷ Απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών 2199 (S/RES/2199) 06/03/2015, [http://undocs.org/S/RES/2199\(2015\)](http://undocs.org/S/RES/2199(2015)), ημερομηνία απολήψεως 2/3/2017.

Για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς στο υποσύστημα του Μάλι πολύ μεγάλη επιρροή έχει η απόφαση του ICC για την υπόθεση Mahdi, όπου για πρώτη φορά χαρακτηρίζεται η εκ προθέσεως επίθεση κατά της πολιτιστικής κληρονομιάς ως έγκλημα πολέμου. Η απόφαση του Σ.Α. 2199/2015⁵⁸ έχει μικρότερη δυναμική διότι αναφέρεται κυρίως στα εδάφη της Συρίας και του Ιράκ. Η απόφαση όμως 2347/2017⁵⁹, όπου θίγεται η καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς, έχει μεγαλύτερη γεωπολιτική τάση ισχύος στο υποσύστημα του Μάλι, διότι η απόφαση ολόκληρη είναι αφιερωμένη στην καταπολέμηση του ISIS και των οργανώσεων της Al-Qaeda για τις καταστροφές των πολιτιστικών αγαθών που πραγματοποίησαν εις βάρος των τοπικών πληθυσμών. (βλ. Πίνακα 3)

iv) Υποσύστημα της Λιβύης

Το υποσύστημα της Λιβύης αποτέλεσε κέντρο πολιτικών ζυμώσεων και εξελίξεων κατά την Αραβική Άνοιξη του 2011.⁶⁰ Από την πτώση του ηγέτη Μουαμάρ Καντάφι και ύστερα οι τζιχαντιστικές ομάδες έχουν καταστρέψει μεγάλο αριθμό μανσολείων σπουδαίας ιστορικής και αρχαιολογικής αξίας.⁶¹ (βλ. Χάρτη 16) Παράλληλα, το χάος που έχει επικρατήσει στη χώρα τα πέντε χρόνια που μεσολάβησαν από την ανατροπή του Καντάφι, η Λιβύη έχει γίνει ο προθάλαμος των ισλαμιστικών οργανώσεων και το κέντρο εξοπλισμού τους, πριν αυτοί διασκορπιστούν στις οργανώσεις των ισλαμικών πυρήνων του συμπλόκου, κάτι το οποίο ανακατανέμει τη γεωπολιτική ισχύ στο σύμπλοκο της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής.

Το ρόλο του συγκεκριμένου υποσυστήματος μπορούμε να τον αξιολογήσουμε κυρίως σε σχέση με τους υπερσυστημικούς δρώντες. Σύμφωνα με τον καθηγητή Κωνσταντίνο Γρίβα η παγκόσμια αρχιτεκτονική ασφάλειας που προσπάθησαν να

⁵⁸ *ibidem*.

⁵⁹ Απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών 2347 (S/RES/2347) 24/03/2017, [http://undocs.org/S/RES/2347\(2017\)](http://undocs.org/S/RES/2347(2017)), ημερομηνία απολήψεως: 1/04/2017.

⁶⁰ Neil Brodie, *Syria and its Regional Neighbors: A case of Cultural Property Protection Policy Failure*, Cambridge University Press, 1/10/2015.

⁶¹ 39^η Σύνοδος της Επιτροπής Παγκόσμιας Κληρονομιάς της Unesco, UNESCO, 3/7/2015, <http://www.unesco.org.cy/News-39i-Synodos-tis-Epitropis-Pagkosmias-Klironomias-tis-UNESCO.4098.GR>, ημερομηνία απολήψεως: 8/4/2017

χτίσουν εδώ και δεκαετίες τα δυτικά κράτη σήμερα υφίσταται ένα τρομακτικό πλήγμα, πιθανώς μη αναστρέψιμο, και οι μόνοι υπεύθυνοι για αυτό είναι τα ίδια.⁶²

Μετά τον Φεβρουάριο του 2011 και την έναρξη των αναταραχών, επεμβαίνει το ΝΑΤΟ και επιχειρεί κατά του καθεστώτος, ενώ δεν είχε πράξει κάτι ανάλογο σε καμία από τις εξεγερθείσες χώρες του συμπλόκου. Πολλοί έκριναν πως η επέμβαση, που είχε την τυπική κάλυψη του Ο.Η.Ε., έγινε προκειμένου οι δυτικοί υπερσυστημικοί δρώντες να εξασφαλίσουν τα συμφέροντά τους σε σχέση με τις πλούσιες φυσικές πηγές της Λιβύης.

Εξάλλου, η πτώση του καθεστώτος του Καντάφι σηματοδότησε για τους δυτικούς την ανεμπόδιστη χερσαία πρόσβαση προς Ιράν και Συρία. Όσον αφορά τη Σοβιετική Ένωση, η οποία τη διετία 2012-2013 ταλαιπωρείτο με εσωτερικές διαμάχες, περιορίστηκε στο ρόλο του παρατηρητή των προαναφερθεισών εξελίξεων.

Η απόφαση 2199/2015⁶³ του Συμβουλίου Ασφαλείας καταδικάζει τις συνεχιζόμενες, κατάφωρες, συστηματικές και εκτεταμένες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και παραβιάσεις του ανθρωπιστικού δικαίου, καθώς και τις βάρβαρες πράξεις καταστροφής και λεηλασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς που πραγματοποιούνται από το ISIS. Ωστόσο, πιο ισχυρός γεωπολιτικός δείκτης για το υποσύστημα της Λιβύης, που επιφέρει ανακατανομή ισχύος, είναι η απόφαση 2347/2017⁶⁴ του Συμβουλίου Ασφαλείας, όπου καταδικάζεται η οποιαδήποτε εμπλοκή σε εμπόριο πολιτιστικών αγαθών των ισλαμιστικών ομάδων του ISIS και άλλων ομάδων που συνδέονται με την Al-Qaeda, η οποία θα αποτελούσε οικονομική ενίσχυση για την επιχειρησιακή τους δραστηριότητα.⁶⁵ Η απόφαση του ICC για την υπόθεση Mahdi, λειτουργεί αποτρεπτικά για το μέλλον και παραδειγματικά σύμφωνα με το άρθρο 12(3) του Καταστατικού για «αυτόνομη παραπομπή» από το Σ.Α. για το υποσύστημα της Λιβύης, καθώς η Λιβύη δεν έχει επικυρώσει το Καταστατικό. Οι αποφάσεις του ICTY (υποθέσεις Prlić et al. και Stugar και Jokic) δεν επηρεάζουν το υποσύστημα της Λιβύης. (βλ. Πίνακα 4)

⁶² Κωνσταντίνος Γρίβας, *Η στρατιωτική άνοδος της Κίνας και η Γεωπολιτική του πολέμου στη Μέση Ανατολή*, εκ. Λιβάνη, 2013, σ. 39

⁶³ Απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών 2199 (S/RES/2199) 06/03/2015, [http://undocs.org/S/RES/2199\(2015\)](http://undocs.org/S/RES/2199(2015)), ημερομηνία απολήψεως 2/3/2017.

⁶⁴ Απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών 2347 (S/RES/2347) 24/03/2017, [http://undocs.org/S/RES/2347\(2017\)](http://undocs.org/S/RES/2347(2017)), ημερομηνία απολήψεως: 1/04/2017.

⁶⁵ Security Council condemns destruction, smuggling of cultural heritage by terrorist groups, unanimously adopting resolution 2347(2017), United Nations, 24/3/2017, <https://www.un.org/press/en/2017/sc12764.doc.htm>, ημερομηνία απολήψεως: 6/4/2017

ν) Υποσύστημα του Αφγανιστάν

Το υποσύστημα του Αφγανιστάν είναι η αφετηρία της εκδήλωσης του ισλαμιστικού μένους εναντίον αρχαιοτήτων που θεώρησε αντι-ισλαμικές, ειδωλολατρικές.⁶⁶ Στην κοιλάδα του Μπαμπιγιάν τον Μάρτιο του 2001 ο επικεφαλής των Ταλιμπάν, ο Μουλάζ Ομάρ έδωσε διαταγή για τη καταστροφή των Βουδών του Μπαμπιγιάν.⁶⁷ Έκρινε τα αγάλματα ως «αντι-ισλαμικά».⁶⁸ (βλ. Εικόνα 13 και 14)

Είναι πρόδηλο ότι θησαυροί τέτοιου «όγκου», τόσο κυριολεκτικά, όσο και μεταφορικά, είναι αδύνατο να αποκατασταθούν και να επανέλθουν στην πρότερη κατάσταση. Ενώ ο γεωπολιτικός παράγοντας δέχθηκε καίριο πλήγμα με την εν λόγω καταστροφή δεν εντατικοποιήθηκαν οι ενέργειες της διεθνούς κοινότητας, προκειμένου να προληφθούν επόμενα κρούσματα. Δεδομένου ότι το Αφγανιστάν δεν αποτελεί μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας, το επηρεάζουν διότι δεν υπάρχει άλλη δικαιοδοσία για να «αναλάβει δράση». Δεν έχει κυρώσει το καταστατικό της Ρώμης, άρα οι αποφάσεις του ICC για το υποσύστημα του Αφγανιστάν λειτουργούν αποτρεπτικά για το μέλλον. Επομένως οι γεωπολιτικοί δείκτες δύνανται να επηρεάσουν το υποσύστημά του στον πολιτικό γεωπολιτικό πυλώνα. Η παρουσία του ρωσικού πόλου ισχύος τις δύο τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα ενεργοποίησε στο υποσύστημα του Αφγανιστάν την Αμερική ως γεωπολιτικό δρώντα η οποία επεδίωξε και πέτυχε την ανακατανομή της γεωπολιτικής ισχύος στο συγκεκριμένο υποσύστημα μέσω της παρουσίας αρχικά των μουτζαχεντίν και αργότερα των Ταλιμπάν. Ωστόσο, οι τελευταίοι ξέφυγαν από την επιρροή της Αμερικής και προσχώρησαν στις τάξεις της Al-Qaeda. Οι γεωπολιτικές τάσεις και δυναμικές στο υποσύστημα παρέμειναν ρευστές για μία δεκαετία μέχρι την επέμβαση των Αμερικανών το 2001 όπου ανακατανεμήθηκε εκ νέου η γεωπολιτική ισχύς του υποσυστήματος. Στη συνέχεια η επέμβαση του NATO και η σύμπλευση με αυτό της Ε.Ε. επέβαλλε στο υποσύστημα του

⁶⁶ Amr Al-Azm, Why ISIS wants to destroy Syria's cultural Heritage, *Time*, 8/10/2015, <http://time.com/4065290/syria-cultural-heritage/>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017.

⁶⁷ Pierre Centlivres, The Death of the Buddas of Bamiyan, *Middle East Institute*, 18/4/2012, <http://www.mei.edu/content/death-buddhas-bamiyan>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017. Και βλέπε στο Nasir Behzad, Daud Qarizadah, The man who helped blow up the Bamiyan Buddhas, *BBC*, <http://www.bbc.com/news/world-asia-31813681>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017.

⁶⁸ Infographic: 'Un-Islamic' cultural heritage in jihadists' crosshairs, *Your Middle East*, 22/8/2016, http://www.yourmiddleeast.com/culture/infographic-unislamic-cultural-heritage-in-jihadists-crosshairs_42377, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017

Αφγανιστάν το δυτικό γεωπολιτικό προσανατολισμό, χωρίς ωστόσο να το ελέγξει ολοκληρωτικά.

Γενική διαπίστωση αποτελεί το γεγονός της ανεπανόρθωτης καταστροφής ανυπολόγιστης ποσότητας πολιτισμικών αγαθών τόσο από ακραίες ισλαμιστικές ομάδες όσο και από δυτικές δυνάμεις κατά τη διάρκεια ένοπλων συρράξεων στο σύμπλοκο της ευρύτερης Μέσης Ανατολής και η αδυναμία, τόσο των υπερσυστημικών δρώντων όσο και της παγκόσμιας κοινότητας, να διαμορφώσουν εκείνους τους γεωπολιτικούς δείκτες που θα σταματούσαν ή έστω περιόριζαν το μέγεθος της καταστροφής.

Κοινός παρονομαστής για τις αιτίες που προκάλεσαν τις ένοπλες συρράξεις αποτελεί η προβολή γεωπολιτικής ισχύος των υπερσυστημικών δρώντων στην ανέκαθεν ευαίσθητη περιοχή του υπό μελέτη συμπλόκου. Με εξαίρεση το γεωπολιτικό δείκτη που διαμορφώθηκε για την καταστροφή των αγαθών στο υποσύστημα του Μάλι, η διεθνής κοινότητα μέσω των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων και του Σ.Α. δεν είχε μέχρι ώρας αντιδράσει αποτελεσματικά για να περιορίσει τις διεκδικήσεις του Ισλαμικού Κράτους αναφορικά με την ανακατανομή γεωπολιτικής ισχύος στο υπό εξέταση σύμπλοκο.

Επιπλέον, τα εξετασθέντα υποσυστήματα, βιώνοντας ακραίες συνθήκες βίας από τις επεμβάσεις των δυτικών δυνάμεων δεν έχουν στραφεί μέχρι σήμερα στην διπλωματική ή νομική λύση προκειμένου να διασφαλίσουν τον γεωπολιτικό παράγοντα.

Για την προστασία της πολιτισμικής κληρονομιάς στο υποσύστημα του Αφγανιστάν η απόφαση 2199/2015⁶⁹ του Σ.Α. λειτουργεί κατ' αναλογία με τα άλλα υποσυστήματα, διότι καταγγέλλονται οι καταστροφές της πολιτισμικής κληρονομιάς από ισλαμιστικές ομάδες. Αλλά πιο ισχυρή δυναμική αναπτύσσει η πρόσφατη απόφαση 2347/2017⁷⁰ του Σ.Α. για την προστασία της πολιτισμικής κληρονομιάς, όπου θίγεται το παράνομο εμπόριο των πολιτιστικών αγαθών αλλά και οι πράξεις των εξτρεμιστικών ομάδων. Κατά δήλωσιν της Εισαγγελέως Fatou Bensouda το ICC προτίθεται να προβεί στην εκδίκαση υποθέσεων που αφορούν

⁶⁹ Απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών 2199 (S/RES/2199) 06/03/2015, [http://undocs.org/S/RES/2199\(2015\)](http://undocs.org/S/RES/2199(2015)), ημερομηνία απολήψεως 2/3/2017.

⁷⁰ Απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών 2347 (S/RES/2347) 24/03/2017, [http://undocs.org/S/RES/2347\(2017\)](http://undocs.org/S/RES/2347(2017)), ημερομηνία απολήψεως: 1/04/2017.

εγκλήματα πολέμου ή εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας στο υποσύστημα του Αφγανιστάν.⁷¹ (βλ. Πίνακα 5)

3.1 ΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ: Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, από τη σκοπιά του Διεθνούς Δικαίου

3.1.1 Το διεθνές νομικό πλαίσιο περί της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς

Στο συγκεκριμένο Κεφάλαιο πρόκειται να γίνει θεμελίωση του εθιμικού χαρακτήρα των κανόνων για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.

3.1.2 Συμβατικό πλαίσιο προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς και η πεποίθηση δικαίου (opinio iuris)

Οι Συμβάσεις της Χάγης του 1899 και 1907 (άρθρα 27, 56 Κανονισμών της 4^{ης} Σύμβασης της Χάγης του 1899 και του 1907 και το άρθρο 5 της 4^{ης} Σύμβασης της Χάγης του 1907) αποτελούν την αρχή στο διεθνές δίκαιο για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών. Σημαντικό είναι το άρθρο 56 των Κανονισμών Νόμων και Εθίμου Πολέμου, προσαρτημένο στην 4^η Σύμβαση της Χάγης του 1907, που εφαρμόζεται σε περιπτώσεις στρατιωτικής κατοχής και προβλέπει ότι τα ιδρύματα τα αφιερωμένα στη θεία λατρεία, τη φιλανθρωπία, τις τέχνες και τις επιστήμες, έστω και αν ανήκουν στο κράτος ή αν θεωρούνται ιδιωτική περιουσία, είναι δημόσια αγαθά. Κάθε σκόπιμη κατάσχεση, καταστροφή ή ζημία σε τέτοια ιδρύματα, ιστορικά μνημεία, έργα τέχνης και επιστήμης απαγορεύεται και διώκεται.⁷² Σύμφωνα με το Δικαστήριο της Νυρεμβέργης, οι Συμβάσεις της Χάγης 1899/1907 και οι προσαρτημένοι Κανονισμοί κωδικοποίησαν προϋπάρχον εθιμικό δίκαιο, επομένως είναι δεσμευτικές ακόμη και στα κράτη που δεν τις έχουν υπογράψει. Ακόμη, οι διατάξεις περί πολιτιστικών αγαθών της Σύμβασης της

⁷¹ Somini Sengupta and Marlise Simons, U.S. forces may have committed war crimes in Afganistan, Prosecutor says, *The New York Times*, 14/11/2016, https://www.nytimes.com/2016/11/15/world/asia/united-states-torture-afghanistan-international-criminal-court.html?_r=0, ημερομηνία απολήψεως: 27/4/2017

⁷² Μ.Ν. Μαρούδα, *Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο*, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2015, σ. 283.

Χάγης του 1954 συμπληρώνουν τα κενά της Σύμβασης της Χάγης του 1899/1907.⁷³

Το σημαντικότερο κείμενο που υιοθετήθηκε για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς σε περίοδο ένοπλης σύρραξης είναι η Σύμβαση της Χάγης του 1954.⁷⁴ Εξέχουσας σημασίας είναι το Πρώτο Πρωτόκολλο και αφορά ειδικά την προστασία πολιτιστικών αγαθών σε περίοδο κατοχής, ενώ το 1999 υιοθετήθηκε το Δεύτερο Πρωτόκολλο συμπληρώνοντας και ενισχύοντας την προστασία των πολιτιστικών αγαθών, περιλαμβάνοντας πολύ αυστηρές κυρώσεις σε περίπτωση καταστροφών, αλλά και ένα σύστημα ενισχυμένης προστασίας των αγαθών, το οποίο στην ουσία μεταθέτει την ευθύνη στα μέτρα προστασίας που οφείλει να λαμβάνει το κράτος που διαθέτει τέτοια αγαθά ήδη σε περίοδο ειρήνης.⁷⁵

Είναι γεγονός πως η προστασία των ιστορικών μνημείων, των έργων τέχνης και των χώρων λατρείας ως πολιτικό στόχο, δηλαδή ως μη στρατιωτικό στόχο που ενέχει ειδικής προστασίας προβλέπεται από το άρθρο 53 του Πρωτοκόλλου Ι των Συμβάσεων της Γενεύης το 1949, για τη προστασία των θυμάτων διεθνών ενόπλων συρράξεων, σύμφωνα με το οποίο απαγορεύεται η διάπραξη οποιασδήποτε εχθρικής πράξης κατευθυνόμενης εναντίον ιστορικών μνημείων.⁷⁶ Δηλαδή, οι εν λόγω χώροι απαγορεύεται να αποτελούν στρατιωτικό στόχο.

Σύμφωνα με την «Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς»⁷⁷, η διεθνής κοινότητα καθιέρωσε ένα σύστημα διεθνούς συνδρομής προς τα κράτη-μέλη της Σύμβασης, προκειμένου να προστατευτούν τα ολοένα και περισσότερο απειλούμενα μνημεία. Σύμφωνα με τη Σύμβαση, με τον όρο *πολιτιστική κληρονομιά (cultural heritage)* νοούνται:

- Τα μνημεία, δηλαδή αρχιτεκτονικά έργα, έργα γλυπτικής και ζωγραφικής, έργα ή κατασκευές αρχαιολογικού χαρακτήρα, επιγραφές, σπήλαια και σύνολα έργων παγκόσμιας αξίας, από ιστορική, καλλιτεχνική ή επιστημονική άποψη

⁷³ Κώστας Χατζηκωνσταντίνου, *Προσεγγίσεις στο Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο*, εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 1999, σ.σ. 245-246.

⁷⁴ The 1954 Hague Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict and its two (1954 and 1999) Protocols, UNESCO <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001875/187580e.pdf>, ημερομηνία απολήψεως: 4/3/2017

⁷⁵ Μ.Ν. Μαρούδα, *Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο*, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2015, σ. 283

⁷⁶ Μ.Ν. Μαρούδα, *ibidem*.

⁷⁷ Σύμβαση Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς, UNESCO, 16/11/1972, http://www.law-archaeology.gr/ClientFiles/downloads/1188760121_unesco.1972.en.pdf, ημερομηνία απολήψεως 9/4/2017

- Τα σύνολα οικοδομημάτων, δηλαδή ομάδες κτιρίων μεμονωμένων ή ενοτήτων, τα οποία, λόγω της αρχιτεκτονικής τους, της ομοιογένειάς τους ή της θέσης τους, έχουν παγκόσμια αξία, από ιστορική, καλλιτεχνική ή επιστημονική άποψη
- Τα τοπία , δηλαδή έργα του ανθρώπου ή συνδυασμοί έργων του ανθρώπου και της φύσης, καθώς και εκτάσεις, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι αρχαιολογικοί χώροι, που έχουν παγκόσμια αξία από άποψη ιστορική, αισθητική, εθνολογική και ανθρωπολογική

Με τον όρο *φυσική κληρονομιά (natural heritage)* νοούνται:

- Τα φυσικά μνημεία αποτελούμενα από φυσικούς ή βιολογικούς σχηματισμούς ή από ομάδες τέτοιων σχηματισμών που έχουν παγκόσμια αξία από αισθητική ή επιστημονική άποψη
- Γεωλογικοί και φυσιογραφικοί σχηματισμοί και ακριβώς καθορισμένες περιοχές που αποτελούν την κατοικία απειλούμενων ζωικών και φυτικών ειδών παγκόσμιας αξίας από επιστημονική άποψη ή από ανάγκη διατήρησης
- Φυσικά τοπία ή ακριβώς καθορισμένες περιοχές, παγκόσμιας αξίας από επιστημονική άποψη, από ανάγκη διατήρησης ή από άποψη φυσικού κάλλους⁷⁸

Την έννοια της πολιτιστικής κληρονομιάς συμπληρώνει η *άυλη πολιτιστική κληρονομιά*. Ως άυλα πολιτιστικά αγαθά νοούνται εκφράσεις, δραστηριότητες, γνώσεις και πληροφορίες όπως μύθοι, τοπικά έθιμα, προφορικές παραδόσεις, χοροί, δρώμενα, μουσική, δεξιότητες ή τεχνικές που αποτελούν μαρτυρίες του παραδοσιακού λαϊκού και λόγιου πολιτισμού.⁷⁹

Η Άυλη Πολιτισμική Κληρονομιά «μεταβιβάζεται από γενιά σε γενιά, αναδημιουργείται συνεχώς από τις κοινότητες και τις ομάδες σε συνάρτηση με το περιβάλλον τους, την αλληλεπίδρασή τους με τη φύση και την ιστορία τους, και τους παρέχει μία αίσθηση ταυτότητας και συνέχειας, συμβάλλοντας έτσι στην

⁷⁸ Σύμβαση Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς, UNESCO, 16/11/1972, http://www.law-archaeology.gr/ClientFiles/downloads/1188760121_unesco.1972.en.pdf, ημερομηνία απολήψεως 9/4/2017

⁷⁹ Text of the Convention for the safeguarding of the Intangible cultural heritage, 32η σύνοδος, UNESCO, 29/9/2003-17/10/2003, <https://ich.unesco.org/en/convention>, ημερομηνία απολήψεως: 10/6/2017.

προώθηση του σεβασμού της πολιτιστικής πολυμορφίας και της ανθρώπινης δημιουργικότητας».⁸⁰

Η σημασία και ο συμβολισμός ιστορικών μνημείων και λατρευτικών χώρων για πληθυσμούς τοπικών κοινωνιών είναι εξαιρετικής σημασίας, εφόσον, στις περισσότερες περιπτώσεις αποτελούν έργα και δημιουργήματα ανθρώπων διαφορετικών πολιτισμών και σηματοδοτούν σημεία αναφοράς και σύνδεσης του παρόντος με το παρελθόν.

Σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη και την UNESCO οι κίνδυνοι που προκύπτουν από τη δράση τζιχαντιστικών οργανώσεων στο υπό μελέτη σύμπλοκο, αποσκοπούν καταρχήν στην στέρηση πρόσβασης στην υλική και άυλη κληρονομιά και κατά συνέπεια οδηγούν στην διά παντός αλλοίωση ή απώλεια της πολιτιστικής ταυτότητας μεγάλου αριθμού εθνοτήτων. Η εξουδετέρωση ιστορικής μνήμης μέσω της πολιτισμικής γενοκτονίας⁸¹ με το πρόσχημα ότι είναι σατανικά, ειδωλολατρικά επηρεάζει την κατανομή ισχύος στην ευρύτερη περιοχή ενδυναμώνοντας τις σουνιτικές, σαλαφιστικές, ισλαμιστικές ομάδες, τόσο στρατηγικά όσο και ηθικά.

ι) Η σύμβαση της Χάγης του 1954 για τη προστασία των πολιτιστικών αγαθών σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης

Η Σύμβαση της Χάγης αποτελείται από σαράντα άρθρα και 7 Κεφάλαια. Περιλαμβάνει έναν Εκτελεστικό Κανονισμό και από ένα χωριστό Πρωτόκολλο.⁸² Έχει ως σκοπό την προστασία των πολιτιστικών αγαθών από μελλοντικούς κινδύνους.⁸³

Από τα πιο σημαντικά στοιχεία της είναι ότι τα πολιτιστικά αγαθά, σε όποιο λαό κι αν ανήκουν, αποτελούν πολιτιστική κληρονομιά ολόκληρης της ανθρωπότητας και έχουν ανάγκη διεθνούς προστασίας. Η προστασία που παρέχεται από τη Σύμβαση είναι γενική και ειδική. Η γενική προστασία περιλαμβάνει τη διαφύλαξη

⁸⁰ ibidem, αρ. 2, παρ. 1.

⁸¹ Mohammad Hadi Zakerhossein, The Al Mahdi case and thematic prosecution, *Justice Hub*, 8/9/2016, <https://justicehub.org/article/al-mahdi-case-and-thematic-prosecution>, ημερομηνία απολήψεως: 9/4/2017.

⁸² UNESCO, The 1954 Hague Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict and its two (1954 and 1999) Protocols, <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001875/187580e.pdf>, ημερομηνία απολήψεως: 4/3/2017

⁸³ Ν. Ν. Κόνσολα, *Η Διεθνής Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1995, σ. 39, σ. 49

και το σεβασμό των πολιτιστικών αγαθών. Η διαφύλαξη έγκειται στη λήψη κατάλληλων μέτρων από τα συμβαλλόμενα μέρη για τη προστασία τους σε καιρό ειρήνης. Ο σεβασμός στα συμβαλλόμενα μέρη επιβάλλει την υποχρέωση να απαγορεύουν τη χρήση των αγαθών για σκοπούς που μπορεί να τα εκθέσουν σε καταστροφή ή φθορά και να απέχουν από εχθρικές πράξεις σε σχέση με αυτά. Η υποχρέωση αυτή αίρεται μόνο σε περίπτωση επιτακτικής στρατιωτικής ανάγκης. Τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν την υποχρέωση να εμποδίζουν κάθε πράξη κλοπής, λεηλασίας και βανδαλισμού σε βάρος των αγαθών αυτών. Τα αγαθά προστατεύονται είτε βρίσκονται σε έδαφος των συμβαλλόμενων μερών είτε σε έδαφος που τελεί υπό κατοχή.⁸⁴ Ωστόσο, η ειδική προστασία παραχωρείται ύστερα από την εγγραφή τους σε ειδικό κατάλογο, το «Διεθνές Μητρώο Πολιτιστικών Αγαθών υπό Ειδικήν Προστασίαν», το οποίο βρίσκεται υπό την εποπτεία του Γενικού Διευθυντή της UNESCO». Η Σύμβαση ισχύει σε όλες τις ένοπλες συρράξεις με διεθνή ή μη χαρακτήρα. Την εφαρμογή της σε διεθνές επίπεδο εξασφαλίζουν η UNESCO, οι Προστάτιδες Δυνάμεις και ο Γενικός Επίτροπος. Τα άτομα που παραβιάζουν τη Σύμβαση διώκονται ποινικά στα εθνικά δικαστήρια των αντίστοιχων κρατών^{85, 86}. Τα πολιτιστικά αγαθά που προστατεύονται πρέπει να αναγνωρίζονται από το ειδικό έμβλημα της Μπλε Ασπίδας σε άσπρο φόντο.⁸⁷

ii) Το περιεχόμενο των Πρωτοκόλλων της Σύμβασης της Χάγης του 1954

Κατά το 1^ο Πρωτόκολλο⁸⁸ της Σύμβασης της Χάγης του 1954, η κατέχουσα δύναμη υποχρεούται να εμποδίζει την εξαγωγή πολιτιστικών αγαθών από τα εδάφη που κατέλαβε, θέτει υπό επιτήρηση όσα πολιτιστικά αγαθά εισάγονται στα κατεχόμενα εδάφη, αναλαμβάνει να επιστρέψει στο τέλος των εχθροπραξιών στις

⁸⁴ N. N. Κόνσολα, *Η Διεθνής Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1995, σ. 39, σ.σ. 49-48

⁸⁵ Σ.Σ.: Αυτή η ρύθμιση του πρωτοκόλλου αναφέρεται στην υποχρέωση των κρατών να ενσωματώσουν τις ρυθμίσεις του στα εθνικά τους δίκαια και να υιοθετήσουν την κατάλληλη νομοθεσία ώστε να είναι δυνατή η εφαρμογή της σύμβασης και των πρωτοκόλλων από τα εθνικά δικαστήρια τους. Συνεπώς, η ποινικοποίηση των εγκλημάτων κατά της πολιτιστικής κληρονομιάς πριν τη λειτουργία του ICC επαφίετο αποκλειστικά στη βούληση των κρατών.

⁸⁶ N. N. Κόνσολα, *Η Διεθνής Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1995, σ. 39, σ.σ. 50-51

⁸⁷ Μ.Ν. Μαρούδα, *Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο*, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2015, σ. 285

⁸⁸ The 1954 Hague Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict and its two (1954 and 1999) Protocols, UNESCO, <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001875/187580e.pdf>, ημερομηνία απολήψεως: 4/3/2017

αρμόδιες αρχές του κατεχόμενου εδάφους όσα πολιτιστικά αγαθά βρίσκονταν στο έδαφος και έχουν εξαχθεί παρανόμως κατά παράβαση του παραπάνω κανόνα.⁸⁹

Λόγω της μη αποτελεσματικής εφαρμογής του συστήματος ειδικής προστασίας της Σύμβασης της Χάγης του 1954 για την περίοδο σύρραξης ή κατοχής, αντικαθίσταται από την Ενισχυμένη Προστασία του 2^{ου} Πρωτοκόλλου του 1999, σύμφωνα με την οποία τα Μέρη που έχουν στο έδαφός τους ή στον έλεγχό τους τέτοια αγαθά δεν πρέπει να χρησιμοποιούν ούτε τα ίδια ούτε τους χώρους πλησίον τους για στήριξη στρατιωτικής δράσης κατά το άρθρο 12 του ίδιου Πρωτοκόλλου.⁹⁰ Όμως κατά την περίπτωση των αγαθών υπό ενισχυμένη προστασία, δεν αναγνωρίζεται η εξαίρεση της επιτακτικής στρατιωτικής ανάγκης. Για να παραχωρηθεί η ενισχυμένη προστασία υπάρχουν τρία κριτήρια. Πρώτον να είναι αναγνωρισμένα από την UNESCO ως παγκόσμια κληρονομιά της ανθρωπότητας. Δεύτερον να προστατεύονται με εσωτερικά νομοθετικά μέτρα που να αναγνωρίζουν την ιστορική ή πολιτιστική αξία τους και να διασφαλίζουν υψηλό επίπεδο προστασίας και τρίτον να μην χρησιμοποιούνται για στρατιωτικούς σκοπούς.

3.1.3 Η συμβολή του «ήπιου δικαίου (soft law)» στην έμμεση διαμόρφωση του εθίμου

Η UNESCO, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ο ΟΑΣΕ, ο Ερυθρός Σταυρός και η Γενική Συνέλευση εκδίδουν ψηφίσματα, συστάσεις, διακηρύξεις με απώτερο στόχο την προστασία την πολιτιστικής κληρονομιάς. Τα κείμενα αυτά δεν είναι δεσμευτικά αλλά συμβάλλουν στην έμμεση διαμόρφωση του εθιμικού κανόνα και στην διαπίστωσή του, διότι αποτελούν αποδεικτικά στοιχεία ύπαρξης μίας πρακτικής των κρατών (state practice).⁹¹ Η διαδικασία αυτή είναι ενδεικτική συχνά και της πεποίθησης των κρατών, δηλαδή του υποκειμενικού στοιχείου για τη δημιουργία εθίμου, ιδίως όταν ακολουθεί συμμόρφωση των κρατών με τα κείμενα αυτά.

⁸⁹ Μ.Ν. Μαρούδα, *Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο*, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2015, σ. 286

⁹⁰ The 1954 Hague Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict and its two (1954 and 1999) Protocols, UNESCO <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001875/187580e.pdf>, ημερομηνία απολήψεως: 4/3/2017

⁹¹ Εμμανουήλ Ρούκουνας, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*, 2^η έκδ., εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2015, σ.σ. 52-61.

Η διακήρυξη της UNESCO του 2003 περί της εκ προθέσεως καταστροφής της πολιτιστικής κληρονομιάς αναγνωρίζει τη σημασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και τη δέσμευση των κρατών-μελών της να καταπολεμήσουν καταστροφή αυτή σε όλα τα επίπεδα, καλύπτοντας καταστροφές τόσο σε καιρό ειρήνης όσο και σε περίοδο πολέμου ή κατοχής, καλώντας τα κράτη να καταπολεμήσουν το φαινόμενο αυτό με μέτρα τόσο εσωτερικού όσο και διεθνούς δικαίου.⁹²

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έδωσε ψήφισμα για την καταστροφή των τόπων πολιτισμικής σημασίας που διαπράττεται από το Ισλαμικό Κράτος (ISIS) στις 30 Απριλίου 2015. Καταδίκασε την εκ προθέσεως καταστροφή των πολιτισμικών, αρχαιολογικών και θρησκευτικών χώρων που διαπράττεται από το ISIS στη Συρία και στο Ιράκ και προτείνει μέτρα για την προστασία της.⁹³

Ο ΟΑΣΕ στο Μπακού το 2014 στο ψήφισμά του για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς τόνισε τη σημασία της διατήρησης των χώρων που σχετίζονται με την ιστορία και τον πολιτισμό. Αναγνώρισε ότι η διεθνής συνεργασία αποτελεί ένα από τα πιο αποτελεσματικά μέσα για την προστασία τους. Επανέλαβε ότι σε περίοδο ενόπλων συρράξεων, τα κράτη πρέπει να λαμβάνουν μέτρα ώστε να προστατεύουν την πολιτιστική κληρονομιά, σύμφωνα με το εθνικό διεθνές δίκαιο καθώς και τους στόχους των διεθνών συμφωνιών και των συστάσεων της UNESCO. Επίσης αναγνώρισε ότι η εκ προθέσεως καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς μπορεί να ισοδυναμεί με υποστήριξη και υποκίνηση εθνικού, φυλετικού ή θρησκευτικού μίσους και ως εκ τούτου παραβιάζει τις θεμελιώδεις αρχές του διεθνούς δικαίου για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ζήτησε από τα κράτη να παρέχουν αποτελεσματικές ποινικές κυρώσεις κατά των δραστών και των ηθικών αυτουργών αλλά και διοικητικές κυρώσεις σε βάρος πολιτιστικών ιδρυμάτων και παράνομων δημοπρασιών.⁹⁴

Η UNESCO στη συνάντηση εμπειρογνομόνων στο Παρίσι το 2015, επεξεργάστηκε το κατά πόσον θα μπορούσε η εκ προθέσεως καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς σε καιρό πολέμου, ως έγκλημα πολέμου, να ενταχθεί

⁹²Declaration concerning the intentional destruction of cultural heritage, UNESCO, 7/10/2003, http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=17718&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html , ημερομηνία απολήψεως: 10/6/2017.

⁹³ RSP/2649/2015, Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την καταστροφή των τόπων πολιτισμικής σημασίας που διαπράττεται από το Ισλαμικό Κράτος (ISIS), 30 Απριλίου 2015.

⁹⁴ Resolution on protection of cultural property in the OSCE area, OSCE, Baku 2014, <https://www.oscepa.org/meetings/annual-sessions/2014-baku-annual-session/2014-baku-final-declaration/1860-16> , ημερομηνία απολήψεως: 10/6/2017.

στο πλαίσιο της «ευθύνης για προστασία», όχι τόσο ως επέκταση πεδίου, αλλά ως πτυχή που πρέπει να προσβληθεί.⁹⁵

Το πρώτο μνημόνιο συνεργασίας της UNESCO με τον Ερυθρό Σταυρό στις 26 Φεβρουαρίου 2016 εξαετούς διάρκειας ενέταξε την προστασία των πολιτιστικών αγαθών στην ανθρωπιστική δράση. Στόχευσε στη διάσωσή τους από περιοχές κινδύνου αλλά και την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με παραβιάσεις των συμβάσεων της UNESCO.⁹⁶

Η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 24 Μαρτίου 2017 εξέφρασε τη λύπη της για την παράνομη καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς και για το λαθρεμπόριο πολιτιστικών αγαθών από τρομοκρατικές ομάδες, επιβεβαιώνοντας ότι τέτοιες επιθέσεις ενδέχεται να αποτελούν έγκλημα πολέμου και πρέπει να προσαχθούν στη δικαιοσύνη.⁹⁷ Υιοθέτησε ομόφωνα την απόφαση 2347(2017) του ΣΑ και καταδίκασε το ISIS, την ANF και όλες τις ομάδες ή τα άτομα που συνδέονται με την Al-Qaeda.⁹⁸

3.1.4 Δεσμευτικές Αποφάσεις του ΣΑ του ΟΗΕ υπό το Κεφάλαιο 7 του Χάρτη

Για την αποκατάσταση της ειρήνης και της ασφάλειας το Συμβούλιο Ασφαλείας ενεργεί σύμφωνα με το Κεφάλαιο 7 του Χάρτη προβλέποντας τα κατάλληλα μέτρα. Οι αποφάσεις που λαμβάνει είναι νομικώς δεσμευτικές για τα εμπόλεμα μέρη όπως και για όλα τα άλλα κράτη μέλη των Ηνωμένων Εθνών.⁹⁹

Η πρώτη όμως ενέργεια του ΣΑ είναι να καλέσει το κράτος που με τις ενέργειές του απειλεί την ειρήνη, να συμμορφωθεί σε προσωρινά μέτρα που του υποδεικνύει. Έγκειται στη διακριτική ευχέρεια του ΣΑ και βέβαια στις υφιστάμενες ισορροπίες

⁹⁵ 'Responsibility to protect' as applied to the protection of cultural heritage in armed conflict, UNESCO Final Report, UNESCO, Paris, 27/11/2015, <http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/R2P-FinalReport-EN.pdf>, ημερομηνία απολήψεως: 10/6/2017.

⁹⁶ Memorandum of Understanding between UNESCO and ICRC, 2016, <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002442/244256e.pdf>, ημερομηνία απολήψεως: 10/6/2016.

⁹⁷ Security Council condemns destruction, smuggling of cultural heritage by terrorist groups, *United Nations*, unanimously adopting Resolution 2347(2017), Security Council 7907th Meeting (AM), 24/3/2017, <https://www.un.org/press/en/2017/sc12764.doc.htm>, ημερομηνία απολήψεως: 10/6/2017.

⁹⁸ Security Council, *ibidem*.

⁹⁹ Καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών, UNRIC, http://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=14, ημερομηνία απολήψεως: 9/6/2017

ανάμεσα στα 5 μόνιμα μέλη να αποφασίσουν ποια μέτρα θα λάβουν σε κάθε περίπτωση. Τα μέτρα που λαμβάνονται από το ΣΑ έχουν δύο μορφές. Μέτρα που δεν συνεπάγονται τη χρήση βίας σύμφωνα με το άρθρο 41 του Χάρτη ή μέτρα που συνεπάγονται τη χρήση βίας κατά το άρθρο 42.¹⁰⁰ Τα μέτρα του ΣΑ που λαμβάνονται υπό το Κεφάλαιο 7 του Χάρτη είναι κατασταλτικά και κυρωτικά. Η πραγματοποίηση των εξαγγελόμενων μέτρων προβλέπεται από το Χάρτη με την ίδρυση σώματος ενόπλων δυνάμεων των Ηνωμένων Εθνών. Η ίδρυση όμως του σώματος αυτού μέχρι σήμερα δεν κατέστη δυνατή με αποτέλεσμα να μην έχουν ενεργοποιηθεί τα άρθρα 46 και 47 αναφορικά με το Στρατιωτικό Επιτελείο.¹⁰¹

3.1.5 Η διαμόρφωση του διεθνούς εθίμου για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς

Σύμφωνα με το άρθρο 38 παρ. 1 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης ο ορισμός του διεθνούς εθίμου διατυπώνεται ως εξής: «η γενική πρακτική που γίνεται δεκτή ως κανόνας δικαίου». Προϋπόθεση για την ύπαρξη διεθνούς εθίμου είναι δύο στοιχεία: ένα πραγματικό, εξωτερικό, όπου είναι η «σταθερή και ομοιόμορφη» πρακτική ή «όντως πρακτική» και ένα στοιχείο ψυχολογικό, η πεποίθηση πως η πρακτική αυτή ανταποκρίνεται σε ορισμένη νομική υποχρέωση ή δικαίωμα (*opinio iuris sive necessitatis*).¹⁰² Η νομική αυτή πεποίθηση είναι πολύ σημαντικό στοιχείο για την ύπαρξη διεθνούς εθίμου. Το διεθνές έθιμο αποτελεί σιωπηρή συμφωνία μεταξύ των κρατών και είναι υποχρεωτικό για όλα τα κράτη. Δύναται να διαμορφωθεί είτε με θετική ή αρνητική πρακτική είτε με μακροχρόνια ή βραχυχρόνια πρακτική.¹⁰³

¹⁰⁰Τα μέτρα που λαμβάνονται από το ΣΑ έχουν δύο μορφές. Μέτρα που δεν συνεπάγονται τη χρήση βίας σύμφωνα με το άρθρο 41 του Χάρτη, με τη πλήρη ή μερική διακοπή των οικονομικών σχέσεων και τη διακοπή των επικοινωνιών δια ξηράς, θαλάσσης και αέρος, τη διακοπή των διπλωματικών σχέσεων, στο πλαίσιο του Συμβουλίου ιδρύονται επιτροπές Κυρώσεων. Μέτρα που συνεπάγονται τη χρήση βίας κατά το άρθρο 42, όπου συνίστανται σε «δράση» περιλαμβάνοντας την ένοπλη παρέμβαση δια ξηράς, αέρος και θαλάσσης από ένοπλες δυνάμεις των κρατών μελών ή διεθνών οργανισμών τις οποίες προσφέρουν εθελοντικά με σκοπό την διατήρηση ή την αποκατάσταση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Εμμανουήλ Ρούκουνας, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*, 2^η έκδ., εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2015, σ. 542.

¹⁰¹ Εμμανουήλ Ρούκουνας, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*, 2^η έκδ., εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2015, σ.σ. 542-543.

¹⁰² Εμμανουήλ Ρούκουνας, *ibidem*, σ. 52.

¹⁰³ Εμμανουήλ Ρούκουνας, *ibidem*, σ.σ. 52-61.

Όσον αφορά τους τρόπους διαπίστωσης του εθίμου, η Επιτροπή του Διεθνούς Δικαίου των Ηνωμένων Εθνών κατάρτισε το 1951 ενδεικτικό πίνακα περιλαμβάνοντας τις αποφάσεις διεθνών αλλά και εσωτερικών δικαστηρίων, διπλωματική αλληλογραφία, γνωμοδοτήσεις νομικών συμβούλων των κρατών, διεθνείς συνθήκες, εσωτερική νομοθεσία, αλλά και την πρακτική των διεθνών οργανισμών. Αυτά αποτελούν αποδεικτικά στοιχεία για τη διαπίστωση της υπάρξεως εθιμικών κανόνων.¹⁰⁴ Αφού διαπιστωθεί η ύπαρξη εθιμικού κανόνα, ισχύει για όλα τα κράτη της διεθνούς κοινότητας, είτε συναινέσουν είτε εκφράσουν ύστερα αντίρρηση σχετικά με αυτόν.¹⁰⁵ Αυτά αποτελούν αποδεικτικά στοιχεία για τη διαμόρφωση διεθνούς εθίμου.

Εθιμικός κανόνας για την απαγόρευση καταστροφής των αγαθών που ανήκουν στη παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά έχει ήδη διαμορφωθεί μέσω των σχετικών συμβάσεων και η επίδραση του ΣΑ δεν αφορά αυτή καθαυτή στη δημιουργία εθίμου, αλλά στη διαπίστωσή του και περαιτέρω στην υποχρέωση των κρατών για δράση με σκοπό τη συμμόρφωση των δραστών σε αυτόν τον κανόνα, μέρος του οποίου είναι και η ποινική καταστολή εκ μέρους του ΔΠΔ.

3.2 ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ: Οι σημαντικότερες αποφάσεις των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων, του Σ.Α. του ΟΗΕ και η ανάλυσή τους.

Οι γεωπολιτικοί δείκτες της έρευνάς μας είναι οι σχετικές με το γεωπολιτικό παράγοντα αποφάσεις των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων, του Σ.Α. του Ο.Η.Ε., το συγκεκριμένο δε κεφάλαιο θα περιλαμβάνει τη σχετική νομολογία και τη διεξοδική ανάλυση των υποθέσεων αυτών.

3.2.1 Υποθέσεις του ICTY που αφορούν τη πολιτιστική κληρονομιά

Μεγαλύτερη αντίδραση των διεθνών θεσμών στην εκ προθέσεως καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς επέρχεται ύστερα από το 2^ο Πρωτόκολλο της

¹⁰⁴ Εμμανουήλ Ρούκουνας, *ibidem*, σ.σ. 52-61.

¹⁰⁵ Εμμανουήλ Ρούκουνας, *ibidem*, σ.σ. 62-63.

Σύμβασης της Χάγης του 1954, μέσα από τις εξαιρετικής σημασίας αποφάσεις του ICTY.¹⁰⁶

Ήδη μετά τη λήξη του εμφυλίου στην Πρώην Γιουγκοσλαβία συστάθηκε το ICTY. Για πρώτη φορά δικάστηκαν άτομα ως εγκληματίες πολέμου για την καταστροφή της πολιτισμικής κληρονομιάς.

Το ICTY ασχολήθηκε με κατηγορίες που συνδέονται με την καταστροφή τόπων, ιερών και ιστορικών μνημείων, όπως για παράδειγμα στις υποθέσεις Prlic et al. (Mostar bridge) και στην υπόθεση Strugar και Jokic (οι οποίες αφορούν το βομβαρδισμό της παλιάς πόλης Ντουμπροβνικ, το οποίο είχε κηρυχθεί μνημείο της Παγκόσμιας Κληρονομιάς).¹⁰⁷

ι)Υποθέσεις Strugar και Jokic στο ICTY

Σημαντική ιστορικός απόφαση του ICTY, είναι η υπόθεση Strugar και Jokic, η οποία αναφέρεται στην εκ προθέσεως καταστροφή των πολιτιστικών αγαθών από υψηλόβαθμα στελέχη του Πολεμικού Ναυτικού.¹⁰⁸ Σύμφωνα με την υπόθεση αυτή πραγματοποιήθηκε βομβαρδισμός της Παλαιάς πόλης του Dubrovnik.¹⁰⁹

Το 2005 το Δικαστήριο καταδίκασε σε 8 χρόνια φυλάκισης τον Pavle Strugar, ο οποίος ήταν Γιουγκοσλάβος Στρατηγός, επειδή δεν μπόρεσε να εμποδίσει κατά το βομβαρδισμό του 1991 την καταστροφή της προστατευόμενης κληρονομιάς. Ομοίως, ο Ναύαρχος Miodrag Jokic, που ήταν υπό τις διαταγές του, καταδικάστηκε σε 7 χρόνια φυλάκισης.

Ο Στρατηγός Pavle Strugar, καταδικάστηκε από το ICTY διότι θεωρήθηκε υπεύθυνος για παραβίαση νόμων και εθίμων πολέμου επειδή δεν απέτρεψε ούτε εμπόδισε τους υφιστάμενούς του. Ο Kevin Parker, Πρόεδρος του Πρωτοβάθμιου Τμήματος του Δικαστηρίου είπε με σαφήνεια ότι «δεν τον καταδικάζει διότι διέταξε το βομβαρδισμό [...] αλλά γιατί δεν έλαβε επαρκή και κατάλληλα μέτρα να

¹⁰⁶ M.N. Μαρούδα, *Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο*, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2015.

¹⁰⁷ Marina Lostal, "The first of its kind: the ICC opens a case against Ahmad Al Faqi Al Mahdi for the destruction of cultural heritage in Mali", *Global Policy*, 2/10/2015, <https://www.globalpolicy.org/home/163-general/52814-icc-opens-a-case-for-the-destruction-of-cultural-heritage-in-mali.html>, ημερομηνία απολήψεως: 9/3/2017.

¹⁰⁸ M. N. Μαρούδα, *Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο*, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα, 2015.

¹⁰⁹ Το Dubrovnik, είχε αναγνωρισθεί από την UNESCO ως Παγκόσμια κληρονομιά της ανθρωπότητας. Στην πόλη αυτή 6 μνημεία έπαθαν ολική καταστροφή και 100 περίπου υπέστησαν ζημιές.

σταματήσει το βομβαρδισμό της Παλαιάς Πόλης και διότι δε διασφάλισε την πειθαρχία των υφισταμένων του».

Ο Jokic, Ναύαρχος του Πολεμικού Ναυτικού, παραδόθηκε στο Δικαστήριο της Χάγης και ζήτησε ενώπιον του Δικαστηρίου συγγνώμη για τις καταστροφές, ομολόγησε την ενοχή του και δήλωσε ότι ήδη την επόμενη μέρα του βομβαρδισμού ζήτησε συγγνώμη για τις εκατοντάδες οβίδες, ωστόσο, καταδικάστηκε επειδή δεν τιμώρησε κανέναν υφιστάμενό του. Ο Στρατηγός Strugar, υποστήριξε ότι κτίρια της Παλαιάς Πόλης είχαν χρησιμοποιηθεί παρανόμως για να ενισχύσουν τη στρατιωτική δράση των Κροατών, κάτι που δεν αποδείχθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου.¹¹⁰

Στην απόφασή του το ICTY είπε ότι η εκ προθέσεως καταστροφή των πολιτιστικών μνημείων συνιστά παραβίαση των Συμβάσεων της Χάγης του 1954 και των Πρωτοκόλλων της και αναγνωρίζεται ως έγκλημα πολέμου.¹¹¹ Επίσης, «η αναστήλωση κτιρίων τέτοιας εμβέλειας, όπου αυτό είναι δυνατό, δεν θα μπορέσει ποτέ να τα επαναφέρει στην προηγούμενη κατάσταση, διότι η πρωτοτυπία, η ιστορική αυθεντικότητα, τα υλικά που καταστράφηκαν δεν αναπληρώνονται και αυτό έχει επίπτωση στην αξία τους».¹¹²

Καταλήγοντας το ICTY απεφάνθη ότι η καταστροφή τόσο σημαντικών μνημείων αποτελεί εξαιρετικά βαρύ έγκλημα, που το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψιν για να υπολογίσει τον καθορισμό της ποινής.¹¹³

ii) Υπόθεση Prlić et al στο ICTY

Μία ακόμη υπόθεση που αφορά την πολιτιστική κληρονομιά είναι η Prlić et al.¹¹⁴ Εκτός από τα άλλα ευρήματα του ανακριτικού τμήματος, σημαντικό είναι το εύρημα της καταστροφής της Παλαιάς Γέφυρας Στάρι Μόστ της περιοχής Μόσταρ. Η γέφυρα αυτή από το 2005 αποτελεί Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO.

¹¹⁰ Prosecutor v. Strugar, Trial Judgment, Case No. IT-01-42-T ,31/1/2005, παρ. 68-69.

¹¹¹ Prosecutor v. Strugar, Trial Judgment, ibidem, παρ. 52.

¹¹² Prosecutor v. Strugar, Trial Judgment, ibidem, παρ. 53.

¹¹³ Prosecutor v. Strugar, Trial Judgment, ibidem, παρ. 54.

¹¹⁴ Prosecutor v. Prlić et al., Trial Judgment, ICTY Case No. IT-04-74, 29/5/2013.

Το 1993 πραγματοποιήθηκε ένοπλη σύγκρουση μεταξύ Κροατών και Βοσνίων στη Κεντρική Βοσνία και Ερζεγοβίνη, κυρίως στην περιοχή Μόσταρ κατά τη διάρκεια του πολέμου της Βοσνίας.

Στις 8 Νοεμβρίου 1993, ως μέρος της επίθεσης, ένα τανκ των κροατικών δυνάμεων HVO (Συμβούλιο Άμυνας της Κροατίας) πυρπολούσε όλη την ημέρα την Παλιά Γέφυρα Στάρι Μοστ του Μόσταρ, μέχρι να αχρηστευτεί εντελώς και να καταρρεύσει το απόγευμα της ίδια μέρας. Το Δικαστήριο αποφάσισε ότι αν και η γέφυρα χρησιμοποιήθηκε από τον ABiH (Στρατός της Δημοκρατίας της Βοσνίας και της Ερζεγοβίνης) και ως εκ τούτου συνιστά θεμιτό στρατιωτικό στόχο για τις κροατικές δυνάμεις HVO, η καταστροφή που έγινε προκάλεσε δυσανάλογες βλάβες στο μουσουλμανικό πληθυσμό του Μόσταρ.¹¹⁵ Επιπλέον το Δικαστήριο έχει πεισθεί ότι η γέφυρα είχε τεράστια συμβολική αξία (κυρίως) για τους μουσουλμάνους.¹¹⁶

3.2.2 Η υπόθεση Al Mahdi και η επίθεση προς τη πολιτιστική κληρονομιά ως έγκλημα πολέμου: μία καινοτομία για το ICC

Για πρώτη φορά στην ιστορία του ICC παραπέμπεται υπόλογος για εγκλήματα πολέμου κατά της πολιτιστικής κληρονομιάς.¹¹⁷ Συγκεκριμένα στην παρούσα υπόθεση ένας μαλιανός ένοπλος μαχητής, ο Al Mahdi για πρώτη φορά καταδικάζεται για εγκλήματα πολέμου κατά της Παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς στο υποσύστημα του Μάλι κατά τη διάρκεια της ένοπλης σύρραξης στο Μάλι.¹¹⁸

¹¹⁵Prlić et al.: The Destruction of the Old Bridge of Mostar and Proportionality, 31 July 2013, Ejil: Talk!, Blog of the European Journal of International Law, <http://www.ejiltalk.org/prlic-et-al-the-destruction-of-the-old-bridge-of-mostar-and-proportionality/>, ημερομηνία απολήψεως: 9/3/2017

¹¹⁶Conclusion generals de la Chambre sur la destruction du Vieux Pont, paras. 1364-1366.

¹¹⁷Man on trial at ICC for destroying Timbuktu artefacts, *Al Jazeera*, 22/8/2016 <http://www.aljazeera.com/news/2016/08/man-trial-icc-destroying-timbuktu-artefacts-160822100834765.html>, ημερομηνία απολήψεως: 22/3/2016.

¹¹⁸Το 2008 οι Τουαρέγκ, με βαρύ οπλισμό, δημιουργούν το εθνικό κίνημα για την απελευθέρωση του "Azawad", περιοχή στο Τιμπουκτού και αποκτούν ρόλο στις στρατιωτικές πράξεις του Μάλι.

Οι αντάρτες οραματίζονταν αρχικά το Azawad ως κοσμικό κράτος, αλλά, προκειμένου να αυξήσουν τις στρατιωτικές τους ικανότητες σφυρηλατούν μια συμμαχία με τρεις ισλαμιστικές ομάδες την Ansar Dine, την Al-Qeada στο Ισλαμικό Μαγκρέμπ (AQIM) και το Κίνημα για την Ενότητα και την Τζιχάντ στη Δυτική Αφρική (MUJAO) και προσβλέπουν σε μια κατάσταση που θα μπορούσε να ακολουθήσει μια αυστηρή ερμηνεία του νόμου της Σαρία. Κατά τον Απρίλιο του 2012, οι Τουαρέγκ ανακήρυξαν ανεξάρτητο κράτος το Azawad - μια κατάσταση που ήταν πολύ βραχύβια, αφού οι υπόλοιπες ισλαμιστικές ομάδες, εφαρμόζοντας την φονταμενταλιστική τους

3.2.2.1 Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης

Ο Ahmad Al Faqi Al Mahdi, επίσης ως Abou Turab, γεννήθηκε στην Agoune του Τιμπουκτού, στο Μάλι. Είναι μεταξύ 30 και 40 ετών και είναι εμπειρογνώμονας σε ζητήματα που αφορούν το Ισλάμ.¹¹⁹ Αποτελεί στέλεχος της Ansar Dine, της ένοπλης ισλαμιστικής ομάδας συνδεδεμένης με την Al Qaeda στο ισλαμικό Μάγκρεμπ (AQIM), που σκοπός της είναι η διάδοση του νόμου της Σαρία στην περιοχή του Μάλι.¹²⁰

Σύμφωνα με την Εισαγγελία, ο Al Mahdi επέστρεψε από την Αλγερία στο Μάλι γύρω από τις αρχές Απριλίου και διορίστηκε επικεφαλής της Hesbah.¹²¹ Ήταν σε άμεση επαφή με τους ηγέτες της Ansar Dine και της AQIM.¹²² Ένωσε και επέβλεψε μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2012 τη Hesbah και καθότι εμπειρογνώμονας σε θέματα θρησκείας, του ζητήθηκε η γνώμη στο Ισλαμικό Δικαστήριο. Ο Al Mahdi ήταν πολύ δραστήριος σε θέματα της Ansar Dine και της διοίκησης της AQIM. Στο σημείο αυτό προβάλλεται ο ισχυρισμός ότι ήταν μία ενεργή προσωπικότητα στο πλαίσιο της κατοχής του Τιμπουκτού άρα του αποδίδεται ατομική ποινική ευθύνη για τα γεγονότα που πραγματοποιήθηκαν εις βάρος του γεωπολιτικού παράγοντα.¹²³

ατζέντα, οδηγούν τους Τουαρέγκ εκτός Συμμαχίας. Ανίκανος να ελέγξει την κατάσταση, ο τότε πρόεδρος του Μάλι ζήτησε από τον Γάλλο ομόλογό του, Φρανσουά Ολάντ, να επέμβει στρατιωτικά. Ο πόλεμος στο Μάλι έληξε με την Επιχείρηση Serval, όπου η Γαλλία ανέπτυξε περίπου 4.000 στρατιώτες. Marina Lostal, The first of its kind: the ICC opens a case against Ahmad Al Faqi Al Mahdi for the destruction of cultural heritage in Mali, *Global Policy*, 2/10/2015, <https://www.globalpolicy.org/home/163-general/52814-icc-opens-a-case-for-the-destruction-of-cultural-heritage-in-mali.html>, ημερομηνία απολήψεως: 9/3/2017.

¹¹⁹ Τον Ιανουάριο του 2012, η ένοπλη βία ξέσπασε στο έδαφος του Μάλι και η Ansar Dine πραγματοποίησε εξέγερση στο βόρειο τμήμα της περιοχής υπό την ηγεσία του Εθνικού Κινήματος για την Απελευθέρωση του Azawad (MNLA). Στη συνέχεια, οι αντάρτες οδήγησαν το στρατό του Μάλι σε υποχώρηση. Οι ομάδες Ansar Dine και της Al-Qaeda στο ισλαμικό Μαγκρέμπ (AQIM) ανέλαβαν τον έλεγχο του Τιμπουκτού.

¹²⁰ Q and A: The Al Mahdi case at the ICC, *Fidh*, 17/8/2016, <https://www.fidh.org/en/region/Africa/mali/q-a-the-al-mahdi-case-at-the-icc#1>, ημερομηνία απολήψεως: 22/3/2017

¹²¹ ICC Trial Chamber VIII declares Mr Al Mahdi guilty of the war crime of attacking historic and religious buildings in Timbuktu and sentences him to nine years' imprisonment, ICC, 27/9/2016, <https://www.icc-cpi.int/pages/item.aspx?name=pr1242> ημερομηνία απολήψεως: 23/3/2016

¹²² Συμπεριλαμβάνονται ο Iyad Ag Ghaly (η ηγέτη της Ansar Dine), ο Abou Zeid (ο «κυβερνήτης» του Τιμπουκτού στο πλαίσιο των ένοπλων ομάδων), ο Γιαχιά Abou Al Χαμάμ (ένας επικεφαλής AQIM) και ο Abdallah Al Chinguetti (ένας θρησκευτικός λόγιος μέσα AQIM).

¹²³ Q and A: The Al Mahdi case at the ICC, *Fidh*, 17/8/2016, <https://www.fidh.org/en/region/Africa/mali/q-a-the-al-mahdi-case-at-the-icc#1>, ημερομηνία απολήψεως: 22/3/2017

Στα τέλη Ιουνίου του 2012, μέλη της Hesbah¹²⁴ και της AQIM πήραν την απόφαση για την καταστροφή θρησκευτικών και ιστορικών κτιρίων και μνημείων στο Τιμπουκτού. Πριν την καταστροφή τα μέλη πραγματοποίησαν διαβουλεύσεις. Αρχικά ο Al Mahdi εξέφρασε ενδοιασμούς σχετικά με την καταστροφή των μανσωλείων, κάτι που θα διατάρασσε τις σχέσεις μεταξύ του πληθυσμού και των ομάδων κατοχής. Παρ' όλα αυτά, τα μέλη πήραν απόφαση για τη καταστροφή των μανσωλείων. Ο Al Mahdi συμμετείχε χωρίς δισταγμό και επέβλεψε τις επιθέσεις ως επικεφαλής της Hesbah παρά τις αρχικές επιφυλάξεις του.¹²⁵ Ο Al Mahdi έγραψε μία διακήρυξη για την καταστροφή των μανσωλείων, που διαβάστηκε στην προσευχή της Παρασκευής κατά την έναρξη της επίθεσης. Ο ίδιος προσωπικά προσδιόριζε τη σειρά με την οποία έπρεπε να επιτεθούν στα κτίρια/μνημεία. Η επίθεση διεξήχθη μεταξύ 30 Ιουνίου 2012 και 11 Ιουλίου 2012.¹²⁶

Ο Al Mahdi είναι ο πρώτος κατηγορούμενος στο ICC που είχε πρόθεση να υποβάλει ομολογία ενοχής.¹²⁷ Κατά την προσαγωγή του στη Χάγη, ο Al Mahdi είχε συναντήσεις με τους δικηγόρους υπεράσπισης και κατόπιν ενημέρωσης από αυτούς για τα δικαιώματά του, προέβη, τόσο προφορικά όσο και γραπτά στην ομολογία των εγκλημάτων και στην ταυτόχρονη αποποίηση των δικαιωμάτων του, δηλαδή:

- i. Να δηλώσει αθώος αποσύροντας την ομολογία του
- ii. Να διεκδικήσει απαλλαγή από την ποινική ευθύνη του
- iii. Να υποβάλει ερωτήματα στους μάρτυρες και
- iv. Να υποβάλει έφεση προς την ετυμηγορία

¹²⁴ Σ.Σ.: Η Hesbah ήταν μία ηθική ταξιαρχία για την επιβολή θρησκευτικών και πολιτικών διαταγμάτων, όπου επικεφαλής της ήταν ο Al Mahdi.

¹²⁵ ICC Trial Chamber VIII declares Mr Al Mahdi guilty of the war crime of attacking historic and religious buildings in Timbuktu and sentences him to nine years' imprisonment, ICC, 27/9/2016, <https://www.icc-cpi.int/pages/item.aspx?name=pr1242>, ημερομηνία απολήψεως: 23/3/2016

¹²⁶ ICC Trial Chamber VIII declares Mr Al Mahdi guilty of the war crime of attacking historic and religious buildings in Timbuktu and sentences him to nine years' imprisonment, ICC, 27/9/2016, <https://www.icc-cpi.int/pages/item.aspx?name=pr1242>, ημερομηνία απολήψεως: 23/3/2016

¹²⁷ Fidh, Q and A: The Al Mahdi case at the ICC, 17/8/2016, <https://www.fidh.org/en/region/Africa/mali/q-a-the-al-mahdi-case-at-the-icc#1>, ημερομηνία απολήψεως: 22/3/2017

3.2.2.2 Η «πολιτική» της Εισαγγελίας του ΔΠΔ

Το Μάλι επικύρωσε το Καταστατικό του ICC στις 16 Αυγούστου 2000. Στις 13 Φεβρουαρίου του 2013, η κυβέρνηση του Μάλι και το ICC υπέγραψαν συμφωνία συνεργασίας σύμφωνα με το τμήμα IX του Καταστατικού της Ρώμης.¹²⁸

Η Εισαγγελέας Fatou Bensouda τον Ιανουάριο του 2013 σε δήλωσή της σχετικά με την υπόθεση στο Μάλι είπε «Το Γραφείο μου έχει λάβει αναφορές σύμφωνα με τις οποίες δυνάμεις του Μάλι, μπορεί να έχουν διαπράξει παραβιάσεις τις τελευταίες μέρες στο κεντρικό Μάλι. Καλώ τις αρχές του Μάλι να θέσουν αμέσως τέλος στις εικαζόμενες καταχρήσεις και με βάση την αρχή της συμπληρωματικότητας, να διερευνήσουν και να ασκήσουν δίωξη στους υπεύθυνους για τα φερόμενα εγκλήματα. Υπενθυμίζω ότι η Υπηρεσία μου έχει δικαιοδοσία για όλα τα σοβαρά εγκλήματα που διαπράχθηκαν στο έδαφος του Μάλι, από τον Ιανουάριο του 2012 και μετά.¹²⁹ Όλοι εκείνοι που θεωρούνται υπεύθυνοι για σοβαρά εγκλήματα στο Μάλι πρέπει να λογοδοτήσουν.»¹³⁰

Στην εξέγερση στο βορρά αναφέρονται, εκτός από τις εκ προθέσεως καταστροφές ιερών μουσουλμανικών αγίων στην πόλη του Τιμπουκτού και επιθέσεις σε στρατιωτικές βάσεις, καταγγελίες εκτελέσεων κρατουμένων, και περιστατικά λεηλασίας, βιασμών και εξαναγκασμών σε γάμο.¹³¹ Η Εισαγγελέας ισχυρίστηκε ότι υπάρχει μια λογική βάση ότι τα παραπάνω εγκλήματα πολέμου έχουν διαπραχθεί στο Μάλι.¹³²

¹²⁸ Fidh, Mali: The hearing of Al Mahdi before the ICC is a victory, but charges must be expanded, 30/9/2015, <https://www.fidh.org/en/issues/international-justice/international-criminal-court-icc/mali-the-hearing-of-abou-tourab-before-the-icc-is-a-victory-but>, ημερομηνία απολήψεως: 22/3/2017

¹²⁹ ICC-01/12, Situation in the Republic of Mali, <https://www.icc-cpi.int/mali>, ημερομηνία απολήψεως: 21/3/2017

¹³⁰ Statement by ICC Prosecutor concerning Mali, ICC, 28/1/2013, “My Office is aware of reports that Malian forces may have committed abuses in recent days, in central Mali. I urge the Malian authorities to put an immediate stop to the alleged abuses and on the basis of the principle of complementarity, to investigate and prosecute those responsible for the alleged crimes. I remind all parties to the on-going conflict in Mali that my Office has jurisdiction over all serious crimes committed within the territory of Mali, from January 2012 onwards. All those alleged to be responsible for serious crimes in Mali must be held accountable.” <https://www.icc-cpi.int/Pages/item.aspx?name=OTPstatement280113>, ημερομηνία απολήψεως: 21/3/2016

¹³¹ Fidh, Mali: The hearing of Al Mahdi before the ICC is a victory, but charges must be expanded, 30/9/2015, <https://www.fidh.org/en/issues/international-justice/international-criminal-court-icc/mali-the-hearing-of-abou-tourab-before-the-icc-is-a-victory-but>, ημερομηνία απολήψεως: 22/3/2017

¹³² ICC-01/12, Situation in the Republic of Mali, <https://www.icc-cpi.int/mali>, ημερομηνία απολήψεως: 21/3/2016

Κάνοντας χρήση της αρχής της συμπληρωματικότητας, αλλά και σύμφωνα με το όριο βαρύτητας που εξετάζει μόνο τις σοβαρότατες περιπτώσεις, το Δικαστήριο ούτε είναι σε θέση να ασκήσει δίωξη για όλα τα αδικήματα, ούτε πρόκειται να το πράξει.¹³³

Αντίθετα, μία επίθεση στον γεωπολιτικό παράγοντα συνιστά μία επίθεση εναντίον της ταυτότητας και του πολιτισμού ενός έθνους και μίας κοινωνίας. Η καταστροφή της πολιτισμικής κληρονομιάς δεν είναι μόνο η καταστροφή των άψυχων τούβλων και πετρών, αλλά η εξάλειψη των διαφορών στις πεποιθήσεις και τις ταυτότητες και ως εκ τούτου μία σοβαρή παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η Εισαγγελέας έχει προβάλει μέσω της υπόθεσης Al Mahdi την ιδέα της «πολιτιστικής γενοκτονίας».¹³⁴

Μέχρι την υπόθεση Al Mahdi, στόχος του Δικαστηρίου, ήταν να καλύπτει υποθέσεις που αφορούσαν έμψυχο υλικό ως θύματα, ενώ δεν είχε ποτέ στρέψει την προσοχή του σε κτίρια ή αντικείμενα στο πλαίσιο συρράξεων.

Η υπόθεση Al Mahdi μεταβάλλει τις δυναμικές γεωπολιτικής ισχύος στο υποσύστημα του Μάλι και ενδεχομένως στο σύμπλοκο της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής. Σύμφωνα με την Εισαγγελέα, δεν πρόκειται για άψυχα αντικείμενα, εφ' όσον ανθρώπινα όντα σχετίζονται με αυτά με δεσμούς πνευματικούς και συναισθηματικούς.¹³⁵ Όταν ένα μέρος θεωρείται Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς, με τη καταστροφή του προσβάλλεται η διεθνής κοινότητα στο σύνολό της.¹³⁶

Σε αντίθεση με τις υποθέσεις Strugar και Jokic και την υπόθεση Prlić et al., η ποινική δίωξη του Al Mahdi σηματοδοτεί πρώτη φορά τις επιθέσεις κατά της πολιτιστικής κληρονομιάς ως κύρια κατηγορία σε ένα διεθνές δικαιοδοτικό όργανο. Συγκεκριμένα, οι επιθέσεις που πραγματοποιήθηκαν στο Μάλι και στο

¹³³ Mohammad Hadi Zakerhossein, The Al-Mahdi case and thematic prosecution, 8/9/2016, <https://justicehub.org/article/al-mahdi-case-and-thematic-prosecution>, ημερομηνία απολήψεως: 22/3/2017

¹³⁴ Mohammad Hadi Zakerhossein, The Al-Mahdi case and thematic prosecution, 8/9/2016, <https://justicehub.org/article/al-mahdi-case-and-thematic-prosecution>, ημερομηνία απολήψεως: 22/3/2017

¹³⁵ EJIL: Talk!, *The Al Mahdi Judgment and Sentence at ICC: A Source of Cautious Optimism for International Criminal Justice*, 13/10/2016, <http://www.ejiltalk.org/the-al-mahdi-judgment-and-sentence-at-the-icc-a-source-of-cautious-optimism-for-international-criminal-justice/>, ημερομηνία απολήψεως: 24/3/2017

¹³⁶ Mohammad Hadi Zakerhossein, The Al-Mahdi case and thematic prosecution, 8/9/2016, <https://justicehub.org/article/al-mahdi-case-and-thematic-prosecution>, ημερομηνία απολήψεως: 22/3/2017

Τιμπουκτού με στόχο λατρευτικούς χώρους, παρουσιάζουν πολιτική και γεωπολιτική σκοπιμότητα, θίγοντας ταυτόχρονα τον γεωπολιτικό παράγοντα.¹³⁷

Ο Al Mahdi έχει διαπράξει έγκλημα πολέμου για εκ προθέσεως κατευθυνόμενες επιθέσεις κατά κτιρίων αφιερωμένων στη θρησκεία και σε ιστορικά μνημεία που δεν αποτελούν στρατιωτικούς στόχους, όπως ορίζεται στο άρθρο 8 (2) (ε) (iv) του Καταστατικού. Η Εισαγγελία ισχυρίστηκε ότι είναι ποινικά υπεύθυνος, δυνάμει του άρθρου 25 (3) (α) του Καταστατικού, ως άμεσος συνναυτουργός για τη φυσική του συμμετοχή στις επιθέσεις σύμφωνα με το άρθρο 25 (3) (β) για την πρόκληση της διάπραξης των εγκλημάτων και σύμφωνα με το άρθρο 25 (3) (γ) για την ενίσχυση, τη συνέργεια, ή, με όποιο άλλο τρόπο, βοήθεια στη διάπραξη των εγκλημάτων και σύμφωνα με το άρθρο 25 (3) (δ) για τη συμβολή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο στη διάπραξη των εγκλημάτων από μια ομάδα προσώπων που ενεργούν με έναν κοινό σκοπό.

Το ένταλμα σύλληψης εναντίον του Al Mahdi εκδόθηκε στις 18 Σεπτεμβρίου 2015. Ο Al Mahdi φέρεται ότι διέπραξε σκόπιμα επιθέσεις κατά ιστορικών μνημείων ή / και κτιρίων αφιερωμένων στη θρησκεία, μεταξύ των οποίων εννέα μασσολεία και ένα τζαμί στο Τιμπουκτού από τις 30 Ιουνίου 2012 έως τις 10 Ιουλίου του 2012.¹³⁸

ii) Το κατηγορητήριο κατά του Al Faqi Al Mahdi

Κατά την Εισαγγελία ο Al Mahdi διέπραξε έγκλημα πολέμου σύμφωνα με το άρθρο 8(2)(ε)(iv) που αφορά την επίθεση προστατευόμενων αγαθών κατά το Καταστατικό: «το γεγονός να διευθύνει εμπροθέτως επιθέσεις ενάντια σε κτίρια αφιερωμένα στη θρησκεία, την παιδεία, την τέχνη, την επιστήμη ή σε κοινωφελή δράση, σε ιστορικά μνημεία, νοσοκομεία και σε χώρους συγκέντρωσης αρρώστων ή τραυματιών, χωρίς αυτά τα αποτελούν στρατιωτικούς στόχους». Κατά συνέπεια,

¹³⁷ Marina Lostal, The first of its kind: the ICC opens a case against Ahmad Al Faqi Al Mahdi for the destruction of cultural heritage in Mali, *Global Policy*, 2/10/2015, <https://www.globalpolicy.org/home/163-general/52814-icc-opens-a-case-for-the-destruction-of-cultural-heritage-in-mali.html> , ημερομηνία απολήψεως: 9/3/2017.

¹³⁸ Alleged crimes, ICC, <https://www.icc-cpi.int/mali/al-mahdi/pages/alleged-crimes.aspx>, ημερομηνία απολήψεως: 10/3/2017

η Εισαγγελία κατηγόρησε τον Al Mahdi γι αυτό το έγκλημα και ο ίδιος ομολόγησε την ενοχή του.¹³⁹

Για να αποδειχθεί το κατηγορητήριο πρέπει να γίνει σαφές ότι:

- i. Ο δράστης εξαπέλυσε επίθεση
- ii. Ο στόχος της επίθεσης ήταν ένα ή περισσότερα κτίρια αφιερωμένα στη θρησκεία, την παιδεία, την τέχνη, την επιστήμη ή σε κοινωφελή δράση, σε ιστορικά μνημεία, νοσοκομεία και σε χώρους συγκέντρωσης αρρώστων ή τραυματιών, χωρίς αυτά τα αποτελούν στρατιωτικούς στόχους.
- iii. Ο δράστης είχε επίγνωση ότι στόχευε με την επίθεση κτίρια που ήταν αφιερωμένα στη θρησκεία, την παιδεία, την τέχνη, την επιστήμη ή σε κοινωφελή δράση, σε ιστορικά μνημεία, νοσοκομεία και σε χώρους συγκέντρωσης αρρώστων ή τραυματιών, χωρίς αυτά τα αποτελούν στρατιωτικούς στόχους.
- iv. Η επίθεση έλαβε χώρα στο πλαίσιο ένοπλης σύρραξης μη διεθνούς χαρακτήρα.
- v. Ο δράστης γνώριζε τις συνθήκες που καθορίζουν μία ένοπλη σύρραξη.

Δεδομένου ότι είναι η πρώτη υπόθεση στην οποία το Δικαστήριο εφάρμοσε το άρθρο 8(2)(ε)(iv), το Δικαστήριο προέβη σε ερμηνεία του εγκλήματος και των στοιχείων αυτού.

ii) Η συμβολή της προηγούμενης νομολογίας

Σύμφωνα με τα άρθρα 27 και 56 της Συνθήκης της Χάγης του 1907 που ορίζουν το δικαϊκό πλαίσιο προστασίας των πολιτισμικών αγαθών, χαρακτηρίζεται έγκλημα πολέμου «η αυθαίρετη καταστροφή κτιρίων και μνημείων αφιερωμένων στη θρησκεία, στην κοινωφελή δράση ή στην εκπαίδευση ή όσων έχουν ιστορικό χαρακτήρα». Οι συνθήκες της Γενεύης έχουν επίσης αναγνωρίσει την ανάγκη ιδιαίτερης προστασίας των πολιτειακών αγαθών, όπως τα νοσοκομεία. Μεταγενέστερα διεθνή κείμενα, κυρίως τα Πρωτόκολλα I και II των Συνθηκών της

¹³⁹ ICC Trial Chamber VIII declares Mr Al Mahdi guilty of the war crime of attacking historic and religious buildings in Timbuktu and sentences him to nine years' imprisonment, ICC, 27/9/2016, <https://www.icc-cpi.int/pages/item.aspx?name=pr1242>, ημερομηνία απολήψεως: 23/3/2016

Γενεύης καθώς και το Δεύτερο πρωτόκολλο σχετικό με τη Συνθήκη της Χάγης του 1954, ενισχύουν την προστασία των πολιτισμικών αγαθών.

Το Δικαστήριο θεώρησε ότι το στοιχείο του ότι «διηύθυνε την επίθεση» εμπεριέχει όλες τις πράξεις βίας ενάντια στα προστατευόμενα αγαθά, ανεξαρτήτως του εάν αυτές έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια των εχθροπραξιών ή αφού το αγαθό πέρασε στον έλεγχο της ένοπλης ομάδας. Το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο προστατεύει τα πολιτισμικά αγαθά, τόσο μέσα όσο και έξω από το πλαίσιο εχθροπραξιών. Ας σημειωθεί ότι, οι υποθέσεις του ICTY δεν δύνανται να εφαρμοστούν στην προκειμένη περίπτωση, δεδομένου ότι, το εκεί ισχύον δίκαιο δεν επιβάλλει κυρώσεις για «επιθέσεις» ενάντια σε πολιτισμικά αγαθά αλλά μόνο για «καταστροφή» ή «ζημία». Τα δικαϊκά πλαίσια, άρα διαφέρουν. Το Δικαστήριο αποφάσισε ότι στο Μάλι υπήρξε ένοπλη σύρραξη μη διεθνούς χαρακτήρα. Σύμφωνα με το Δικαστήριο, «εγκληματική συμπεριφορά» είναι η επίθεση εναντίον πολιτισμικών αγαθών και το στοιχείο αυτό απαιτεί όχι την ύπαρξη σύνδεσης με ειδικές επιθετικές επιχειρήσεις αλλά μόνο απλή σχέση με την ένοπλη μη διεθνή σύρραξη γενικότερα, κάτι που καταδεικνύει τον αιτιώδη σύνδεσμο των εγκληματικών πράξεων που πρέπει να υπάρχει με τη σύρραξη.

Επίσης, για να αποδειχθεί ότι ένα πρόσωπο είναι ο συνεργός σε εγκληματική πράξη, σύμφωνα με το άρθρο 25(3)(α) της Συνθήκης, πρέπει να καταφανεί ότι:

- i. Το πρόσωπο συνέβαλε αποφασιστικά στη διάπραξη του εγκλήματος
- ii. Η συμβολή του αυτή εντάσσεται στο πλαίσιο μίας συμφωνίας με άλλα πρόσωπα και κατέληξε σε εγκληματική πράξη
- iii. Το πρόσωπο ανταποκρίνεται στα υποκειμενικά στοιχεία του εγκλήματος.

Σύμφωνα με αυτό, ένας κατηγορούμενος έχει τη δυνατότητα να δηλώσει «ένοχος» στην αρχή της δίκης. Ωστόσο, το άρθρο 65 απαιτεί από το Δικαστήριο να αποφανθεί οριστικά για την αποδοχή της ομολογίας, αφού εξετάσει τις αποδείξεις που έχει στη διάθεσή του.

Η αποδοχή της ομολογίας ενοχής ωφέλησε το Δικαστήριο και γενικότερα την απονομή δικαιοσύνης, υπό την έννοια ότι συντομεύτηκε η διαδικασία της ετυμηγορίας και εξοικονομήθηκαν πόροι που θα προωθήσουν την επίλυση άλλων υποθέσεων από το Διεθνές Δικαστήριο.

Ύστερα από τη ομολογία, έργο του Δικαστηρίου ήταν να εξετάσει αν αυτή ευσταθεί σύμφωνα με το άρθρο 65(1)(γ) της Συνθήκης. Γι αυτό το σκοπό, εξετάστηκαν 3 μάρτυρες και μελετήθηκαν εκατοντάδες δικόγραφα που

προσκομίσθηκαν από την Εισαγγελία και έγιναν δεκτά από τον κατηγορούμενο.¹⁴⁰ Πρωτίστως εξετάστηκαν όσα ομολόγησε ο Al Mahdi, τόσο προφορικά, όσο και γραπτά:

- Ότι κατανοεί τη φύση των εγκλημάτων που τον βαρύνουν, καθώς και τις συνέπειες της ομολογίας ενοχής από πλευράς του.
- Ότι ομολόγησε οικειοθελώς κατόπιν ενημέρωσής του από την Υπεράσπιση
- Ότι αποποιείται των δικαιωμάτων του.
- Ότι δέχεται την ατομική ευθύνη του ως προς την κατηγορία. Να σημειωθεί ότι η συμφωνία δεν προβλέπει τροποποίηση της κατηγορίας.

Η αποδοχή ενοχής ή η αποδοχή της ποινής είναι ένας μηχανισμός που εξασφαλίζει ότι ο κατηγορούμενος σε διεθνείς δίκες αναλαμβάνει την ευθύνη για τις πράξεις του. Αυτό είναι σημαντικό διότι η αποδοχή της προσωπικής ευθύνης για το έγκλημα κάποιου είναι συχνά απαραίτητη προϋπόθεση για την αποκατάσταση του δράστη, αλλά και για τις ευρύτερες διεργασίες επούλωσης στις πληγείσες κοινότητες. Η εκδήλωση των τύψεων συμβάλλει σε έναν από τους στόχους του διεθνούς ποινικού δικαίου, τη συμφιλίωση. Σε μία συνοπτική απόφαση 49 σελίδων, οι δικαστές αναφέρθηκαν αποκλειστικά σε λειτουργικά γεγονότα αυτής της υπόθεσης και στην υιοθέτηση της πρότασης του Εισαγγελέα για την καταδίκη του Al Mahdi σε 9 έτη.

Η δίκη του Al Mahdi ήταν η μικρότερη στην ιστορία του ICC, διήρκεσε μόνο 3 μέρες, όπου ο κατηγορούμενος έκανε αποδοχή ενοχής και η Εισαγγελία παρουσίασε τη μαρτυρία 3 μαρτύρων. Ο χρόνος που περιήλθε ύστερα από τη παράδοση του Al Mahdi στο δικαστήριο έως την απόφαση ήταν ακριβώς ένα χρόνος.¹⁴¹

Το ICC είναι συμβολικό, με τη σημασία ότι παράγει μόνο «δείγματα» της δικαιοσύνης. Αυτό οφείλεται σε εγγενείς περιορισμούς που προκαλούνται από την

¹⁴⁰Al-Qaeda-linked Mali militant admits destroying Timbuktu shrines, *Middle East Eye*, 22/8/2016, <http://www.middleeasteye.net/news/al-qaeda-linked-mali-rebel-tell-icc-he-regrets-wrecking-timbuktu-shrines-1568501378>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017

¹⁴¹Συγκριτικά με άλλες υποθέσεις και κυρίως στη υπόθεση Lubanga, όπου το δικαστήριο για την έκδοση εντάλματος έκανε 10 χρόνια, από τον Μάρτιο του 2006 έως τον Δεκέμβριο του 2014. Με δεδομένο ότι κάποιος δεν θέλει να δει εγγυήσεις της δίκαιης δίκης θυσιάζεται υπερ μίας γρήγορης επίλυσης της υπόθεσης, η υπόθεση Al Mahdi δείχνει πως το διεθνές ποινικό δίκαιο μπορεί να επιτύχει μία ισορροπία μεταξύ ρεαλιστικών κριτηρίων αποδοτικότητας και ηθικών απαιτήσεων της δικαιοσύνης στη πράξη EJIL: Talk!, *The Al Mahdi Judgment and Sentence at ICC: A Source of Cautious Optimism for International Criminal Justice*, 13/10/2016, <http://www.ejiltalk.org/the-al-mahdi-judgment-and-sentence-at-the-icc-a-source-of-cautious-optimism-for-international-criminal-justice/>, ημερομηνία απολήψεως: 24/3/2017

επιλεκτικότητα των διώξεων, τη συχνή έλλειψη εγχώριας στήριξης, τις αποσπασματικές δυνάμεις επιβολής του νόμου και τους οικονομικούς περιορισμούς.

Την ίδια στιγμή, η συμβολική αποστολή της διεθνούς ποινικής δικαιοσύνης του επιτρέπει να κάνει μία συναισθηματική έκκληση για μία ευρύτερη κοινότητα, δίνοντας έμφαση σε ορισμένα μηνύματα μέσω των αποφάσεών του. Το Δικαστήριο στην υπόθεση Al Mahdi υπογράμμισε τη συμβολικότητα των κτιρίων και τη συναισθηματική αξία που είχαν για τους κατοίκους του Τιμπουκτού.¹⁴²

3.2.2.3 Η αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος

i) Η ρύθμιση του Καταστατικού ΔΠΔ και τα στοιχεία του εγκλήματος

Η επίθεση έλαβε χώρα μεταξύ 30/6/2012 και 11/7/2012. Δέκα από τα γνωστότερα και σημαντικότερα μνημεία του Τιμπουκτού καταστράφηκαν από τον Al Mahdi και άλλα μέλη της Al Qaeda στο πλαίσιο κοινού πλάνου.

- Το Μουσωλείο Sidi Mahamoud Ben Omar Mohamed Aquit: παρόντος του Al Mahdi και του Al Singeti, περίπου 60 άτομα αποψίλωσαν κυριολεκτικά το μουσωλείο στις 30/6/2012. Ένοπλοι διασφάλισαν το έργο της καταστροφής.
- Το Μουσωλείο Cheick Mohamed Mahmoud al Arawani (30/6/2012)
- Το Μουσωλείο Cheick Sidi El Mokhtar Ben Sidi Moyhammad Al Kabir Al Kounti (30/6/2012). Χαρακτηριστικά, ο Al Mahdi, αφού έδωσε οδηγίες και εργαλεία, είπε: «αν ένα μνήμα είναι ψηλότερο από τα άλλα, πρέπει να "ξυριστεί" [...] θα καταργήσουμε από το χώρο, ότι δεν έχει θέση εδώ»
- Το Μουσωλείο Alpha Moya (30/6/2012). Εδώ ο Al Mahdi συμμετείχε προσωπικά στη καταστροφή
- Το Μουσωλείο Cheick Mouhamad El Mikky (1/7/2012)
- Το Μουσωλείο Cheick Abdoul Kassim Attouaty, που χρονολογείτο από τον 16^ο αιώνα (1/7/2012)

¹⁴² EJIL: Talk!, *The Al Mahdi Judgment and Sentence at ICC: A Source of Cautious Optimism for International Criminal Justice*, 13/10/2016, <http://www.ejiltalk.org/the-al-mahdi-judgment-and-sentence-at-the-icc-a-source-of-cautious-optimism-for-international-criminal-justice/>, ημερομηνία απολήψεως: 24/3/2017

- Το Μουσωλείο Cheick Sidi Ahmed Ben Amar Arragadi. Κι εδώ ο Al Mahdi συμμετείχε προσωπικά στην ολοκληρωτική καταστροφή του (1/7/2012)

Η πόρτα του τεμένους Sidi Yahia καταστράφηκε στις 2/7/2012. Σύμφωνα με την ισλαμική παράδοση, αυτή η πόρτα δεν είχε ανοιχτεί επί 500 έτη και το άνοιγμά της θα οδηγήσει στην τελική κρίση. Στη καταστροφή της συμμετείχαν προσωπικά ο Al Mahdi και ο Al Singoueti.¹⁴³ Ο ίδιος εξηγώντας την καταστροφή στους δημοσιογράφους, έλεγε:

«Αυτό που βλέπετε εδώ είναι ένας από τους τρόπους για την εξάλειψη της δεισδαιμονίας, της αίρεσης και όλα τα πράγματα ή τεχνάσματα που μπορεί να οδηγήσουν στην ειδωλολατρία. Έχουμε ακούσει για μια πόρτα στο αρχαίο τζαμί του Sidi Yahya. Αν είναι ανοιχτή, η ημέρα της Ανάστασης θα ξεκινήσει. Μετά από έρευνα, ανακαλύψαμε ότι ήταν μια ξεχασμένη πόρτα στην αυλή ενός παλιού τζαμιού. Με την πάροδο του χρόνου, ένας μύθος επικράτησε, ότι η ημέρα της Ανάστασης θα ξεκινήσει αν η πόρτα άνοιγε. Φοβόμαστε ότι αυτοί οι μύθοι θα εισβάλουν στις πεποιθήσεις των ανθρώπων και, λόγω της άγνοιας τους και της απόστασής τους από τη θρησκεία, θα σκεφτούν ότι αυτή είναι η αλήθεια. Έτσι αποφασίσαμε να ανοίξει».

- Τα Μουσωλεία Ahmed Fulane και Bahaber Babadie (10-11/7/2012)

Όλα τα παραπάνω ήταν λατρευτικοί χώροι, ιστορικά μνημεία και ουδόλως αποτελούσαν στρατιωτικούς στόχους. Με εξαίρεση το Μουσωλείο Cheick Mohamed Mahmoud Al Arawani, όλα αναφέρονταν στον κατάλογο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO.

Δέκα από τα πιο σημαντικά μνημεία στο Τιμπουκτού δέχτηκαν επίθεση και καταστράφηκαν από τον Al Mahdi και άλλα άτομα ακολουθώντας το ίδιο κοινό σχέδιο. Τα κτίρια που ο Al Mahdi κατηγορείται ότι κατέστρεψε είναι το ιστορικό τζαμί Sidi Yahia και τα μουσουλεία των εννέα Σουφιστών Μουσουλμάνων.

Πέρα από κάθε αμφιβολία, το Δικαστήριο απεφάνθη ότι η ομολογία ενοχής και τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίστηκαν στηρίζουν την κατηγορία που καταλογίστηκε στον κατηγορούμενο και ότι δεν τίθεται θέμα υπεράσπισής του με σκοπό την απαλλαγή από αυτήν.¹⁴⁴ Όπως υπογραμμίστηκε, η Συμφωνία και η ομολογία του Al Mahdi θεωρήθηκαν αληθείς και αξιόπιστες στο σύνολό τους. Ο

¹⁴³ Alleged crimes, ICC, <https://www.icc-cpi.int/mali/al-mahdi/pages/alleged-crimes.aspx>, ημερομηνία απολήψεως: 10/3/2017

¹⁴⁴ Alleged crimes, ICC, <https://www.icc-cpi.int/mali/al-mahdi/pages/alleged-crimes.aspx>, ημερομηνία απολήψεως: 10/3/2017

Al Mahdi συσχέτισε τα εν λόγω γεγονότα με λεπτομερή και διεξοδικό τρόπο, δίνοντας ειδικές πληροφορίες, που δεν ήταν καν επιβεβλημένες για να στηριχθεί η κατηγορία.

Σύμφωνα με το άρθρο 8(2)(ε)(iv) αποδείχθηκε ότι ο Al Mahdi, με την ιδιότητά του ως επικεφαλής της Hesbah, είχε αναλάβει την επιχείρηση καταστροφής των 10 μαυσωλείων και τεμένων. Τα εν λόγω μνημεία αποτελούν ταυτόχρονα κτίρια ιστορικά και αφιερωμένα στη θρησκεία, προστατευόμενα από την UNESCO και η καταστροφή τους αποτελεί προσβολή στην αξιοπρέπεια, την ελευθερία και το αίσθημα δικαίου του ατόμου. Ωστόσο, κατά την επίθεση στο τέμενος Djngareyber (βλ. εικόνα), ο Al Mahdi δήλωνε: «Πρόκειται ίσως για το αρχαιότερο τέμενος της πόλης' θεωρείται στοιχείο παγκόσμιας πολιτισμικής κληρονομιάς. Υπάρχουν πολλές φήμες σχετικά με αυτά τα μνημάτα[...]. Αυτοί οι γαΐδαροι της UNESCO, θεωρούν ότι αυτό είναι πολιτισμικό κληροδοτήμα. Πολιτισμική κληρονομιά, η αφοσίωση των αγελάδων και των δένδρων;». Στόχος της επίθεσης ήταν αδιαμφισβήτητα τα συγκεκριμένα μνημεία. Αποδεικνύεται ότι οι επιθέσεις έλαβαν χώρα ανεμπόδιστα, σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα. Το Δικαστήριο είναι πεπεισμένο ότι οι πράξεις έλαβαν χώρα σε πλαίσιο ένοπλης σύρραξης μη διεθνούς χαρακτήρα. Να σημειωθεί δε, ότι κατά τη διάρκεια της επίθεσης και επί 9 περίπου μήνες, η επιτιθέμενη ομάδα Ansar Din είχε τον έλεγχο της πόλης και γενικότερα του βορείου τμήματος του Μάλι. Σύμφωνα με τα αποδεικτικά στοιχεία, είναι επίσης σαφές ότι δεν υπήρξε καμιά επέμβαση από ξένη δύναμη κατά την εν λόγω χρονική περίοδο. Αυτό σημαίνει ότι για κανένα λόγο η ένοπλη σύρραξη δεν δύναται να χαρακτηριστεί διεθνής.¹⁴⁵ Λαμβανομένων υπ' όψιν όλων των παραπάνω, το Δικαστήριο εκτίμησε ότι στοιχειοθετείται η κατηγορία εγκλήματος πολέμου εις βάρος προστατευόμενων αγαθών.

¹⁴⁵ Διεθνής ένοπλη σύρραξη σύμφωνα με το Κοινό άρθρο 2 των Συμβάσεων της Γενεύης I-IV(1949) είναι α) η χρήση ένοπλης βίας από ένα κράτος εναντίον άλλου, ανεξάρτητα από την ύπαρξη εμπολέμου καταστάσεως (κηρύξεως πολέμου), β) η ολική ή μερική στρατιωτική κατοχή του εδάφους ενός Κράτους ακόμη κι αν δεν προβλήθηκε αντίσταση. Κατά το άρθρο 1(4) του Πρωτοκόλλου (1977): ένοπλες συρράξεις γίνονται για την επίτευξη του δικαιώματος αυτοδιάθεσης των λαών. Μη διεθνής ένοπλη σύρραξη χαρακτηρίζεται μία ένοπλη σύγκρουση μεταξύ της κυβέρνησης ενός Κράτους και ενόπλων ομάδων ή μεταξύ αντιπάλων ενόπλων ομάδων στο εσωτερικό ενός Κράτους σύμφωνα με το Κοινό άρθρο 3 των Συμβάσεων της Γενεύης I-IV (1949) και το πρόσθετο Πρωτόκολλο II (1977).

ii) Η προηγούμενη νομολογία

Σύμφωνα με το άρθρο 25(3)(α) της Συνθήκης που αφορά τη συνέργεια, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι ο Al Mahdi ήταν επικεφαλής της Hesbah, είχε τη γενική ευθύνη της επιχείρησης επίθεσης, ορίζοντας τη σειρά καταστροφής των μνημείων, εξασφαλίζοντας τα μέσα και εξηγώντας τους λόγους της επίθεσης στον κόσμο μέσω συνεντεύξεων τύπου. Το Δικαστήριο θεώρησε ότι η συμβολή του στο διαπραχθέν έγκλημα ήταν καταλυτική, δεδομένου επίσης του ότι είχε την εξουσία να το εμποδίσει. Επιπροσθέτως, το Δικαστήριο είναι πεπεισμένο ότι ο σχεδιασμός των επιθέσεων, καθώς και η εκτέλεσή τους ήταν έργο μιας ομάδας ατόμων. Σ' αυτό συνηγορούν τα εξής:

- Ο ρόλος του Mahdi ως επικεφαλής της Ansar Dine
- Η απόφαση της επίθεσης ελήφθη από τον Iyad Ag Ghaly και άλλα στελέχη
- Η σύνταξη όρκου σχετικού με την καταστροφή αμέσως πριν την επίθεση
- Η επιλογή της σειράς με την οποία θα εκτελείτο η επίθεση από τον Al Mahdi
- Η συντονισμένη και ανεμπόδιστη διαδικασία που ακολουθήθηκε

Έτσι, το Δικαστήριο είναι πεπεισμένο ότι η στάση του κατηγορούμενου στοιχειοθετεί την κατηγορία του εγκλήματος της συνέργειας.

Το Δικαστήριο επισήμανε ότι το προκαταρκτικό Τμήμα επιβεβαίωσε και άλλες κατηγορίες ευθύνης όπως προβλέπουν τα άρθρα 25(3)(β) (απαίτηση εκτέλεσης καταστροφικών πράξεων και ενθάρρυνση), 25(3)(γ) (παροχή βοήθειας στις πράξεις αυτές) και 25(3)(δ) (συμβολή με άλλα μέσα). Ο Al Mahdi παραδέχθηκε ότι κάθε ευθύνη που του καταλογίζεται, ισχύει και αποδεικνύεται. Ο κατηγορούμενος βαρύνεται με την κατηγορία του βασικού αυτουργού από αυτή του συνενόχου, με αυτή του βασικού δράστη να έχει τη μεγαλύτερη βαρύτητα. Επομένως, δεν κρίθηκε απαραίτητο να εξεταστούν περαιτέρω οι υπόλοιπες κατηγορίες ευθύνης, αφού ο κατηγορούμενος βαρύνεται με την κατηγορία του βασικού δράστη, τόσο με την προσωπική του συμμετοχή στην καταστροφή πέντε μνημείων όσο και ως συνεργός στο σύνολο της καταστροφής. Το Δικαστήριο θεώρησε ότι εφόσον τα στοιχεία των διαφόρων συνιστωσών του άρθρου 25(3)(α) έχουν αποδειχθεί, όφειλε να επιλέξει το είδος της κατηγορίας που απέδιδε σαφέστερα όλες τις εκφάνσεις της ατομικής

ποινικής ευθύνης του κατηγορουμένου. Η ποινική του ευθύνη απεδόθη πληρέστερα με την κατηγορία του συνεργού.

Το Δικαστήριο συμπέρανε ότι λαμβανομένων υπ' όψιν α) της ομολογίας του κατηγορουμένου β) των μαρτυριών και γ) των αποδεικτικών στοιχείων, είναι πεπεισμένο πέραν κάθε αμφιβολίας ότι το έγκλημα που αποδίδεται στον κατηγορούμενο αποδείχθηκε. Ο Al Mahdi κρίθηκε ένοχος, με βάση τα άρθρα 8(2)(ε)(iv), 25(3)(α) και 65(2) του Καταστατικού, για επίθεση σε προστατευόμενα αγαθά στο Τιμπουκτού (Μάλι) μεταξύ 30-6-2012 και 11-7-2012.

Το Δικαστήριο για τον προσδιορισμό της ποινής, έλαβε υπ όψιν κυρίως τα άρθρα 23, 76, 77 και 78 του Καταστατικού καθώς και τον κανόνα 145 του Κανονισμού. Επισημαίνει ότι τα άρθρα 77 και 78 δεν ορίζουν ποινικές κυρώσεις. Ωστόσο, στον πρόλογο το Καταστατικό, αναφέρει ότι «τα βαριά εγκλήματα που θίγουν το σύνολο της παγκόσμιας κοινότητας δεν πρέπει να μένουν ατιμώρητα» και ότι «πρέπει να μπει τέρμα στην ατιμωρησία αυτών των εγκληματιών και να γίνει πρόβλεψη προς αποφυγήν νέων εγκλημάτων». Συνεπώς, σκοπός της ποινής δεν είναι η ανάγκη εκδίκησης, αλλά η έκφραση μίας καταδίκης των εν λόγω εγκλημάτων από τη διεθνή κοινότητα που, απώτερο σκοπό έχει την αποκατάσταση της ειρήνης και τη συμφιλίωση. Όσο για την αποτροπή νέων εγκλημάτων, το Δικαστήριο θεώρησε ότι η ποινή πρέπει να αποθαρρύνει τον ένοχο να υποτροπιάσει καθώς και κάθε επίδοξο εγκληματία να δράσει. Όπως προκύπτει από το άρθρο 81(2)(α) του Καταστατικού και από τον κανόνα 145(1) του Κανονισμού και όπως υπογράμμισε το Δικαστήριο η ποινή πρέπει να είναι ανάλογη του εγκλήματος και της ενοχής του κατηγορουμένου.¹⁴⁶ Συνυπολογίζοντας τα παραπάνω, το Δικαστήριο, προκειμένου να καθορίσει την ποινή βασίστηκε:

- Στη σοβαρότητα του εγκλήματος.¹⁴⁷
- Στα επιβαρυντικά και στα ελαφρυντικά στοιχεία.¹⁴⁸

¹⁴⁶ 145(1) Chapter 7, Rules of Procedure and Evidence, ICC, <https://www.icc-cpi.int/iccdocs/pids/legal-texts/rulesprocedureevidenceeng.pdf>, ημερομηνία απολήψεως: 14/6/2017.

¹⁴⁷ Για τον καθορισμό μίας αναλογικής ποινής, πρέπει να εκτιμηθεί η σοβαρότητα των πράξεων του ενόχου και αυτή να αντανakλά το βάρος του διαπραχθέντος εγκλήματος. Η απόφαση πρέπει να είναι σύμφωνη με τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου να κρίνει τα ειδεχθέστερα εγκλήματα που θίγουν τη παγκόσμια κοινότητα και οι ποινές πρέπει να αντανakλούν τον ειδεχθή χαρακτήρα αυτών. Συνεκδοχικά, όλα τα εγκλήματα δεν παρουσιάζουν την ίδια βαρύτητα και είναι στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου να διακρίνει, για παράδειγμα, τα εγκλήματα προς φυσικά πρόσωπα και όσα διαπράχθηκαν εις βάρος αγαθών.

¹⁴⁸ Το Δικαστήριο πρέπει να επιβεβαιωθεί πέραν πάσης αμφιβολίας για την ύπαρξη επιβαρυντικών στοιχείων που να αφορούν το άτομο και τις πράξεις του. Η έλλειψη ελαφρυντικών στοιχείων δεν συνιστά επιβαρυντικό στοιχείο. Πρέπει επίσης να ερευνήσει την ύπαρξη

Το προκαταρκτικό τμήμα του Δικαστηρίου επιβεβαίωσε τις κατηγορίες ενάντια στον Al Mahdi, βρίσκοντας ότι η Εισαγγελία διαθέτει επαρκή αποδεικτικά στοιχεία.

3.2.2.4 Η Υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος

Για τον καθορισμό της ποινής, το Σώμα αξιολόγησε: τη σοβαρότητα του εγκλήματος, την ένοχη συμπεριφορά του Al Mahdi και την προσωπική του κατάσταση. Η αξιολόγηση των ελαφρυντικών και επιβαρυντικών στοιχείων πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με τον κανονισμό 145-1-ε.¹⁴⁹

Αναφορικά με τη σοβαρότητα του εγκλήματος το Δικαστήριο έλαβε κυρίως υπ' όψιν του το εύρος της προκληθείσας ζημίας, τη φύση της συμπεριφοράς των δραστών και τις συνθήκες του χρόνου, του τόπου και του τρόπου.

Το Δικαστήριο, κατ' αρχήν, επισήμανε ότι, σε αντίθεση με άλλους κατηγορούμενους που έχουν καταδικαστεί, ο Al Mahdi δεν κατηγορήθηκε για εγκλήματα κατά προσώπων, αλλά κατά αγαθών. Ήταν της άποψης ότι, αν και εξαιρετικής σημασίας, τα εγκλήματα κατά αγαθών είναι λιγότερο ποινικώς κολάσιμα από αυτά κατά φυσικών προσώπων.¹⁵⁰

Σχετικά με το εύρος της προκληθείσας ζημίας, το Δικαστήριο ανέφερε ότι τα περισσότερα από αυτά (10) υπέστησαν ανεπανόρθωτη ζημία.¹⁵¹

Επιπλέον η επίθεση υπήρξε επιμελώς σχεδιασμένη¹⁵² και διήρκεσε περίπου 10 μέρες¹⁵³. Εξάλλου, η επίδρασή της πάνω στον τοπικό πληθυσμό τονίστηκε από την

ελαφρυντικών στοιχείων, χωρίς να είναι απαραίτητο αυτά να συνδέονται με τα εγκλήματα, ωστόσο πρέπει να συνδέονται με τον κατηγορούμενο. Εναποτίθεται στη διακριτική ευχέρεια του Δικαστηρίου να αξιολογήσει, ό,τι, στις συγκεκριμένες συνθήκες, αξιολογείται ως ελαφρυντικό στοιχείο, καθώς επίσης και τη βαρύτητα αυτού.

¹⁴⁹ Rule 145-1-c (Chapter 7) : In its determination of the sentence pursuant to article 78, paragraph 1, the Court shall: In addition to the factors mentioned in article 78, paragraph 1, give consideration, *inter alia*, to the extent of damage caused, in particular the harm caused to the victims and their families, the nature of the unlawful behavior and the means employed to execute the crime; the circumstances of manner, time and location; and the age, education, social and economic condition of convicted person. Rules of Procedure and Evidence, ICC, <https://www.icc-cpi.int/iccdocs/pids/legal-texts/rulesprocedureevidenceeng.pdf>, ημερομηνία απολήψεως: 14/6/2017.

¹⁵⁰ Απόφαση «Katanga» σχετική με την ποινή, Prosecutor v. Germain Katanga, ICC-01/04-01/07-3484, 2014, παρ.42 και 43.

¹⁵¹ Prosecutor v. Ahmad Al Faqi Al Mahdi, ICC-01/12-01/15, 2016, παρ. 38.

¹⁵² *ibidem*, παρ. 35-37.

¹⁵³ *ibidem*, παρ. 38.

κάλυψη του Τύπου.¹⁵⁴ Το δικαστήριο απεκάλυψε επίσης τις καταθέσεις των μαρτύρων P-431 (μαλιανός ειδικός σε πολιτισμικά θέματα) και P-151 (μάρτυρας της UNESCO), οι οποίοι εξηγούν ότι το Τιμπουκτού ήταν μία πόλη εμβληματική, με μυθικές διαστάσεις, που έχει παίξει πρωταρχικό ρόλο στη διάδοση του Ισλάμ στη περιοχή.¹⁵⁵ Το Τιμπουκτού ήταν η καρδιά της πολιτισμικής κληρονομιάς του Μάλι, ιδιαιτέρως λόγω των χειρογράφων και των Μουσουλείων των Αγίων. Τα Μουσουλεία ήταν η απόδειξη αφ' ενός της ιστορίας της πόλης και αφ' ετέρου, του ρόλου της στη διάδοση του Ισλάμ.

Ήταν πολύ σημαντικά για τον τοπικό πληθυσμό, ο οποίος τα θαύμαζε και ήταν δεμένος με αυτά. Αντιπροσώπευαν την αφοσίωση αυτού του πληθυσμού στο Ισλάμ και έπαιζαν ένα τέτοιο ψυχολογικό ρόλο για τον πληθυσμό, που τα θεωρούσε ασπίδα προστασίας.¹⁵⁶ Εξάλλου, ο P-151 περιγράφει πως ο πληθυσμός φρόντιζε συλλογικά την διατήρηση και την καλή κατάσταση των Μουσουλείων κατά τη διάρκεια εκδηλώσεων στις οποίες συμμετείχε το σύνολο της κοινότητας.¹⁵⁷ Τέλος, σ' αυτά τα μνημεία λατρείας, οι κάτοικοι προσεύχονταν και κάποια αποτελούσαν τόπους προσκυνήματος.¹⁵⁸

Ήταν μία πράξη πολέμου που στόχευε την ψυχή του πληθυσμού της περιοχής. Για τον πληθυσμό του Μάλι, το Τιμπουκτού ήταν μία πηγή περηφάνειας.¹⁵⁹ Ο P-151 περιέγραψε πόσο ο τοπικός πληθυσμός αλλά και η παγκόσμια κοινότητα υποφέρουν από την καταστροφή.¹⁶⁰

Τέλος, το Δικαστήριο απέδωσε στο έγκλημα θρησκευτικά κίνητρα.¹⁶¹ Κατά τη διάρκεια της κυριαρχίας της Ansar Dine και του AQMI στα εδάφη του Τιμπουκτού, είχαν επιβάλει τις θρησκευτικές τους απαιτήσεις στους κατοίκους.¹⁶² Η δημιουργία της Hesbah, είχε ως αποστολή να εξαφανίσει κάθε θρησκευτική

¹⁵⁴ *ibidem*, παρ. 40 (v).

¹⁵⁵ *ibidem*, Κατάθεση του P-431 ICC-01/12-01/15-T-5- Red-ENG, σ. 77, σειρά 23-σ.80, σειρά 7. Κατάθεση P-151 ICC-01/12-01/15 T-5-Red-ENG, σ.41 σειρά 12-σ.44, σειρά 11.

¹⁵⁶ *ibidem*, Κατάθεση του P-431, ICC-01/12-01/15 T-Red-ENG, σ. 80, σειρά 8-σ. 81, σειρά 4. Κατάθεση του P-151, ICC-01/12-01/15 T-Red-ENG, σ. 44, σειρά 11-σ. 45, σειρά 9.

¹⁵⁷ *ibidem*, Κατάθεση του P-151, ICC-01/12-01/15 T-Red-ENG, σ. 38, σειρά 23-σ. 40, σειρά 5

¹⁵⁸ Prosecutor v. Ahmad Al Faqi Al Mahdi, ICC-01/12-01/15, 2016, παρ. 34. Βλέπε επίσης *ibidem*, «παρατηρήσεις των θυμάτων» σχετικά με τον καθορισμό ποινής, ICC-01/12-01/15-Conf., παρ. 26-31

¹⁵⁹ *ibidem*, Κατάθεση του P-431, ICC-01/12-01/15-T-5-Red-ENG, σ. 89, σειρά 6-σ. 90, σ. 13.

¹⁶⁰ *ibidem*, Κατάθεση του P-151, ICC-01/12-01/15-T-5-Red-ENG, σ. 59, σειρά 11-σ. 61, σειρά 9

¹⁶¹ *ibidem*, «παρατηρήσεις της Εισαγγελίας» σχετικά με τον καθορισμό ποινής, ICC-01/12-01/15-139-Red, παρ. 31.

¹⁶² *ibidem*, . παρ. 31.

εκδήλωση που θεωρούσε ανάρμοστη.¹⁶³ Διαπιστώνοντας ότι οι κάτοικοι δεν ευθυγραμμίζονταν με τις απαγορεύσεις τους, αποφάσισαν να καταστρέψουν τα μνημεία.¹⁶⁴ Το Δικαστήριο δεν είχε καμιά αμφιβολία για το θρησκευτικό κίνητρο του διαπραχθέντος εγκλήματος και το έλαβε υπ' όψιν στην αξιολόγησή του.

Το Δικαστήριο αξιολόγησε την βαρύτητα του εγκλήματος και την ύπαρξη ελαφρυντικών και επιβαρυντικών περιστάσεων.

Η πρώτη κατηγορία περιελάμβανε την αξιολόγηση του βαθμού συμμετοχής του κατηγορουμένου και τη πρόθεσή του. Οι δικαστές καταδίκασαν τον Al Mahdi σε 9 χρόνια φυλάκιση, τονίζοντας ότι τα εγκλήματα κατά της περιουσίας είναι μικρότερης βαρύτητας απ' αυτά κατά των προσώπων. Τα 9 χρόνια φυλάκιση φαίνεται να είναι ένας λογικός αριθμός σε σύγκριση με άλλες υποθέσεις του ICC όπως της υπόθεσης Lubanga¹⁶⁵, για τον Katanga όπου καταδικάστηκε σε 12 χρόνια και για την υπόθεση Bemba, όπου ο Bemba Gombo¹⁶⁶ καταδικάστηκε σε 18 χρόνια. Το κεντρικό επιχείρημα για τον καθορισμό της κατάλληλης ποινής ήταν η παραδοχή του Al Mahdi της ενοχής και η επακόλουθη συνεργασία με την Εισαγγελία, η οποία ξεκίνησε λίγο μετά την έναρξη της διαδικασίας. Αυτό κρίθηκε αναμφισβήτητα μία «ελαφρυντική περίπτωση».¹⁶⁷

Έχει ιδιαίτερη σημασία για τους σκοπούς της αποτροπής ο ρόλος του Al Mahdi ως θρησκευτικός λόγιος, ο οποίος έδειξε μετάνοια καλώντας τους ανθρώπους να μην εμπλακούν στις ίδιες πράξεις «επειδή δεν πρόκειται να οδηγήσουν σε καλό την ανθρωπότητα».¹⁶⁸ Μία τέτοια συμπεριφορά μαρτυρεί το ενδεχόμενο επανένταξης του καταδικασθέντος προσώπου. Το άρθρο 10 (3) του ICCPR τονίζει την αναμόρφωση και την κοινωνική αποκατάσταση του δράστη ως έναν από τους στόχους του σωφρονιστικού συστήματος.

Σε αυτό το σημείο, το Δικαστήριο εξέτασε όλες τις συνθήκες που δεν συνδέονταν άμεσα με το έγκλημα ή με την ενοχή του Al Mahdi.

Ηλικία, επίπεδο μόρφωσης, πρότερο βίο, κοινωνική και οικονομική κατάσταση και συμπεριφορά του Al Mahdi κατά το διάστημα της κράτησής του.

Το Δικαστήριο έλαβε σοβαρά υπόψιν τις καταθέσεις των δύο μαρτύρων υπεράσπισης, οι οποίοι γνωρίζουν τον Al Mahdi από πολύ παλιά, σύμφωνα με

¹⁶³ *ibidem*, παρ. 33.

¹⁶⁴ *ibidem*, παρ. 35 και 36.

¹⁶⁵ Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo, ICC-01/04-01/06, 2012.

¹⁶⁶ Prosecutor v. Jean-Pierre Bemba Gombo, ICC-01/05-01/08-3399, 2016.

¹⁶⁷ Prosecutor v. Ahmad Al Faqi Al Mahdi, ICC-01/12-01/15, 2016, παρ.100.

¹⁶⁸ *ibidem*, παρ. 103.

τους οποίους ο Al Mahdi είναι ένας έξυπνος και πολύ καλλιεργημένος άνθρωπος και έχει βοηθήσει μεγάλο αριθμό φτωχών κοινοτήτων στο Τιμπουκτού, μεταξύ άλλων και τους μαύρους Τουαρέγκ, όπου δεν ανήκει ο ίδιος.¹⁶⁹

Η ηλικία και η οικονομική του κατάσταση δεν αποτέλεσαν επιβαρυντικά στοιχεία. Επίσης, στο ICC, οι περισσότεροι κατηγορούμενοι δεν έχουν προηγούμενες καταδικαστικές αποφάσεις, το στοιχείο αυτό, δεν υπολογίστηκε ως ελαφρυντικό, παρά την πρόταση της υπεράσπισης.¹⁷⁰ Τέλος, το γεγονός ότι πριν την επίθεση διετέλεσε κατηχητής και ειδικός σε θρησκευτικά θέματα, δεν βάρυνε τη διαμόρφωση της ποινής.¹⁷¹

Αν και φοβόταν πολύ για την ασφάλεια της οικογένειάς του¹⁷², ο Al Mahdi συμπεριφέρθηκε κατά τρόπο άμεμπτο κατά το διάστημα της κράτησής του και, με δήλωσή του, ευχαρίστησε το δικαστήριο για τις συνθήκες κράτησης και διεξαγωγής της διαδικασίας.¹⁷³ Το Δικαστήριο έκρινε αυτό το στοιχείο σημαντικό και το χρησιμοποίησε ως ελαφρυντικό. Τέλος, το γεγονός ότι ο Al Mahdi ομολόγησε την ενοχή του και συνεργάστηκε με την Εισαγγελία, δείχνουν ότι, κατά πάσα πιθανότητα θα καταφέρει να επανενταχθεί στη κοινωνία. Έτσι το Δικαστήριο αποφάσισε να του επιβάλλει περιορισμένη ποινή.

Συμπερασματικά, το Δικαστήριο κατέληξε ότι το έγκλημα για το οποίο ο Al Mahdi έχει κριθεί ένοχος είναι πολύ σοβαρό και τον καταδίκασε σε φυλάκιση εννέα ετών. Αναφορικά με τον χρόνο που έχει περάσει υπό κράτηση ύστερα από τη σύλληψή του από το ένταλμα του ICC που εκδόθηκε στις 18 Σεπτεμβρίου του 2015 θα πρέπει να αφαιρεθεί από την ποινή.¹⁷⁴

¹⁶⁹ Βλ. MLI-DEF-0001-0001, σελ.0003 και MLI-DEF-0002-0001, σελ. 0003.

¹⁷⁰ Prosecutor v. Ahmad Al Faqi Al Mahdi, ICC-01/12-01/15, 2016, Παρατηρήσεις της υπεράσπισης σχετικά με τον καθορισμό της ποινής, ICC-01/12-01/15-141-Corr-Red, παρ 132 και 133.

¹⁷¹ ibidem, Παρατηρήσεις της εισαγγελίας σχετικά με τον καθορισμό της ποινής ICC-01/12-01/15-139-Red, παρ. 48 και παρατηρήσεις της υπεράσπισης σχετικά με τον καθορισμό της ποινής CC-01/12-01/15-141-Corr-Red, παρ.134 και 136.

¹⁷² ibidem, Παρατηρήσεις της εισαγγελίας σχετικά με τον καθορισμό της ποινής ICC-01/12-01/15-139-Red, παρ. 49.

¹⁷³ παράρτημα II, ICC-01/12-01/15-134-Conf-Anx II, ICC-01/12-01/15-T-4-Red-ENG, παρ. 9, γραμ.19-23.

¹⁷⁴ ICC Trial Chamber VIII declares Mr Al Mahdi guilty of the war crime of attacking historic and religious buildings in Timbuktu and sentences him to nine years' imprisonment, ICC, 27/9/2016, <https://www.icc-cpi.int/pages/item.aspx?name=pr1242>, ημερομηνία απολήψεως: 23/3/2016.

Το Δικαστήριο έλαβε υπ' όψιν του τον κανονισμό 145-1-C, ο οποίος ορίζει i) το βαθμό συμμετοχής, ii) το βαθμό της πρόθεσης και iii) τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν.¹⁷⁵

Υπενθύμισε την κατηγορία που βαρύνει τον Al Mahdi, δηλαδή τη συνέργεια σε εκ προ μελέτης επίθεση σε προστατευόμενα μνημεία.¹⁷⁶ Επιπλέον, σε πέντε από τις επιθέσεις που πραγματοποιήθηκαν είχε και φυσική συμμετοχή¹⁷⁷, ενώ συνέταξε όρκο που αναγνώστηκε δημοσίως κατά τη διάρκεια της διαδικασίας.¹⁷⁸ Όσο για το επιχείρημα της Εισαγγελίας, σύμφωνα με το οποίο ο μεγάλος αριθμός θυμάτων αποτελεί επιβαρυντικό στοιχείο¹⁷⁹, το Δικαστήριο είχε ήδη λάβει υπ' όψιν τη σοβαρότητα του αντίκτυπου του εγκλήματος στην αξιολόγησή του.¹⁸⁰ Κατά τον ίδιο τρόπο, είχε ήδη λάβει υπ' όψιν την θρησκευτική φύση της επίθεσης στο πλαίσιο της αξιολόγησης της σοβαρότητας του εγκλήματος.¹⁸¹ Συνεπώς, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως επιβαρυντικό στοιχείο.

Συμπερασματικά, το Δικαστήριο θεώρησε ότι ο αρχικός δισταγμός του Al Mahdi στη πρόταση καταστροφής των αγαθών και η σύστασή του να μην χρησιμοποιηθεί μπουλντόζα, συνιστούν ελαφρυντικά στοιχεία.

3.2.2.5 Οι ελαφρυντικές περιστάσεις υπέρ του κατηγορουμένου

Ο Al Mahdi ομολόγησε την ενοχή του ενώπιον της Εισαγγελίας.¹⁸² Στη συνέχεια, το Δικαστήριο κατέληξε σε συμφωνία σε πρώιμο στάδιο της διαδικασίας,¹⁸³ προκειμένου να επιταχυνθεί η ολοκλήρωση της δίκης. Επιπροσθέτως, ο Al Mahdi, όχι μόνο ανέλαβε τις ευθύνες του, αλλά προσκόμισε λεπτομερή περιγραφή των πράξεών του,¹⁸⁴ διευκολύνοντας έτσι τη διαδικασία. Το Δικαστήριο εκτίμησε ότι η ομολογία ενοχής αποτελεί αναμφισβήτητα ελαφρυντικό

¹⁷⁵ 145-1-c Chapter 7, Rules of Procedure and Evidence, ICC, <https://www.icc-cpi.int/iccdocs/pids/legal-texts/rulesprocedureevidenceeng.pdf>, ημερομηνία απολήψεως: 14/6/2017.

¹⁷⁶ Prosecutor v. Ahmad Al Faqi Al Mahdi, ICC-01/12-01/15, 2016, παρ. 33 και 40.

¹⁷⁷ ibidem, παρ. 40 (iv).

¹⁷⁸ ibidem, Βλ. παρ. 37 και 40 (v).

¹⁷⁹ ibidem, Παρατηρήσεις της Εισαγγελίας σχετικά με τον καθορισμό ποινής, ICC-01/12-01/15-139-Red, παρ. 61.

¹⁸⁰ ibidem, Βλ. παρ. 78-80.

¹⁸¹ Prosecutor v. Ahmad Al Faqi Al Mahdi, ICC-01/12-01/15, 2016, παρ. 81.

¹⁸² ibidem κατάθεση του P-182, ICC-01/12-01/15-T-4-Red. ENG, σελ. 118, γρ. 19-σελ. 119 γρ. 4

¹⁸³ ibidem, Συμφωνία, ICC-01/12-01/15-78-Anx 1- Red, κατατεθειμένο στις 18/2/2016

¹⁸⁴ ibidem, Κατάθεση, ICC-01/12-01/15-78-Anx 1- Red, σελ. 10-34.

στοιχείο και προσδίδει σ' αυτό βαρύτητα. Συνέβαλε αναμφισβήτητα στην ταχεία διεκπεραίωση της υπόθεσης, επιτρέποντας στο δικαστήριο να εξοικονομήσει χρόνο και χρήμα.¹⁸⁵ Επίσης, μία τέτοια ομολογία ευνοεί την ειρήνη και την συμφιλίωση στο βόρειο Μάλι, αμβλύνοντας την ηθική οδύνη των θυμάτων με την αναγνώριση της σοβαρότητας των καταστροφών. Τέλος, αυτή η ομολογία θα μπορούσε να λειτουργήσει αποτρεπτικά για παρόμοιες πράξεις.

Πέραν της ομολογίας του, ο Al Mahdi, συνεργάστηκε απόλυτα με την εισαγγελία, σύμφωνα με τον μάρτυρα P-182.¹⁸⁶ Ο Al Mahdi απάντησε με ειλικρίνεια χωρίς τη παραμικρή επιφύλαξη και η συνεργασία του επέτρεψε στην Εισαγγελία να αποσαφηνίσει πληροφορίες που είχε ήδη στη κατοχή της.¹⁸⁷

Το Δικαστήριο έλαβε επίσης υπόψιν του ότι ο Al Mahdi συνεργάστηκε ενώ γνώριζε ότι η στάση του αυτή έθετε σε κίνδυνο την ασφάλεια της οικογένειάς του. Συνεπώς, εκτίμησε ότι η στάση αυτή πρέπει να ληφθεί υπόψιν προς τη κατεύθυνση της ελάφρυνσης της ποινής.¹⁸⁸

Το Δικαστήριο αποκάλυψε ότι από τη πρώτη κιόλας μέρα της δίκης ο Al Mahdi εξέφρασε ειλικρινείς τύψεις,¹⁸⁹ προσθέτοντας την επίσημη υπόσχεση ότι το λάθος που διέπραξε θα είναι το πρώτο και το τελευταίο¹⁹⁰ και δήλωσε έτοιμος να δεχθεί τις κυρώσεις που το Δικαστήριο θα κρίνει κατάλληλες.¹⁹¹ Πέραν των τύψεων, το Δικαστήριο αξιολόγησε ότι ο Al Mahdi εξέφρασε συναισθήματα συμπάθειας προς τα θύματα των πράξεών του. Μάλιστα, δήλωσε μέσω της υπεράσπισης ότι προσφέρεται να αποζημιώσει το κόστος της Πύλης του Τεμένους Sidi Yahia.¹⁹²

Σύμφωνα με την Εισαγγελία, η ποινή για τον Al Mahdi θα πρέπει να κυμαίνεται μεταξύ 9 και 11 έτη φυλάκισης.¹⁹³ Η υπεράσπιση επεδίωξε το δικαίωμα καθορισμού

¹⁸⁵ *ibidem*, παρ. 28.

¹⁸⁶ *Ibidem*, Κατάθεση P-182, P-182, ICC-01/12-01/15-T-4-Red. ENG, σελ.118, γρ. 16-σελ.119 γρ. 4

¹⁸⁷ Κατάθεση P-182, P-182, ICC-01/12-01/15-T-4-Conf-ENG, σελ. 96 γρ. 23-σελ. 98, γρ. 3, ICC-01/12-01/15-T-5-Red. ENG, σελ 16, γρ. 15- σελ. 17, γρ. 16. Βλ. επίσης ICC-01/12-01/15-119-Conf, παρ. 3.

¹⁸⁸ *Prosecutor v. Ahmad Al Faqi Al Mahdi*, ICC-01/12-01/15, 2016, παρατηρήσεις της Εισαγγελίας σχετικά με τον καθορισμό της ποινής, ICC-01/12-01/15-139- Red, παρ. 53- 55 και 67. Παρατηρήσεις της υπεράσπισης σχετικά με τον καθορισμό της ποινής, ICC-01/12-01/15-141- Corr-Red, παρ. 185-191

¹⁸⁹ *ibidem*, ICC-01/12-01/15-T-4-Red-ENG, σελ. 8, γρ. 3-σελ. 9 γρ. 23, σελ 43 γρ. 19-σελ. 44 γρ. 2

¹⁹⁰ *ibidem*, ICC-01/12-01/15-T-4-Red-ENG, σελ. 8, γρ. 20-21

¹⁹¹ *ibidem*, ICC-01/12-01/15-T-4-Red-ENG, σελ. 9, γρ. 7-8

¹⁹² Δήλωση του Al Mahdi, MLI-OTP, 00033-4734, σελ. 4734-4740. Επίσης, παρατηρήσεις υπεράσπισης, ICC-01/12-01/15-141- Corr-Red, παρ. 171-179

¹⁹³ *Prosecutor v. Ahmad Al Faqi Al Mahdi*, ICC-01/12-01/15, 2016, Παρατηρήσεις της Εισαγγελίας σχετικά με τον καθορισμό της ποινής, ICC-01/12-01/15-139- Red, παρ. 64-70

της σοβαρότητας του εγκλήματος, ενώ ο νόμιμος εκπρόσωπος των θυμάτων ζήτησε η ποινή να είναι αυστηρή και παραδειγματική.¹⁹⁴ Το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι η σύγκριση της συγκεκριμένης υπόθεσης με άλλες του παρελθόντος δεν ευσταθεί και ότι οι επιβληθείσες ποινές σε ανάλογες υποθέσεις έχουν βασιστεί σε τελείως διαφορετικά δεδομένα. Το Δικαστήριο πρέπει να αξιολογήσει όλα τα διαθέσιμα στοιχεία, και να λάβει υπόψιν τη συνολική κατάσταση του κατηγορουμένου καθώς και τις συνθήκες του εγκλήματος. Για να ικανοποιηθεί το ηθικό αίσθημα και η οικονομική ζημία που υπέστησαν τα θύματα αλλά και η πλήρωση των στόχων του Δικαστηρίου, το Δικαστήριο πρέπει να επιβάλει ποινή ανάλογη της σοβαρότητας του εγκλήματος, της προσωπικής κατάστασης του Al Mahdi και της ενοχής του.¹⁹⁵

Το Δικαστήριο εκτίμησε ότι το έγκλημα του Al Mahdi είναι σημαντικής βαρύτητας. Για τον προσδιορισμό της ποινής έλαβε υπ' όψιν τα εξής ελαφρυντικά: i) την ομολογία ενοχής του Al Mahdi¹⁹⁶, ii) τη συνεργασία του με την Εισαγγελία¹⁹⁷, iii) τις τύψεις και τη συμπάθεια που εξέφρασε¹⁹⁸, iv) την αρχική επιφυλακτικότητά του και τα μέτρα που έλαβε για να περιορίσει τις παράπλευρες απώλειες¹⁹⁹ και v) αν και περιορισμένης σημασίας κριτήριο, ελήφθη υπόψιν η καλή διαγωγή του κατά τη διάρκεια της κράτησής του²⁰⁰.

Λαμβάνοντας υπόψιν τα παραπάνω το Δικαστήριο καταδικάζει τον Al Mahdi σε εννέα έτη φυλάκισης.

Σύμφωνα με το άρθρο 78-2 του Καταστατικού ο Al Mahdi έχει το δικαίωμα να συμψηφίσει την ποινή του με το διάστημα που μεσολάβησε από τη σύλληψη κατόπιν εντάλματος στις 18 Σεπτεμβρίου 2015.²⁰¹

Κατόπιν τούτων, το Δικαστήριο κήρυξε, με εφαρμογή των άρθρων 8 (2)(ε)(iv) και 25(3)(α) του Καταστατικού τον Ahmad Al Mahdi ένοχο ως συμμετοχο για έγκλημα πολέμου που προκύπτει από την επίθεση σε προστατευόμενα αγαθά, τον καταδικάζει σε εννέα χρόνια φυλάκισης, όρισε να συμψηφιστεί ο χρόνος της

¹⁹⁴ *ibidem*, ICC-01/12-01/15-135-Conf, παρ. 45-50 και ICC-01/12-01/15-T-6-ENG, σελ. 18, γρ. 20-σελ. 33, γρ. 22.

¹⁹⁵ Απόφαση «Bemba» σχετική με την ποινή, *Prosecutor v. Jean-Pierre Bemba Gombo*, ICC-01/05-01/08-3399, 2016.

¹⁹⁶ *Prosecutor v. Ahmad Al Faqi Al Mahdi*, ICC-01/12-01/15, 2016, παρ. 98-100.

¹⁹⁷ *ibidem*, παρ. 101 και 102.

¹⁹⁸ *ibidem*, παρ. 103 και 104.

¹⁹⁹ *ibidem*, παρ. 89, 91 και 93.

²⁰⁰ *ibidem*, παρ. 97.

²⁰¹ Ένταλμα σύλληψης εναντίον του Ahmad Al Faqi Al Mahdi, 18 Σεπτεμβρίου 2015, *Prosecutor v. Ahmad Al Faqi Al Mahdi*, ICC-01/12-01/15-1-Red

ποινήs του με τον χρόνο κράτηsής του και πληροφόρησε τις πλευρές και τους συμμετέχοντες ότι το θέμα των επισκευών όπως προβλέπονται από το άρθρο 75 του Καταστατικού θα εξεταστεί στον κατάλληλο χρόνο.

Το Δικαστήριο δεν πείστηκε από το επιχείρημα της Εισαγγελίας, σύμφωνα με το οποίο, ο Al Mahdi έκανε κατάχρηση της εξουσίας και των αρμοδιοτήτων του ως επικεφαλής της Hesbah και ότι αυτό αποτελεί επιβαρυντικό στοιχείο. Εξάλλου, υπό αυτήν την ιδιότητά του, είχε αρχικά αντισταχθεί στη καταστροφή των μνημείων.²⁰²

Το Τιμπουκτού μερικές φορές αναφέρεται ως η «Πόλη των 333 (Sufi) Αγίων» - οι οποίοι πιστεύεται ότι βρίσκονται θαμμένοι σε δεκαέξι μανσουλεία του. Στεγάζει επίσης χιλιάδες ιερά χειρόγραφα, πολλά που χρονολογούνται από τον 13ο αιώνα, και περιλαμβάνει τρία αρχαία τζαμιά. Ωστόσο, ο Σουφισμός, ο οποίος είναι ένα από τα πολλά διαφορετικά ρεύματα στο εσωτερικό του Ισλάμ, κατηγορείται από τους οπαδούς του Σαλαφισμού (θρήσκευμα που υιοθετούν οι φονταμενταλιστικές ομάδες) για ασέβεια, για πολυθεϊσμό, κυρίως λόγω του σημαντικού ρόλου που διαδραματίζουν οι άγιοι του. Λόγω της λεγόμενης "ειδωλολατρικής" φύσης του, σύμφωνα με το Γραφείο του Εισαγγελέα του ICC, η Ansar Dine, η AQIM και ενδεχομένως η MUJAO κατηύθυναν επιθέσεις σε ιερά των Σούφι στο Τιμπουκτού το Μάιο του 2012, καθώς και άλλα τζαμιά και μερικά άλλα ιστορικά μνημεία του.

Παρά τις απειλές για την καταστροφή του Τάφου του Askia, όπου σώθηκε χάρη στην παρέμβαση του τοπικού πληθυσμού, το προσωπικό του αρχαιολογικού χώρου εγκατέλειψε την πόλη από φόβο, αντιμετωπίζοντας πλέον σοβαρά προβλήματα διατήρησης. Ως αποτέλεσμα, το Τιμπουκτού και ο Τάφος του Askia χαράχτηκαν στον Κατάλογο της Παγκόσμιας Κληρονομιάς σε Κίνδυνο, κατόπιν αιτήματος του κυβέρνησης του Μάλι.²⁰³

Η υπόθεση Mahdi απέδειξε με επιτυχία τη λειτουργία της διαδικασίας της αποδοχής της ενοχής, την αποτελεσματική εξισορρόπηση των απαιτήσεων της δικαιοσύνης και της σκοπιμότητας και τη συμβολική σημασία της προστασίας της

²⁰² Prosecutor v. Ahmad Al Faqi Al Mahdi, Παρατηρήσεις της Εισαγγελίας σχετικά με τον καθορισμό της ποινής, ICC-01/12-01/15-139-Red, παρ. 58-60.

²⁰³ Marina Lostal, The first of its kind: the ICC opens a case against Ahmad Al Faqi Al Mahdi for the destruction of cultural heritage in Mali, *Global Policy*, 2/10/2015, <https://www.globalpolicy.org/home/163-general/52814-icc-opens-a-case-for-the-destruction-of-cultural-heritage-in-mali.html> , ημερομηνία απολήψεως: 9/3/2017.

πολιτιστικής κληρονομιάς και τη δυναμική αποκατάσταση των ποινών για τη διάπραξη διεθνών εγκλημάτων.²⁰⁴

3.2.3 Η απόφαση 2199/2015 του Συμβουλίου Ασφαλείας

Καθώς οι γεωπολιτικοί δείκτες της έρευνας είναι οι σχετικές με το θέμα αποφάσεις, στο συγκεκριμένο κεφάλαιο περιλαμβάνονται οι σημαντικές αποφάσεις 2199/2015²⁰⁵ και 2347/2017 του ΣΑ που αφορούν την πολιτιστική κληρονομιά και ο σχολιασμός αυτών. Το ΣΑ των ΗΕ λειτουργεί ως μοχλός πολιτικής νομιμοποίησης της δικαιοσύνης εξέλιξης και βέβαια, εκφράζει την υφιστάμενη ισορροπία των πολιτικών δυνάμεων μέσα και από τις πρόσφατες αποφάσεις του.

Η απόφαση 2199/2015 (βλ. Εικόνα 1) αποτελεί σταθμό για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, διότι την καταδικάζει ως απειλή για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, αναγνωρίζει την ανάγκη επιβολής οικονομικών κυρώσεων στον ISIS και άλλων συνδεδεμένων με την Al-Qaeda τρομοκρατικών οργανώσεων και την ανάγκη εθνικής δράσης από τα κράτη-μέλη, τα οποία δύνανται να αντιμετωπίσουν το φαινόμενο μόνο με στενή συνεργασία. Επιβεβαιώνει την ανεξαρτησία, την κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα του Ιράκ και της Συρίας καταδικάζει την καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς τους. Επισημαίνει ότι η τρομοκρατία δεν μπορεί και δεν πρέπει να συνδέεται με οποιαδήποτε θρησκεία, εθνικότητα ή πολιτισμό. Η απόφαση του Σ.Α. επίσης, αποτυπώνει την παγκόσμια ανησυχία ότι η άμεση ή έμμεση συμμετοχή στην παράνομη διακίνηση πολιτιστικής κληρονομιάς από αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία, βιβλιοθήκες, αρχεία αποτελούν τη βασική πηγή πόρων για την τρομοκρατία. Έτσι ορίζει ότι όλα τα κράτη-μέλη πρέπει να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για να αποτρέψουν το εμπόριο πολιτιστικών αγαθών και άλλων ειδών αρχαιολογικής, ιστορικής, πολιτιστικής, σπάνιας επιστημονικής και θρησκευτικής σημασίας. Τέλος, απαγορεύει το διασυνοριακό εμπόριο των εν λόγω ειδών, επιδιώκει την ασφαλή επιστροφή τους στα εδάφη του

²⁰⁴ EJIL: Talk!, *The Al Mahdi Judgment and Sentence at ICC: A Source of Cautious Optimism for International Criminal Justice*, 13/10/2016, <http://www.ejiltalk.org/the-al-mahdi-judgment-and-sentence-at-the-icc-a-source-of-cautious-optimism-for-international-criminal-justice/>, ημερομηνία απολήψεως: 24/3/2017

²⁰⁵ Απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών 2199 (S/RES/2199) 06/03/2015, [http://undocs.org/S/RES/2199\(2015\)](http://undocs.org/S/RES/2199(2015)), ημερομηνία απολήψεως 2/3/2017.

ιρακινού και του συριακού λαού και καλεί την UNESCO, την Interpol και άλλους διεθνείς οργανισμούς να βοηθήσουν στην εφαρμογή τους.

3.2.4 Η απόφαση 2347/2017 του Συμβουλίου Ασφαλείας για την πολιτιστική κληρονομιά

Η εν λόγω απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας λειτουργεί συμπληρωματικά με την προηγούμενη σχετική 2199/2015 και με άλλες παλαιότερες.

Την τελευταία δεκαετία, αυξήθηκαν οι εκ προθέσεως επιθέσεις κατά της πολιτιστικής κληρονομιάς που σχετίζονται με τη στρατηγική των εξτρεμιστών να χρησιμοποιήσουν την καταστροφή του πολιτισμού ως όπλο πολέμου και ως μέσο αναδημιουργίας της ιστορίας, εξαλείφοντας χιλιετίες αρχαίων πολιτισμών. Η καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς συνιστά «πολιτιστική κάθαρση» αποσυνθέτοντας τις κοινωνίες και δημιουργώντας μία τεράστια απώλεια, για όλη την ανθρωπότητα.

Η στρατηγική αυτή των ισλαμιστικών εξτρεμιστών συνδέεται με τη χρήση νέων τεχνολογιών και μέσων επικοινωνίας για την εξάπλωση του μίσους πέρα από τα πεδία ένοπλων συρράξεων.

Η εκ προθέσεως καταστροφή πολιτιστικής κληρονομιάς περιγράφεται στις αποφάσεις 2199/2015²⁰⁶ και 2347/2017²⁰⁷ του Σ.Α., οι οποίες αποτελούν ορόσημο στην αναγνώριση της άμεσης σχέσης ανάμεσα στην καταστροφή και τη λεηλασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

Σύμφωνα με την απόφαση 2347/2015 του Σ.Α., η τρομοκρατία σε όλες της τις μορφές και εκφάνσεις αποτελεί μία από τις πιο σοβαρές απειλές για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια και κάθε πράξη της είναι εγκληματική και αδικαιολόγητη ανεξάρτητα από τα κίνητρά της, όποτε και από οποιονδήποτε διαπράττεται. Η παράνομη καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς, η λεηλασία και το λαθρεμπόριο των πολιτιστικών αγαθών σε περίπτωση ένοπλης σύγκρουσης κυρίως από τρομοκρατικές ομάδες αλλά και η προσπάθειά τους να αποκόψουν από τις ιστορικές ρίζες και την πολιτιστική πολυμορφία τους λαούς, μπορεί να

²⁰⁶ Απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών 2199 (S/RES/2199) 06/03/2015, [http://undocs.org/S/RES/2199\(2015\)](http://undocs.org/S/RES/2199(2015)), ημερομηνία απολήψεως 2/3/2017.

²⁰⁷ Απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών 2347 (S/RES/2347) 24/03/2017, [http://undocs.org/S/RES/2347\(2017\)](http://undocs.org/S/RES/2347(2017)), ημερομηνία απολήψεως: 1/04/2017.

τροφοδοτήσει και να επιτείνει τις συγκρούσεις και να παρεμποδίσει την εθνική συμφιλίωση μετά από τη σύγκρουση. Με αυτή την τακτική υπονομεύεται η ασφάλεια, η σταθερότητα, η διακυβέρνηση, η κοινωνική, η οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη των κρατών που πλήττονται. Το Σ.Α. στην απόφασή του έδωσε μεγάλη σημασία στην ανάμειξη τρομοκρατικών ομάδων στην καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς και στη διακίνηση περιουσίας και συναφών αδικημάτων. Η απειλή αυτή προέρχεται κυρίως από το ISIS (γνωστό και ως Da'esh)] και την Al Qaeda καθώς και προσώπων, ομάδων, επιχειρήσεων που συνδέονται με αυτές.

Επίσης, σημείωσε την ανησυχία του για την χρηματοδότηση των παραπάνω τρομοκρατικών ομάδων και την ενίσχυση της επιχειρησιακής τους δραστηριότητας από τη συμμετοχή, άμεσα ή έμμεσα, στην παράνομη ανασκαφή, τη λεηλασία, την παράνομη διακίνηση των πολιτιστικών αγαθών από αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία, βιβλιοθήκες, αρχεία.

Αναγνωρίζει το σημαντικό ρόλο της ποινικής δικαιοσύνης για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης των πολιτιστικών αγαθών και τονίζει ότι η ανάπτυξη και η συντήρηση των δίκαιων αποτελεσματικών συστημάτων ποινικής δικαιοσύνης θα πρέπει να αποτελεί μέρος οποιασδήποτε στρατηγικής για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος. Υπενθυμίζει τη σημασία της Σύμβασης της 14^{ης} Μαΐου του 1954 και τα Πρωτόκολλά της (της 14^{ης} Μαΐου του 1954 και της 26^{ης} Μαρτίου 1999) για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης, της 14^{ης} Νοεμβρίου 1970 για τα μέσα απαγόρευσης και παρεμπόδισης της παράνομης εισαγωγής, εξαγωγής και μετάβασης της κυριότητας των πολιτιστικών αγαθών, της 16^{ης} Νοεμβρίου 1972 για τη προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, τη Σύμβαση του 2003 για τη προστασία της Άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς και τη Σύμβαση του 2005 για τη προστασία και τη προώθηση της πολυμορφίας της πολιτιστικής έκφρασης. Επίσης, τονίζει την προσπάθεια του Συμβουλίου της Ευρώπης για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησής των πολιτιστικών αγαθών. Στο πλαίσιο αυτό λειτουργεί υποστηρικτικά προς τα κράτη-μέλη και την UNESCO προκειμένου να εξασφαλιστεί η διαφύλαξη και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς στο πλαίσιο ενόπλων συγκρούσεων. Σχετικά με την απειλούμενη πολιτιστική κληρονομιά ενθαρρύνει την ανάληψη χρηματοδοτικών δράσεων από κράτη και φορείς καθώς και τη λήψη προληπτικών μέτρων. Κάποια

από τα οποία είναι η καθιέρωση διαδικασιών και βάσεων δεδομένων για εγκληματικές δραστηριότητες, βάσεις δεδομένων της Interpol, της UNESCO, της WCO ARCHEO και εθνικές βάσεις για τη δίωξη εγκλημάτων κατά της πολιτιστικής κληρονομιάς, επιβολή κυρώσεων στον ISIS, ή σε όποια άλλη ομάδα αναφέρεται στις αποφάσεις της Επιτροπής Κυρώσεων, 1267/1989/2253, δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε όλα τα επίπεδα για τη προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς και την ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με τη παράνομη διακίνηση των πολιτιστικών αγαθών, καταγραφή της πολιτιστικής ιδιοκτησίας και ασφαλής επιστροφή όσων μεταφέρθηκαν σε περίοδο ενόπλων συγκρούσεων. Τέλος, το Σ.Α. συνεχίζει να ασχολείται ενεργά με το θέμα.

4.Γεωπολιτικό υπόδειγμα

Η συγκεκριμένη γεωπολιτική ανάλυση μας οδήγησε στον εντοπισμό και την καταγραφή των τάσεων ανακατανομής ισχύος που απορρέουν από τον γεωπολιτικό παράγοντα, σε συνάρτηση με τους γεωπολιτικούς δείκτες, αναφορικά με τον πολιτικό πυλώνα ισχύος, στα ορισθέντα υποσυστήματα. Σε πρώτο χρόνο οι τάσεις αυτές επηρεάζουν τη ζωή των υπό εξέταση κοινωνιών και κατ' επέκτασιν της παγκόσμιας γεωπολιτικής ισορροπίας με τη συμβολή των υπερσυστημικών δρώντων.

Προσπαθήσαμε να καταστήσουμε φανερό πώς η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσω των αποφάσεων των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων και του Σ.Α. του Ο.Η.Ε. δύναται να επηρεάσει τη δράση του ISIS στα υποσυστήματα του Αφγανιστάν, του Ιράκ, της Συρίας, της Λιβύης και του Μάλι σε σχέση με τη δράση των ΗΠΑ, Ρωσίας, Ε.Ε., NATO, Ιράν και έτσι να διαμορφωθούν οι γεωπολιτικές τάσεις ισχύος τόσο στο εσωτερικό του Συμπλόκου, όσο και στο διεθνές γίνεσθαι.

Η θετική υποσυστημική συνιστώσα τάση ισχύος του γεωπολιτικού παράγοντα στο εσωτερικό του συστήματος ορίζεται από το γεγονός ότι ο γεωπολιτικός παράγοντας υπερισχύει στον πολιτικό πυλώνα μέσω των γεωπολιτικών δεικτών, δηλαδή των σημαντικών αποφάσεων των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων και του Σ.Α. Συγκεκριμένα, στο υποσύστημα της Συρίας και στο υποσύστημα του Ιράκ μεγαλύτερη επιρροή έχει η απόφαση 2347/2017 του Σ.Α. η οποία αναφέρεται αποκλειστικά στις καταστροφές των τζιχαντιστικών/σαλαφιστικών τρομοκρατικών

οργανώσεων και τις καταδικάζει. Η προστιθέμενη αξία αυτής της απόφασης, δεδομένου ότι τις έχει καταδικάσει ξανά αυτές τις πρακτικές το Σ.Α., είναι η συμβολή στη διαμόρφωση του διεθνούς εθίμου. Στο υποσύστημα του Μάλι μεγαλύτερη επιρροή ασκεί η υπόθεση Al Mahdi, όπου τιμωρείται με ποινή φυλάκισης για πρώτη φορά ο δράστης των εκ προθέσεως καταστροφών της πολιτιστικής κληρονομιάς ως έγκλημα πολέμου από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο. Στο υποσύστημα της Λιβύης και στο υποσύστημα του Αφγανιστάν πιο μεγάλη ισχύ έχει η απόφαση 2347/2017 του Σ.Α., όπου καταδικάζεται το εμπόριο και οι καταστροφές της πολιτιστικής κληρονομιάς από τρομοκρατικές τζιχαντιστικές οργανώσεις διότι δεν υπάρχει άλλη δικαιοδοσία να «αναλάβει δράση».

Συνεπώς, στην Ευρύτερη Μέση Ανατολή η θετική συστημική συνισταμένη τάση ισχύος δύναται να επηρεάσει το σύνολο του Συμπλόκου, υπό την προϋπόθεση ότι το Καταστατικό του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου θα επικυρωθεί από το σύνολο των ενδιαφερομένων μερών, ώστε ο χαρακτήρας των αποφάσεων να μην περιορίζεται στον συμβουλευτικό χαρακτήρα. Μία τέτοια επικύρωση θα επιτρέπει επιπλέον στα κράτη μέρη να παραπέμπουν στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο υποθέσεις καταστροφής πολιτιστικής κληρονομιάς ως εγκλήματα πολέμου, όπως έγινε με τις υποθέσεις Prlić et al., Strugar et Jokic και Al Mahdi. Υπάρχει όμως και η δυνατότητα του άρθρου 12 (3) του Καταστατικού του ICC όπου στη περίπτωση που απαιτείται η αποδοχή κράτους το οποίο δεν είναι μέρος στο παρόν Καταστατικό, το κράτος δύναται με σχετική δήλωση στον Γραμματέα να αποδεχθεί την άσκηση δικαιοδοσίας από το Δικαστήριο σε σχέση με το συγκεκριμένο έγκλημα. Επίσης υπάρχει η δυνατότητα του Σ.Α.²⁰⁸ για «αυτόνομη» παραπομπή σύμφωνα με το άρθρο 13 (β) του Καταστατικού, όπου το Σ.Α. ενεργώντας σύμφωνα με το Κεφάλαιο VII του Χάρτη του Ο.Η.Ε., παραπέμπει στον Εισαγγελέα μία κατάσταση στην οποία φαίνεται να έχουν διαπραχθεί ένα ή περισσότερα τέτοια εγκλήματα. Για το υποσύστημα του Μάλι λειτουργεί δεσμευτικά η απόφαση του ICC διότι το Μάλι έχει επικυρώσει το Καταστατικό. Είναι σημαντικό να ειπωθεί πως οι αποφάσεις του ΣΑ είναι ενδεικτικές της ομόνοιας των 5 μόνιμων μελών του, πράγμα σπάνιο στη διεθνή πολιτική σκηνή.

²⁰⁸ Σ.Σ.: σύμφωνα με το άρθρο 12 που αφορά τις προϋποθέσεις άσκησης δικαιοδοσίας, όπου ένα κράτος που γίνεται μέρος στο παρόν Καταστατικό αποδέχεται δι' αυτού τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου σχετικά με τα εγκλήματα του άρθρου 5 του Καταστατικού.

Από αυτή την πλευρά θεωρούνται ιδιαίτερα σημαντικές αφού στηρίζουν και την ανάληψη δράσης εκ μέρους της διεθνούς ποινικής δικαιοσύνης στο χώρο. Επομένως δύναται να υποστηριχθεί ότι είναι ένα «είδος παραπομπής» στο ΔΠΔ κάτι το οποίο έπραξε το ΔΠΔ στο Μάλι έχοντας και τη στήριξη της διεθνούς κοινότητας μέσω του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Επιπροσθέτως οι αποφάσεις 2199/2015 και 2347/2017 του Σ.Α. περιλαμβάνουν σαφείς δεσμεύσεις σχετικά με την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς σε περιπτώσεις μη ένοπλης σύρραξης. Το κεφάλαιο 7 δε (αρ.41-47), προβλέπει ακόμα και τη χρήση ένοπλης επέμβασης σε περίπτωση απειλής της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.²⁰⁹ Ωστόσο, στο υπό μελέτη σύμπλοκο οι αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας, καταδικάζουν ρητά τη δράση των ισλαμιστικών οργανώσεων και συμβάλλουν στη διαμόρφωση διεθνούς εθίμου.

Για την οικονομία της παρούσας μελέτης, εξετάστηκε η επιρροή του γεωπολιτικού παράγοντα στον πολιτικό γεωπολιτικό πυλώνα. Διαπιστώθηκε ότι κατά τη δεκαετία 2006-2016 υπήρξε μία εντατικοποίηση επιθέσεων κατά του γεωπολιτικού παράγοντα από τον ISIS. Αποτέλεσμα αυτού υπήρξε η κινητοποίηση και εγρήγορση των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων, με αποκορύφωμα την καταδίκη του Al Mahdi το 2016. Άρα, παρατηρείται θετική συστημική συνισταμένη τάση ισχύος η οποία δύναται να επηρεάσει τη δράση του πολιτικού γεωπολιτικού πυλώνα τόσο στο εσωτερικό του συμπλόκου όσο και αυτήν των υπερσυστημικών δρώντων. Επιπλέον η κινητοποίηση αυτή φαίνεται ότι έχει περιορίσει τη προβολή ισχύος του ISIS αναφορικά με το γεωπολιτικό παράγοντα.

Είναι πρόδηλο ότι δεν δυνάμεθα να αξιολογήσουμε την ενδεχόμενη επιρροή ή απορρόφησή του γεωπολιτικού παράγοντα από τους πυλώνες Άμυνας, Πολιτισμού/Πληροφόρησης και Οικονομίας, αφού η μελέτη μας περιορίστηκε στον πολιτικό γεωπολιτικό πυλώνα.

Την συνισταμένη τάση ισχύος του γεωπολιτικού παράγοντα στο σύμπλοκο της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής δύναται να την καθορίσει η απόφαση 2347/2017 του Σ.Α. διότι λειτουργεί ως μοχλός πολιτικής νομιμοποίησης της δικαϊκής εξέλιξης και εκφράζει την υφισταμένη ισορροπία των πολιτικών δυνάμεων στον πολιτικό γεωπολιτικό πυλώνα ισχύος καταδικάζοντας τις καταστροφές της πολιτιστικής

²⁰⁹ Στέλιος Περράκης, Μαρία-Ντανιέλα Μαρούδα, *Ηνωμένα Έθνη, θεσμικό πλαίσιο και δικαιοπολιτική δράση*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2006, σ.σ. 25-27.

κληρονομιάς. Η απόφαση Mahdi του ICC , ως μόνιμο δικαστικό όργανο αρμόδιο για την ποινική δίωξη προσώπων, λειτουργεί αποτρεπτικά για το μέλλον για τα εξεταζόμενα υποσυστήματα πλην αυτό του Μάλι όπου λειτουργεί δεσμευτικά, δεδομένου ότι είναι το μόνο από αυτά που έχει επικυρώσει το Καταστατικό και ενεργεί αποτρεπτικά για το άμεσο μέλλον μέσα από το άρθρο 12 (3) του Καταστατικού του ICC.

Συμπεράσματα

Στην αρχή της εργασίας μας μελετήσαμε με βάση τη συστημική γεωπολιτική ανάλυση τον τρόπο με τον οποίο ο γεωπολιτικός παράγων, με άλλα λόγια η προστασία των μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς, ειδικά σε περιπτώσεις ένοπλων συρράξεων ή τρομοκρατίας, μέσω των ορισθέντων γεωπολιτικών δεικτών, συνιστούν διεθνή γεγονότα δυναμικής ανακατανομής ισχύος στο σύμπλοκο της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής. Επίσης προσεγγίσαμε το ρόλο των υπερσυστημικών δρώντων κυρίως στον πολιτικό πυλώνα για το κάθε υποσύστημα ξεχωριστά.

Το νομικό μέρος της ανάλυσης χρησιμοποιήθηκε ως μεθοδολογικό-αποδεικτικό εργαλείο για την εξασφάλιση της διεπιστημονικότητας της μελέτης μας βάση του γεωπολιτικού μοντέλου του καθηγητή Ι.Θ. Μάζη έτσι ώστε να αποκτήσει βαρύτητα και αξιοπιστία.

Σκοπός μας ήταν να καταδείξουμε κατά πόσον οι γεωπολιτικοί δείκτες (η υπόθεση Mahdi του ICC, οι υποθέσεις του ICTY Strugar et Jokic και Prlić et al., απόφαση 2199/2015 του ΣΑ, απόφαση 2347/2017 του ΣΑ) επηρεάζουν την ανακατανομή ισχύος στο υπό μελέτη σύμπλοκο και σε τι βαθμό ο γεωπολιτικός παράγοντας επηρεάζει την ισχύ των εθνικοκρατικών οντοτήτων στο εσωτερικό των υποσυστημάτων και του αντίστοιχου συμπλόκου.

Μέσα από την ανάπτυξη των κεφαλαίων της μελέτης μας, εξετάσαμε τις γεωπολιτικές τάσεις και δυναμικές του γεωπολιτικού παράγοντα, με όρους ισχύος, στον πυλώνα της πολιτικής γεωπολιτικής ισχύος. Και αυτό διότι οι γεωπολιτικοί μας δείκτες ανήκαν σε αυτό το πεδίο, ως αμιγώς πολιτικοί θεσμοί.

Ο ISIS έχει επικρατήσει στο σύμπλοκο της Μέσης Ανατολής (Μάγκρεμπ και Μάσρεκ), δηλαδή σε περιοχές με τεράστιο αρχαιολογικό ενδιαφέρον. Η παρούσα

μελέτη ανέδειξε ότι ουδόλως αξιοποιεί αυτούς τους θησαυρούς για να προσδώσει αίγλη ή κύρος στο νεοσυσταθέν κράτος, ούτε ακόμα χειρότερα, αναγνωρίζει ή σέβεται τις διεθνείς συμβάσεις που εξασφαλίζουν την προστασία των πολιτιστικών αγαθών σε καιρό πολέμου ή ειρήνης. Συστηματικά επιδιώκει την καταστροφή των μνημείων που συνδέουν άρρηκτα τους λαούς με την ιστορία και το παρελθόν τους. Με άλλα λόγια δρα σύμφωνα με το σαλαφιστικό δόγμα, που πρεσβεύει την «πολιτισμική εκκαθάριση». Ο ISIS καταστρέφει τα σιιτικά μνημεία επειδή τα θεωρεί ειδωλολατρικά, αιρετικά, αμαρτωλά, παράνομα. Έτσι επιτυγχάνει την εκκαθάριση μνημείων που θεωρούνται φορείς ξένων και ανεπιθύμητων επιρροών ενώ ταυτόχρονα απομακρύνει το ενδεχόμενο τα μνημεία αυτά να αποτελέσουν σημείο αναφοράς για τους ισλαμιστές που πολεμούν στο πλευρό του. Αξίζει να σημειωθεί ότι η καταστροφή αυτή συνοδεύεται από την λεηλασία και την εμπορία των ανεκτίμητων αυτών αγαθών μέσω ενός άρτια σχεδιασμένου δικτύου διακίνησης με πλοκάμια σε νευραλγικά σημεία του πλανήτη. Προσπορίζεται δε, εκτός από τα κέρδη των πωλήσεων και την φορολογία που επιβάλλει στους διακινητές πωλητές.

Ερμηνεύοντας κατά λέξη την αντίληψη της Σαρίας, σύμφωνα με την οποία τα μνημεία πάσης φύσεως προσβάλλουν την ιδέα της μοναδικότητας του θεού, καταστρέφει κάθε οικοδόμημα που συνδέει το πριν με το τώρα και οδηγεί στο μετά. Για τις εθνότητες του συμπλόκου, τα μνημεία αυτά αντιπροσώπευαν την υλική αλλά και την άυλη κληρονομιά τους, άρα η καταστροφή τους αποτελεί ανεπανόρθωτο πλήγμα στην πολιτιστική τους ταυτότητα. Επιπλέον, μέσω των καταστροφών αυτών ο ISIS εξασφαλίζει τη διεθνή απήχηση που ζητά και υπογραμμίζει την αδυναμία και ανικανότητα των δυτικών κοινωνιών να τον σταματήσουν.

Τέλος, στόχος του είναι να μυθήσει μαχητές ισλαμιστές από κάθε γωνιά του πλανήτη στο μένος που αυτοί τρέφουν για τις δυτικές κοινωνίες όπου μεγάλωσαν αλλά δεν εντάχθηκαν. Προβάλλοντας τη Δύση ως φορέα ανηθικότητας, διαφθοράς και ιδεολογικής αποσύνθεσης, δημιουργεί προϋποθέσεις προσέγγισης και προσφέρει ιδεολογική στέγη σε άτομα ανένταχτα. Με την επίδειξη δύναμης μεταγγίζει σε αυτούς ασφάλεια και υπόσχεται εκδίκηση και τιμωρία στις κοινωνίες που τους απέρριψαν. Τους ενώνει κάτω από το κοινό σκοπό της παντοδυναμίας του Χαλιφάτου, όπου τα σύμβολα του μιαινού παρελθόντος δεν έχουν θέση. Οι θεαματικές και προβεβλημένες καταστροφές των μνημείων στοχεύουν α) να

ισχυροποιήσουν την επιρροή του ISIS στις τοπικές κοινωνίες και να εξουδετερώσουν κάθε διάθεση αντίστασης β) να δημιουργήσουν αίσθημα ασφάλειας σε επίδοξα ισλαμιστικά κινήματα γειτονικών χωρών και γ) να επεκτείνουν τους ισλαμιστικούς πυρήνες στις δυτικές κοινωνίες.

Όλα αυτά εξελίσσονται επί μία δεκαετία τουλάχιστον μπροστά στα μάτια μίας Δύσης που κωφεύει και εκφράζει με χαλαρό τρόπο τον αποτροπιασμό της δίνοντας, χώρο στον ISIS να συνεχίζει συστηματικά την αποψίλωση των αρχαιοτήτων ανεκτίμητης αξίας από το Αφγανιστάν, το Ιράκ και τη Συρία ως το Μάλι και τη Λιβύη και οργανώνοντας διεθνές δίκτυο διακίνησης και εμπορίας αυτών, με κέρδη που αρκούν για να συντηρήσουν τους πολυάριθμους πυρήνες του παγκοσμίως. Η διεθνής κοινότητα, μετά από μία δεκαετία φραστικής, κυρίως, καταδίκης των βαρβαροτήτων, αρχίζει να αντιλαμβάνεται την γεωπολιτική αποσταθεροποίηση που εγκυμονείται από το πολιτικό Ισλάμ και να προβαίνει σε πράξεις ουσιαστικότερες, όπως τη καταδίκη του Al Mahdi από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο και τη προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς από το Συμβούλιο Ασφαλείας.

Γνωρίζοντας ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών είναι ένα αμιγώς πολιτικό όργανο με αποστολή τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας κατανοούμε ότι τα ψηφίσματα και οι αποφάσεις του εξαρτώνται άτυπα από τις ισχύουσες γεωπολιτικές δυναμικές. Έχοντας εξετάσει τη δράση και τις επεμβάσεις των υπερσυστημικών δρώντων αντιλαμβανόμαστε την ρευστότητα που χαρακτηρίζει τη διαμόρφωση των πολιτικών παραγόντων και συμφερόντων που προσδιορίζουν τις γεωπολιτικές τάσεις και δυναμικές γι αυτό το λόγο φρονούμε ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας καλείται να εκδώσει αποφάσεις και ψηφίσματα που υπαγορεύονται σε κάποιο βαθμό από τις εκάστοτε γεωπολιτικές επιδιώξεις των γεωπολιτικών δρώντων.

Το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, υπόκειται στον περιορισμό των περιορισμένων οικονομικών πόρων, εφόσον χρηματοδοτείται από τα συμβαλλόμενα κράτη αφενός αλλά και από φυσικά πρόσωπα και επιχειρήσεις.

Αναφορικά με την ιστορική καταδίκη του Al Mahdi σε εννέα χρόνια κάθειρξης μετά τη νομολογία του για την καταστροφή προστατευόμενων πολιτιστικών αγαθών στο Βόρειο Μάλι, εκτιμούμε ότι έχει χαρακτήρα συμβολικό, ενώ παράλληλα συνιστά μια ιδιαίτερα σημαντική δικαιοσύνη εξέλιξη στο πεδίο του διεθνούς ποινικού Δικαίου, με μείζονες όμως γεωπολιτικές επιπτώσεις, σε τοπικό,

περιφερειακό, αλλά και διεθνές επίπεδο. Ως εκ τούτων, αναμένουμε να δούμε αν θα λειτουργήσει στο μέλλον αποτρεπτικά για τη διάπραξη παρόμοιων εγκλημάτων.

Το Σ.Α. μέσω των αποφάσεών του 2199/2015 και η 2347/2017 συμβάλει στη διαπίστωση του εθίμου και στην υποχρέωση των κρατών για δράση με σκοπό τη συμμόρφωση των δραστών σε αυτόν τον κανόνα, μέρος του οποίου είναι και η ποινική καταστολή εκ μέρους του ΔΠΔ.

Ωστόσο, οι γεωπολιτικοί μας δείκτες, που εμφανίζονται κυρίως μετά το έτος 2011, όπου και εντατικοποιούνται οι επιθέσεις των εξτρεμιστικών οργανώσεων, καταδεικνύουν την συνειδητοποίηση από πλευράς των διεθνών φορέων της γεωπολιτικής απειλής που συνιστά ο ISIS και επαναπροσδιορίζουν τη δράση τους με προσανατολισμό τη διατήρηση του αξιακού συστήματος που διαμορφώθηκε κυρίως μετά το 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Σε επίπεδο ευαισθητοποίησης των τοπικών κοινωνιών και της παγκόσμιας κοινότητας κινείται συστηματικά με ηχηρές καταδίκες πράξεων εις βάρος της πολιτιστικής κληρονομιάς η UNESCO, διαδραματίζοντας ρυθμιστικό ρόλο στην προώθηση της διεθνούς συνεργασίας, θέτοντας τα πρότυπα σύναψης διεθνών συμφωνιών επί διαφόρων πολιτιστικών ζητημάτων και λειτουργώντας γενικότερα ως ένα παγκόσμιο εργαστήριο ιδεών. Ωστόσο δεν έχει δικαιοδοτικό χαρακτήρα. Στο πλαίσιο αυτό έχει τεθεί στο τραπέζι η δημιουργία αποστρατικοποιημένων ζωνών προστασίας πολιτιστικών αγαθών σε κρατικά εδάφη, δηλαδή η δημιουργία ενός αποστρατικοποιημένου κράτους εν κράτη, όπου κρίνεται ότι απειλείται η πολιτιστική κληρονομιά.

Η συστημική γεωπολιτική ανάλυση μας οδήγησε στον εντοπισμό τάσεων γεωπολιτικής ισχύος που απορρέουν από τον γεωπολιτικό παράγοντα, αλλά και από παράγοντες και δυναμικές που επηρεάζουν διαφορετικά πεδία και κινούνται έξω από το προς μελέτην σύμπλοκο επηρεάζοντας το διεθνές γίγνεσθαι, τις διεθνείς σχέσεις, την διεθνή πολιτική και ασφάλεια και τις υποσυστημικές ή συστημικές ισορροπίες.

Στο σημείο αυτό, αξίζει να αναφερθεί η συμφωνία των Μεγάλων Δυνάμεων με την Τεχεράνη σχετικά με την αποπυρηνικοποίηση του Ιράν, ώστε να φανεί η σύνδεση, φαινομενικά ανεξάρτητων γεγονότων, πάνω στη γεωπολιτική σκακιέρα και στο παιχνίδι προβολής ισχύος και ανακατανομής τάσεων στο υπό μελέτη σύμπλοκο. Με την εν λόγω συμφωνία, οι ΗΠΑ φαίνεται να αλλάζουν σταδιακά στάση τόσο απέναντι στο Ιράν, όσο και στις εξελίξεις στον Αραβικό χώρο,

δυσανεστώντας τους παραδοσιακούς συμμάχους στην περιοχή. Απότοκο αυτής της αλλαγής είναι η ενίσχυση σιιτικών ομάδων στο Ιράκ, τη Λιβύη και το Αφγανιστάν, οι οποίοι εξασφάλιζαν ομαλότητα στη Μέση Ανατολή. Παράλληλα, η Ρωσία που είχε πάντοτε καλύτερη σχέση μαζί τους συμβάλλει προς αυτήν την κατεύθυνση. Προφανώς οι χώρες όπου κυριαρχεί το σουνιτικό στοιχείο νιώθουν απειλή. Φοβούνται ότι η συμφωνία θα διαταράξει την περιφερειακή ισορροπία ισχύος εις βάρος τους. Ωστόσο, οι ΗΠΑ είναι υποχρεωμένες να πορευθούν πλέον με βάση τα ενεργειακά και γεωπολιτικά συμφέροντα της Δύσης, ενώ αν δεν ακολουθήσουν τη συμφωνία με την Τεχεράνη το τίμημα για το Παγκόσμιο σύστημα διακυβέρνησης θα είναι πολύ μεγάλο. Παρ' όλα αυτά, σχεδόν δύο χρόνια μετά, η συμφωνία δεν έχει επιφέρει να αναμενόμενα. Οι σχέσεις του Ιράν με τις ΗΠΑ δεν παρουσιάζουν σημαντική βελτίωση, ο πόλεμος στη Συρία εξακολουθεί, η Ρωσία συνεχίζει την προβολή ισχύος στην περιοχή και η ΕΕ αδυνατεί να διαχειριστεί το προσφυγικό ζήτημα που προκύπτει από την αστάθεια στη περιοχή.

Στο πλαίσιο αυτό τα εκάστοτε υποσυστήματα που αποτελούν το σύμπλοκο της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής διαμορφώνουν ένα πολύπλοκο δίκτυο ανακατανομής ισχύος, το οποίο επηρεάζεται από τους πόλους ισχύος του υπερσυστήματος, δηλαδή ΗΠΑ, Ρωσία και ΕΕ. Μετά την αποτυχία της Δύσης να εδραιωθεί στη Τουρκία, μία ισλαμική Δημοκρατία με δυτικό προσανατολισμό, τον Ισλαμιστικό χιμώνα, ο οποίος ουσιαστικά έδωσε γέννηση στο σαλαφιστικό ριζοσπαστισμό και την τρομοκρατία του ISIS και την τροπή της συριακής κρίσης, με την αποτελεσματική επέμβαση της Ρωσίας υπέρ του Άσαντ, οι ΗΠΑ επιδιώκουν ελιγμούς που θα τους επιτρέψουν να ελέγξουν τα οφέλη από τους δύο σχεδιαζόμενους ανταγωνιστικούς αγωγούς ενέργειας, του ρωσικού, από τον οποίον εξαρτάται η ΕΕ και του περσικού κόλπου ο οποίος θα απεξαρτητοποιούσε μερικώς την ΕΕ από την Μόσχα. Ωστόσο, εκμεταλλευόμενοι την παραδοσιακή έχθρα ανάμεσα σε σουνίτες και σίιτες, οι υπερσυστημικοί δρώντες έχουν στήσει από το 2012 σκηνικό εμφύλιου πολέμου στη Συρία, κέντρο του ενεργειακού άξονα Βυρητού-Δαμασκού-Τεχεράνης, με σκοπό να καρπωθούν ο καθένας τα μεγαλύτερα δυνατά οφέλη από τους αγωγούς. Κλειδί στην εξέλιξη και έκβαση της κατάστασης θα αποτελέσει η στάση Μόσχας-Ουάσιγκτον για το θέμα της Κουρδικής κρατικογεννέσεως και η αντίδραση της Τουρκίας ως προς αυτό. Ήδη η προοπτική απόσχισης των Κούρδων από το τουρκικό έδαφος και η απειλή που αυτή αποτελεί για την εδαφική ακεραιότητα της Τουρκίας οδήγησε την Άγκυρα σε

απόπειρα προσέγγισης της Μόσχας. Μένει να δούμε πού θα καταλήξουν οι ζυμώσεις μεταξύ NATO-Ρωσίας σε σχέση με το ισλαμοδικτατορικό καθεστώς της Τουρκίας. Τέλος, μπορεί κανείς με βεβαιότητα να καταλήξει ότι τόσο οι γεωστρατηγικοί όσο και οι ενεργειακοί σχεδιασμοί των υπερσυστημικών δρώντων πρόκειται να ανακαταναείμουν τη γεωπολιτική ισχύ στο περιφερειακό σύστημα της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής χρησιμοποιώντας ως εργαλείο παραδοσιακές, θρησκευτικές-πολιτιστικές διαφορές, «επεμβάσεις ανθρωπιστικού χαρακτήρα» με σκοπό την ικανοποίηση εθνικών και εθνοτικών οικονομικών συμφερόντων.

Το τοπίο των ενεργειακών συνεργασιών είναι αχαρτογράφητο, χαρακτηρίζεται από αστάθεια και εντείνει την ανάγκη ύπαρξης στρατηγικού σχεδιασμού και ισχυρών αξιόπιστων συμμαχιών μεταξύ χωρών που δύνανται να επηρεαστούν και να απειληθούν. Το ζήτημα είναι κατά πόσον η Αθήνα είναι έτοιμη να αντιληφθεί τη σπουδαιότητα ενός αξιόπιστου και σταθερού στρατηγικού δικτύου μεταξύ Αθηνών-Λευκωσίας-Ιερουσαλήμ-Καΐρου-Αμμάν και Βηρυτού στη Λεκάνη της Λεβαντίνης.

Επίλογος

Όπως είδαμε από τη συνισταμένη τάση ισχύος μετά την ανάλυση των γεωπολιτικών δεικτών, η προβολή ισχύος του ISIS στο υπό μελέτη σύμπλοκο παρουσιάζει κάμψη ως προς τον γεωπολιτικό παράγοντα. Ωστόσο, η αστάθεια και οι τρέχουσες εξελίξεις στο σύμπλοκο της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής μεταβάλλουν διαρκώς τη στάση και τις αποφάσεις των υπερσυστημικών δρώντων.

Το ISIS ενδιαφέρεται να αξιοποιήσει τα πολιτιστικά αγαθά στον στρατηγικό του σχεδιασμό, για να εξασφαλίσει στις επιχειρήσεις του αποτελεσματικότητα, να επεκτείνει την επιρροή του και να οικοδομήσει κράτος. Απώτερος στόχος της στρατηγικής του ISIS είναι η διαγραφή της πολιτιστικής ταυτότητας και η αντικατάστασή της με μία θρησκευτική και πολιτιστική ομοιογένεια, συντελώντας παράλληλα στην επέκταση του και στη καθιέρωσή του στις εθνοτικές συνειδήσεις με ταυτόχρονη εξάλειψη του σιιτικού Ισλάμ. Αυτό μπορεί βραχυπρόθεσμα να εντείνει την ανθρωπιστική κρίση και το προσφυγικό κύμα, δημιουργώντας εντάσεις μεταξύ των εκτοπισμένων και των κοινοτήτων υποδοχής. Μακροπρόθεσμα, μπορεί να προκαλέσει μη αναστρέψιμη απώλεια πολιτιστικής πολυμορφίας καθιστώντας

την επιστροφή των πληθυσμών και την επανένταξή τους στη χώρα καταγωγής πιο δύσκολη.

Η UNESCO συμπεραίνει ότι απαιτείται επείγοντως, σε διεθνές και εθνικό επίπεδο, μία νέα προσέγγιση για την ενεργοποίηση σε επιχειρησιακό επίπεδο του συνδέσμου μεταξύ της προστασίας της πολυμορφίας, της ανθρωπιστικής δράσης, των διαδικασιών οικοδόμησης ειρήνης και των πολιτικών ασφαλείας.

Από την έρευνα προκύπτει ότι η καταδίκη του Al Mahdi στο ΔΠΔ, έχει χαρακτήρα συμβολικό σηματοδοτώντας μία διεθνή δικαιοτική εξέλιξη στο πεδίο του διεθνούς ποινικού δικαίου με μεγάλες γεωπολιτικές επιπτώσεις, αναμένοντας πλέον για το αν θα λειτουργήσει αποτρεπτικά στο μέλλον για τη διάπραξη εγκλημάτων που αφορούν την καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς

Πολύ σημαντικό ερώτημα που αναδύεται είναι το πώς θα διασωθεί η πολιτιστική ταυτότητα εκατομμυρίων κατοίκων του συμπλόκου αν εξαλειφθεί η πολιτισμική ταυτότητα που φέρουν εδώ και 3.500 χρόνια; Πίσω όμως, από την εξάλειψη της πολιτιστικής ταυτότητας, προφανώς βρίσκονται τα συμφέροντα των υπερσυστημικών δρώντων, τα οποία άλλοτε συμπίπτουν και άλλοτε συγκρούονται, δημιουργώντας ρευστότητα στη περιοχή, κενά ισχύος και ανταγωνισμούς που έχουν σαν αποτέλεσμα γεωπολιτικές ανακατατάξεις και ανακατανομές στο σύμπλοκο της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής.

Εξάλλου αντιλαμβανόμαστε ότι η στο επίκεντρο βρίσκεται η συριακή κρίση, όπου αποτελεί τη βάση ενός υβριδικού και πολυδιάστατου πολέμου με αυξανόμενη διεθνή εμπλοκή. Με τακτικές τρομοκρατίας ο ISIS επιδιώκει την αναβίωση του Χαλιφάτου, της μόνης αποδεκτής πολιτειακής μορφής για τους μουσουλμάνους, άσχετα με τον τόπο διαβίωσης αυτών. Η επέκταση του Χαλιφάτου αποσκοπεί να καλύψει ολόκληρη την υφήλιο, με κυριαρχία των ιερονομικών προσταγών του προφήτη.

Η δράση του ΟΗΕ που κινείται σταθερά και απαρέγκλιτα προς την κατεύθυνση εξεύρεσης διπλωματικής λύσης είναι πολύτιμη. Θα πρέπει να είναι σε πνεύμα συνεργασίας με τις ηγεσίες των υπερσυστημικών δρώντων. Οι κινήσεις της νεοεκλεγείσας προεδρίας των ΗΠΑ πρέπει να είναι άκρως προσεκτικές και να περιορίσουν τα μέτωπα στη περιοχή. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στις απρόβλεπτες και ανορθολογικές κινήσεις της Τουρκίας και του Ερντογάν, ο οποίος με την άμετρη φιλοδοξία και τον μεγαλοϊδεατισμό του επιδιώκει να αντικαταστήσει στις συνειδήσεις των Τούρκων τον Κεμάλ.

Εδώ και μισό αιώνα η ανθρωπότητα υπέστη αλλεπάλληλα πλήγματα στην πολιτισμική κληρονομιά της. Χιλιάδες μνημεία καταστράφηκαν και λεηλατήθηκαν κατά τη διάρκεια διεθνολικών ή διαθρησκευτικών ενόπλων συρράξεων με απώτερο σκοπό την καταστροφή της πολιτισμικής ταυτότητας των λαών, την καταστροφή του παρελθόντος, διότι δεν υπάρχει μέλλον χωρίς παρελθόν.

**Παράρτημα Διαγραμμάτων τεκμηρίωσης (Χαρτών ή και άλλων
εγγράφων)**

i) Πίνακες

Πίνακας 1 Υποσύστημα Συρίας

Επιρροή στο υποσύστημα της Συρίας	Καθόλου	Μικρή	Μεγάλη
Απόφαση 2199/2015 Σ.Α.		✓	
Απόφαση 2347/2017 Σ.Α.			✓
Απόφαση ICC Al Mahdi (2016)		✓	
Απόφαση ICTY Strugar et Jokic (2005)	✓		
Απόφαση ICTY Prlić et al. (2013)	✓		

Πίνακας 2 Υποσύστημα Ιράκ

Επιρροή στο υποσύστημα του Ιράκ	Καθόλου	Μικρή	Μεγάλη
Απόφαση 2199/2015 Σ.Α.		✓	
Απόφαση 2347/2017 Σ.Α.			✓
Απόφαση ICC Al Mahdi (2016)		✓	
Απόφαση ICTY Strugar et Jokic (2005)	✓		
Απόφαση ICTY Prlić et al. (2013)	✓		

Πίνακας 3 Υποσύστημα Μάλι

Επιρροή στο υποσύστημα του Μάλι	Καθόλου	Μικρή	Μεγάλη
Απόφαση 2199/2015 Σ.Α.		✓	
Απόφαση 2347/2017 Σ.Α.			✓
Απόφαση ICC Al Mahdi (2016)			✓
Απόφαση ICTY Strugar et Jokic (2005)		✓	
Απόφαση ICTY Prlić et al. (2013)		✓	

Πίνακας 4 Υποσύστημα Λιβύης

Επιρροή στο υποσύστημα της Λιβύης	Καθόλου	Μικρή	Μεγάλη
Απόφαση 2199/2015 Σ.Α.		✓	
Απόφαση 2347/2017 Σ.Α.			✓
Απόφαση ICC Al Mahdi (2016)		✓	
Απόφαση ICTY Strugar et Jokic (2005)	✓		
Απόφαση ICTY Prlić et al. (2013)	✓		

Πίνακας 5 Υποσύστημα Αφγανιστάν

Επιρροή στο υποσύστημα του Αφγανιστάν	Καθόλου	Μικρή	Μεγάλη
Απόφαση 2199/2015 Σ.Α.		✓	
Απόφαση 2347/2017 Σ.Α.			✓
Απόφαση ICC Al Mahdi (2016)		✓	
Απόφαση ICTY Strugar et Jokic (2005)	✓		
Απόφαση ICTY Prlić et al. (2013)	✓		

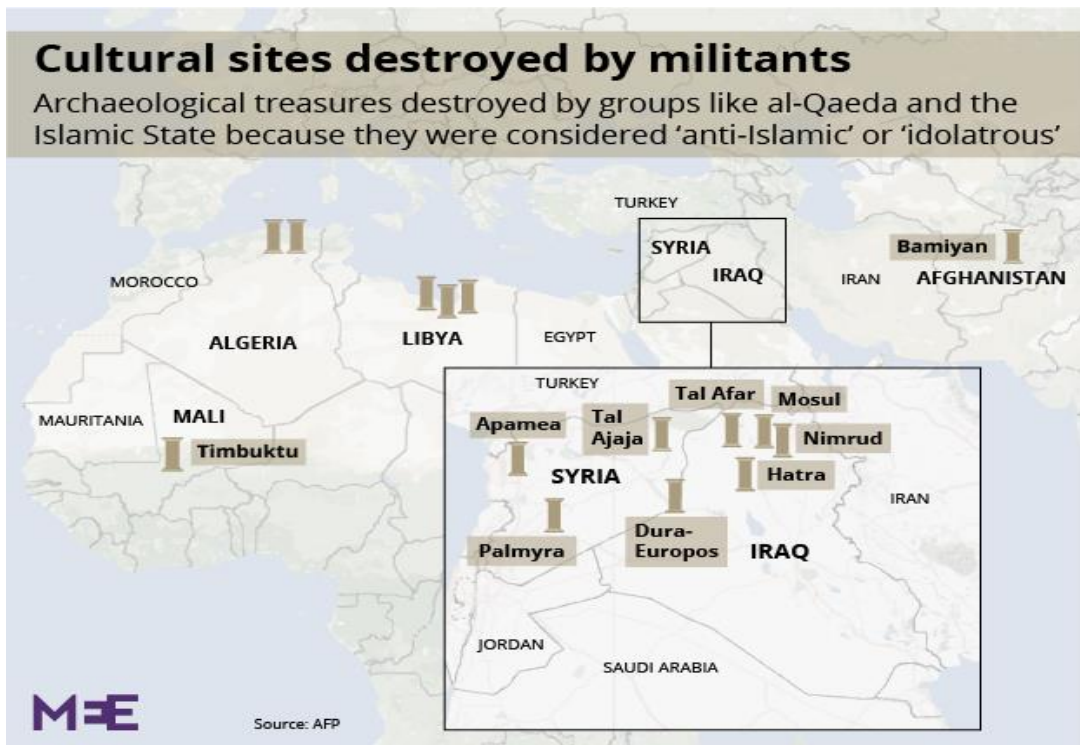
ii) Χάρτες και εικόνες

Χάρτης 1 Δυναμικός διανυσματικός Χάρτης Καταστροφών της πολιτιστικής κληρονομιάς από ισλαμικά κινήματα [Πηγή: Antiquities Coalition, Culture under treat task force, <http://taskforce.theantiquitiescoalition.org/>, ημερομηνία απολήψεως: 12/5/2017]

Χάρτης 2 Η συριακή κρίση ξεκίνησε τον Μάρτιο του 2011 (Πηγή: University of Texas at Austin)

Χάρτης 3 Καταστροφές της πολιτιστικής κληρονομιάς στο σύμπλοκο της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής [Πηγή: Middle East Eye, Al-Qaeda-linked Mali militant admits destroying Timbuktu shrines, 22/8/2016, <http://www.middleeasteye.net/news/al-qaeda-linked-mali-rebel-tell-icc-he-regrets-wrecking-timbuktu-shrines-1568501378>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017]

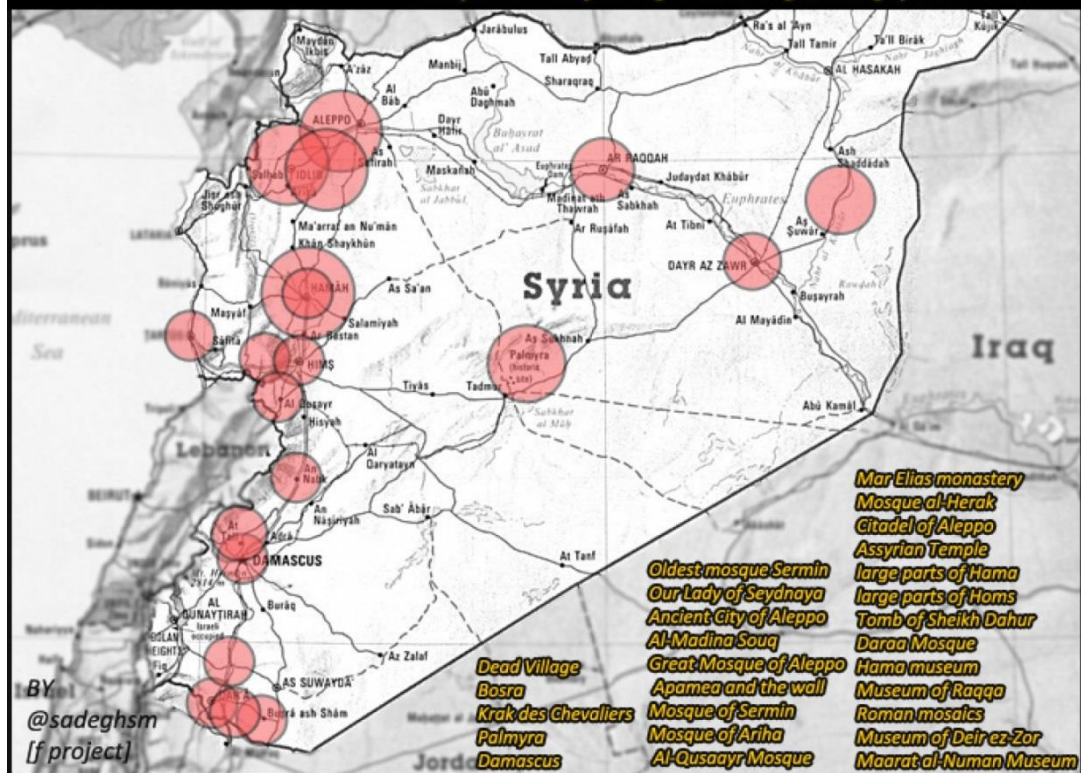

Self-proclaimed Islamic State (also known as ISIS) operational presence, mid-August 2015

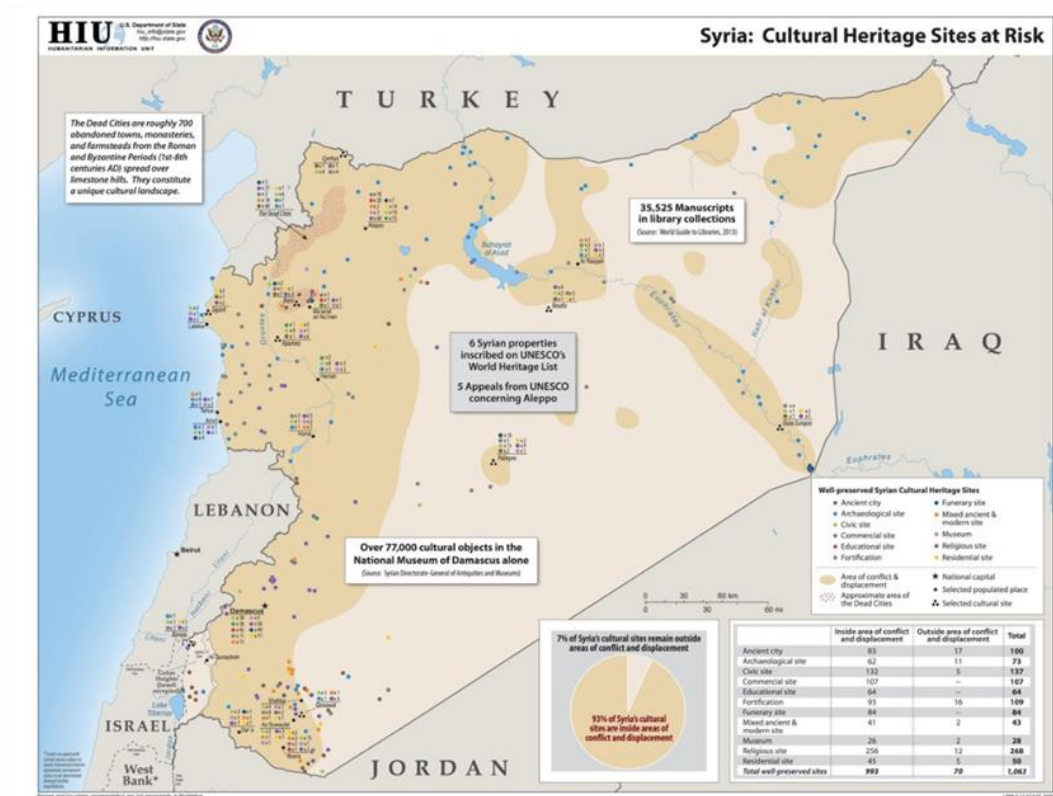
Χάρτης 4 Η επιχειρησιακή παρουσία του ISIS τον Αύγουστο του 2015 [Πηγή: Institute for Study of War [Πηγή: Andrew Curry, Here are the ancient sites ISIS has damaged and destroyed, National Geographic, 1/9/2015, <http://news.nationalgeographic.com/2015/09/150901-isis-destruction-looting-ancient-sites-iraq-syria-archaeology/>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017]

Syrian Heritage Sites Under Attack

Wikipedia : List of heritage sites damaged during Syrian civil war

Χάρτης 5 Συριακά Μνημεία υπό επίθεση[Πηγή: <http://visual.ly/syrian-heritage-sites-under-attack>]

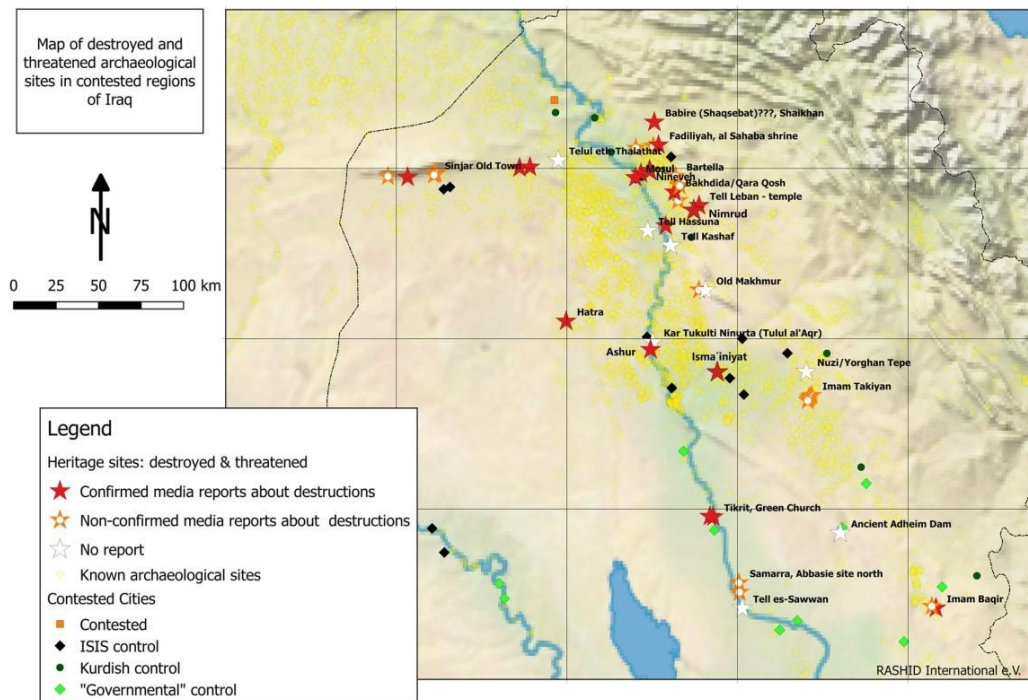

The map above identifies the locations of over 1,000 well-preserved cultural heritage sites and museums, noting sites inside and outside the areas of conflict and displacement. The pie chart shows that nearly all the sites and museums identified are at risk. (Courtesy of the U.S. Department of State)

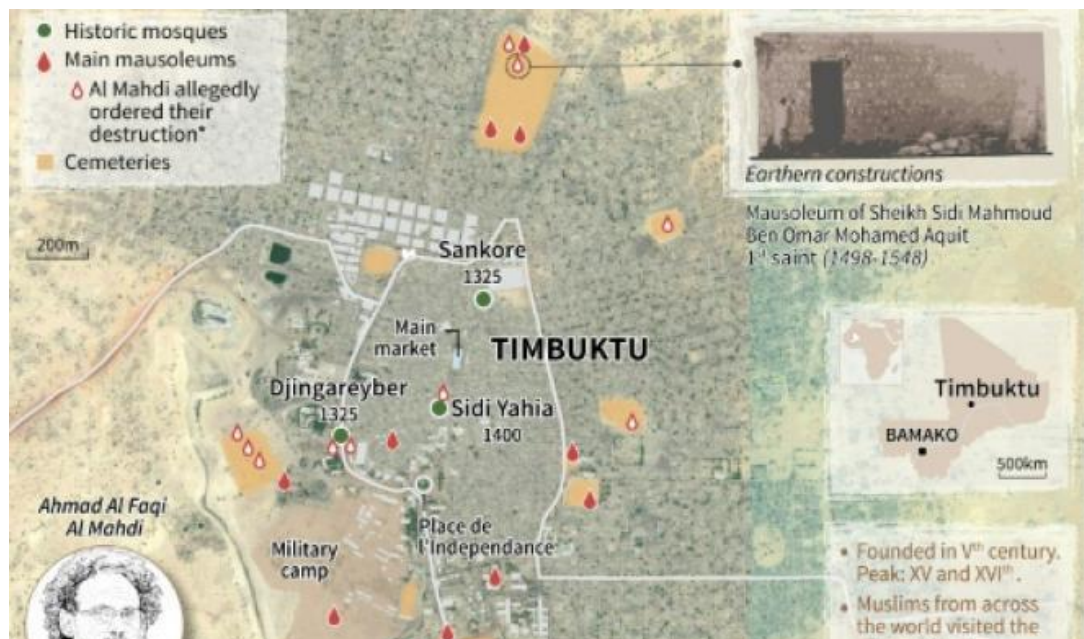
Χάρτης 6 Πολιτιστική Κληρονομιά της Συρίας σε Κίνδυνο [Πηγή: Homeland Defense and Security Information Analysis Center, <https://www.hdiac.org/node/1932>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017]

Χάρτης 7 Κατεστραφέντα πολιτιστικά μνημεία από τζιχαντιστικές οργανώσεις [Πηγή: Your Middle East, Infographic: 'Un-Islamic' cultural heritage in jihadists' crosshairs, 22/8/2016, <http://www.yourmiddleeast.com/culture/infographic-unislamic-cultural-heritage-in-jihadists-crosshairs>, 42377, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017]

Χάρτης 8 Καταστροφές στο Ιράκ τον Ιούνιο του 2016 [Raphael Lemkin, Rashid, Research Assessment and Safeguarding of Heritage of Iraq in Danger, Submission to study on intentional destruction of cultural heritage, 6/9/2016, <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/CulturalRights/DestructionHeritage/NGOS/RASHID.pdf> , ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017]

Χάρτης 9 Καταστροφές στο Τιμποκτού [Πηγή: Κατεστραφέντα πολιτιστικά μνημεία από τζιχαντιστικές οργανώσεις [Πηγή: Your Middle East, Infographic: 'Un-Islamic' cultural heritage in jihadists' crosshairs, 22/8/2016, <http://www.yourmiddleeast.com/culture/infographic-unislamic-cultural-heritage-in-jihadists-crosshairs> 42377, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017]

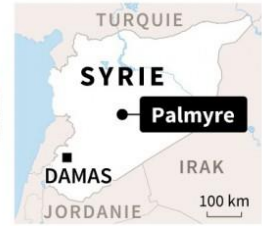
Χάρτης 10 Μάλι [Πηγή: Word Press, ICC : Cultural Destruction a War Crime, 5/10/2016, <https://dlockyer.wordpress.com/2016/10/05/icc-cultural-destruction-a-war-crime/>, ημερομηνία απολήψεως: 3/6/2016

Palmyre

Le site inscrit en 1980 au Patrimoine mondial de l'Unesco est menacé par les jihadistes du groupe Etat islamique

Source : Unesco

Art gréco-romain
allié aux traditions locales
et aux influences perses

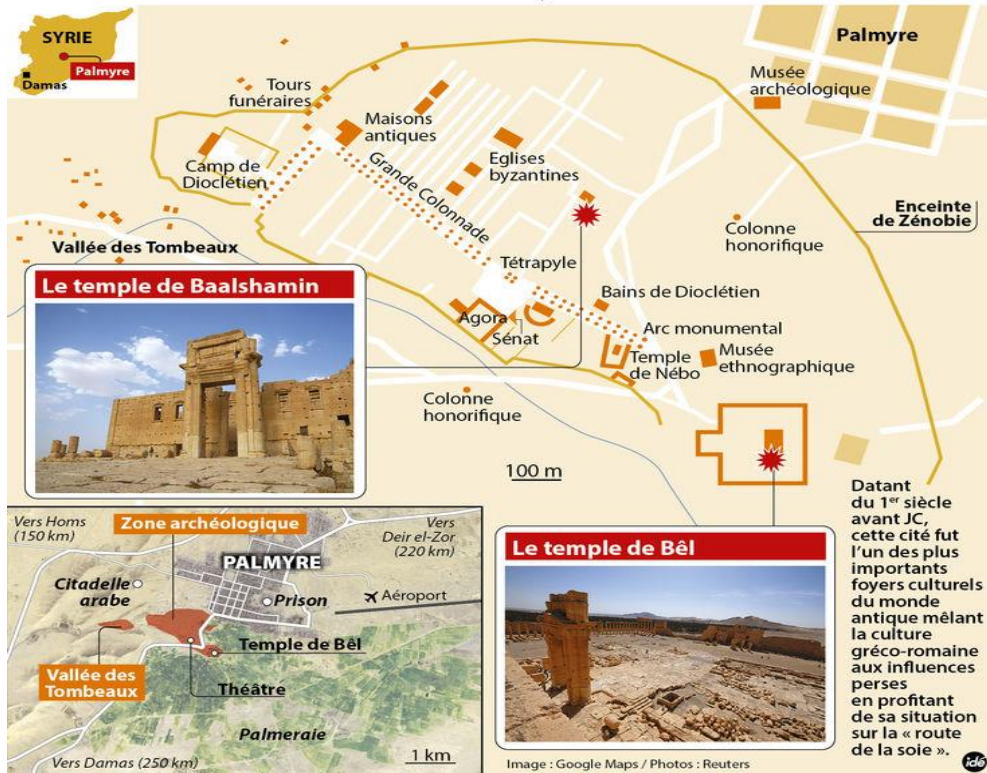
Découverte des ruines
par des voyageurs
aux XVIIe et XVIIIe siècles

Cité prospère sur la route
commerçante reliant la Perse,
l'Inde et la Chine à l'empire romain

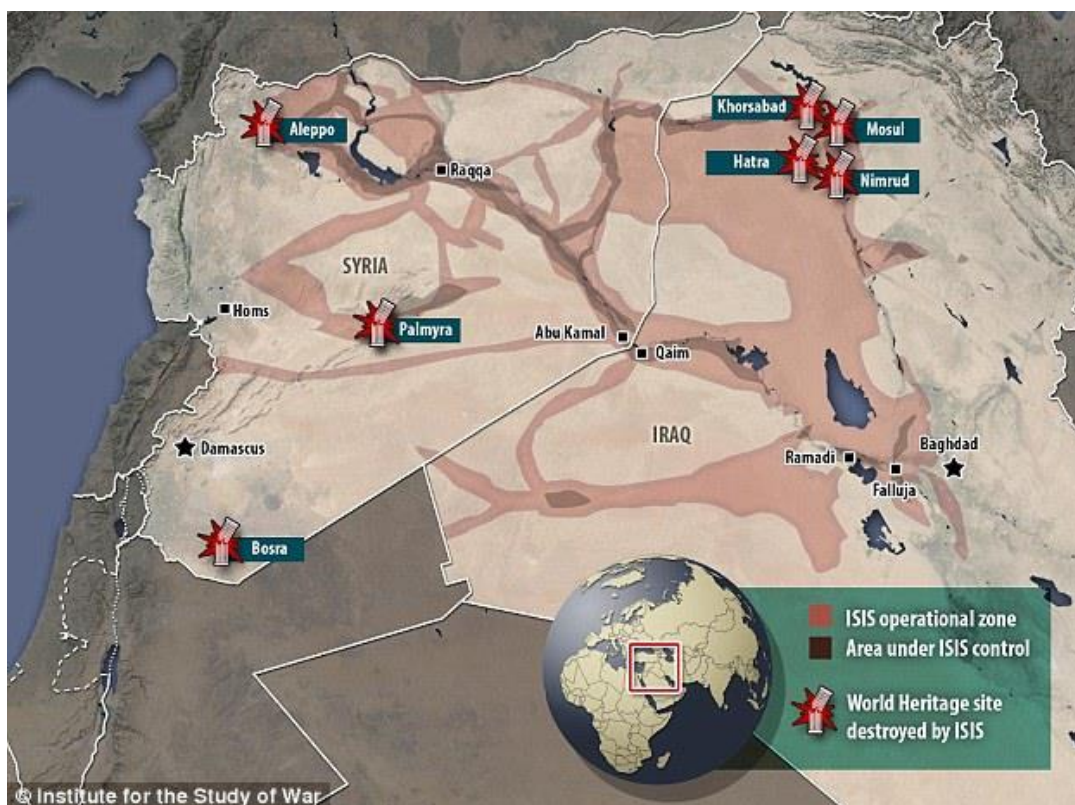
AFP

Χάρτης 11(α) Καταστροφές στη Παλμύρα [Πηγή: Jean Damascene, Dwekh Nawsha france, 4/9/2015, http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:http://www.dwekh-nawsha-france.com/category/archeologie/&qws_rd=cr&ei=GOv9WL3EIceGU7KwtZgP, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017]

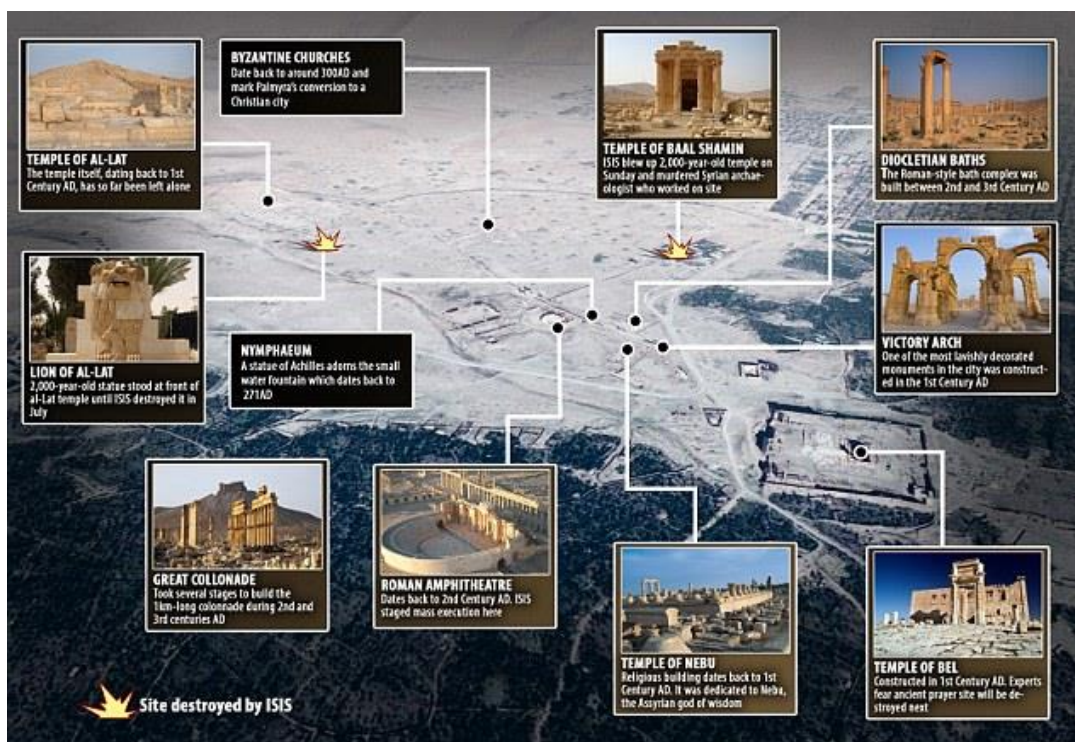
Les destructions de Daech à Palmyre

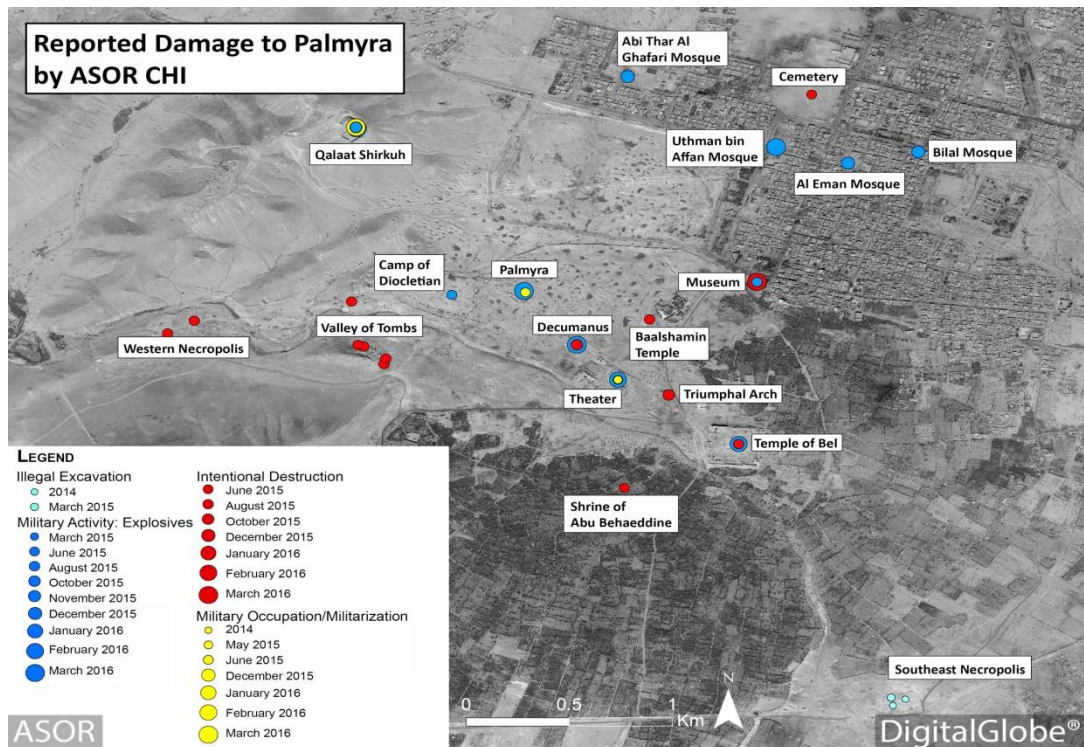
Χάρτης 11(β) Οι καταστροφές από το ISIS στη Παλμύρα [Πηγή: France Culture, Daech s'en prend au patrimoine de Palmyre, 3/8/2015, <https://www.franceculture.fr/politique/daech-sen-prend-au-patrimoine-de-palmyre>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017]

Χάρτης 12 Καταστροφές της πολιτιστικής κληρονομιάς στη Συρία και στο Ιράκ [Πηγή: Mail Online, Isis show off their destruction of 2,000-year-old temple at Palmyra: Just single arch of ancient Temple of Bel is left standing, 10/9/2015, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3229268/Pictured-ISIS-destruction-2-000-year-old-temple-Palmyra-left-just-one-arch-standing.html>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017]

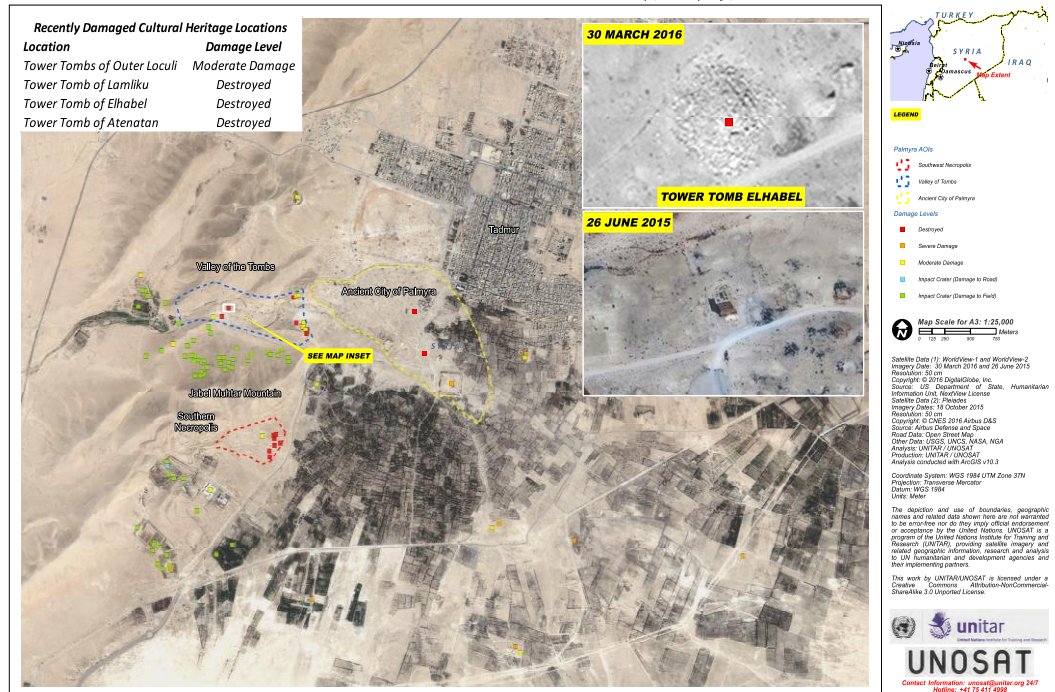
Χάρτης 13 Καταστροφές στην Παλμύρα [Πηγή: Wiping yet more history off the face of the earth: ISIS blow up 2,000-year-old Temple of Bel in Palmyra in latest outrage at the ancient Syrian city, 30/8/2015, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3216360/ISIS-blow-2-000-year-old-Temple-Bel-Palmyra-Syria.html>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017]

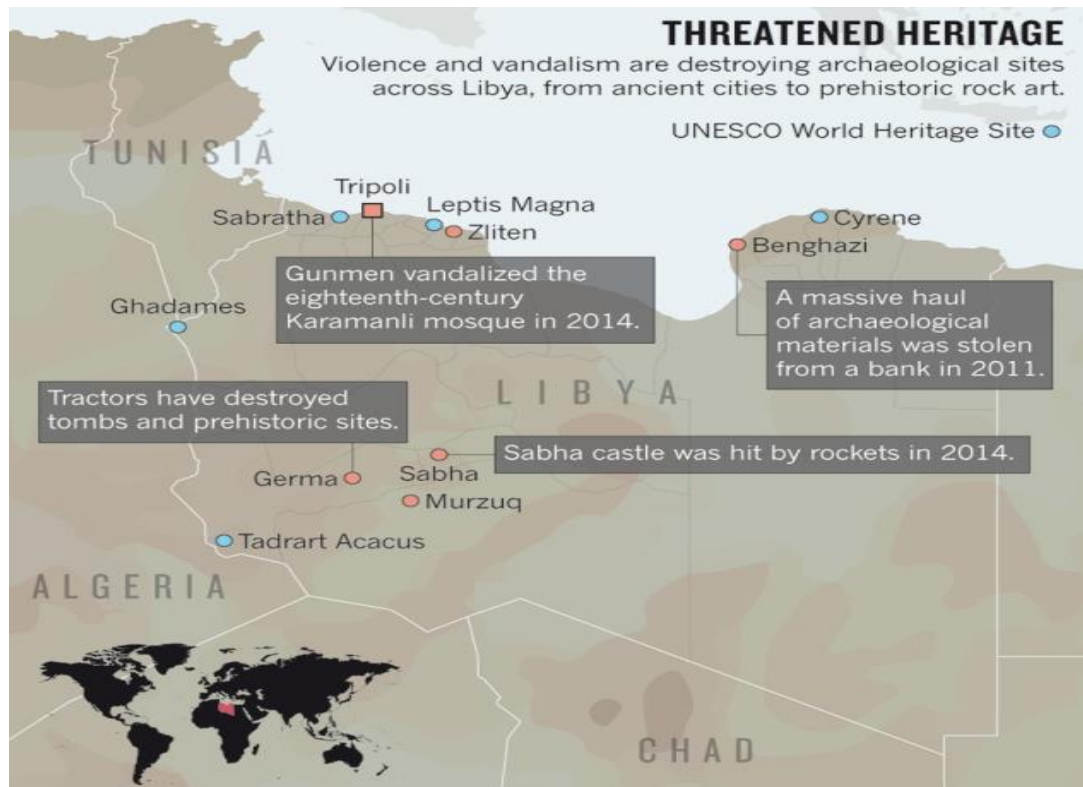
Χάρτης 14 Καταστροφές στη Παλμύρα από το 2012 έως το 2016 [Πηγή: Asor, Cultural Heritage Initiaves, Special report: The Recapture of Palmyra, 30/3/2016, <http://www.asor-syrianheritage.org/4290-2/>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017]

DAMAGE ASSESSMENT FOR ANCIENT CITY OF PALMYRA, SYRIA

Analysis with WorldView-1 and WorldView-2 Data Acquired 30 March 2016, 26 June 2015, and Pleiades Data Acquired 18 October 2015.

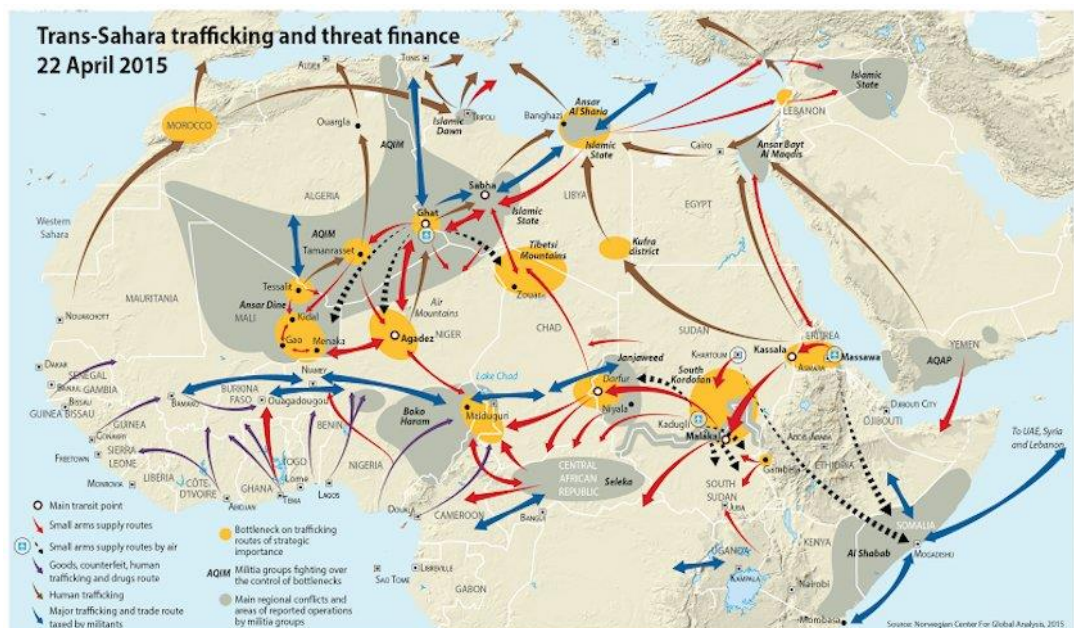
Χάρτης 15 Καταστροφές στην αρχαία πόλη της Παλμύρας στη Συρία [Πηγή: Unosat, Damage Assessment for Ancient City of Palmyra, Syria, 6/ 4/2016, <http://reliefweb.int/map/syrian-arab-republic/damage-assessment-ancient-city-palmyra-syria-6-apr-2016>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017]

Χάρτης 16 Καταστροφές στη Λιβύη [Πηγή: Cultural heritage: Savino di Lernia, *Save Libyan archaeology*, *Nature*, International weekly journal of science, 28/1/2015, <http://www.nature.com/news/cultural-heritage-save-libyan-archaeology-1.16781>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017]

Χάρτης 17 Ένοπλη σύρραξη στο Μάλι [Πηγή: Mali's Islamist conflict spreads as new militant group emerges, 19/8/2015, Reuters, <http://www.sabc.co.za/news/a/cf0ec08049880265848aaf392092d020/MalisundefinedIslamistundefinedconflictundefinedspreadsundefinedasundefinednewundefinedmilitantundefinedgroupundefinedemerges-20151908>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017]

Χάρτης 18 [Πηγή: Jihad, http://jihad376.rssing.com/chan-5654596/all_p5.html]

γ) Εικόνες

Εικόνα 1 Χρονολόγιο σχετικά με την πολιτιστική κληρονομιά, 2015-2016 [Πηγή:Antiquities Coalition, Culture under treat task force, <http://taskforce.theantiquitiescoalition.org/>, ημερομηνία απολήψεως: 12/5/2017]

Εικόνα 2 Τα απομεινάρια του Ναού του Μπελ στην ιστορική πόλη της Παλμύρας ύστερα από τις καταστροφές των τζιχαντιστών του ISIS [Πηγή: Your Middle East, Infographic: 'Un-Islamic' cultural heritage in jihadists' crosshairs, 22/8/2016, <http://www.yourmiddleeast.com/culture/infographic-unislamic-cultural-heritage-in-jihadists-crosshairs> 4237Z, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017]

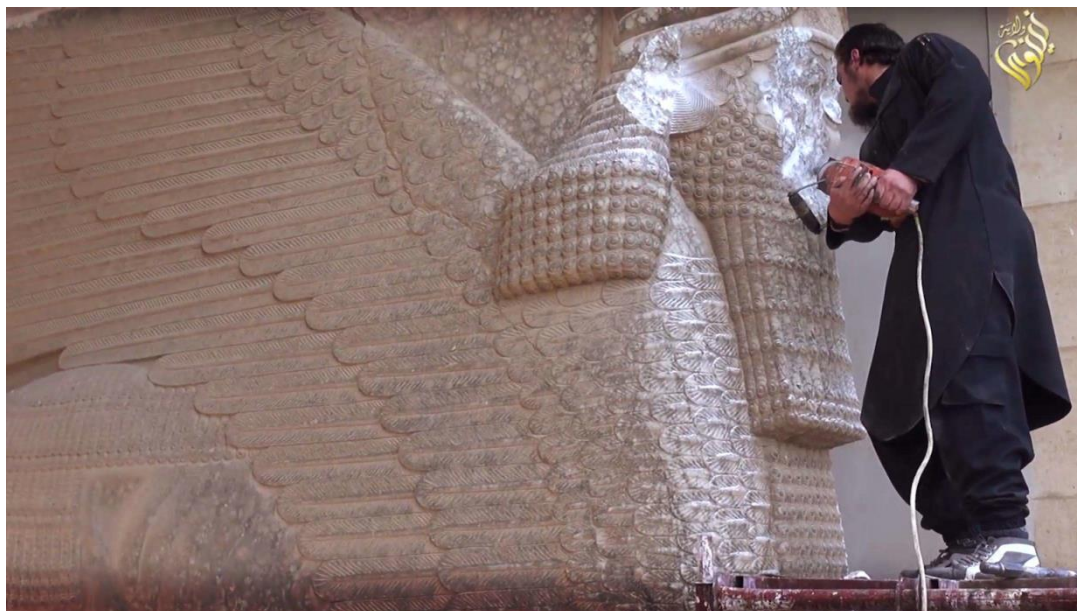
Εικόνα 3 Ο Ναός του Μπέλ στη Παλμύρα πριν τη καταστροφή των τζιχαντιστών [Πηγή:Mail Online, Isis show off their destruction of 2,000-year-old temple at Palmyra:Just single arch of ancient Temple of Bel is left standing, 10/9/2015, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3229268/Pictured-ISIS-destruction-2-000-year-old-temple-Palmyra-left-just-one-arch-standing.html>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017]

Εικόνα 4 Ο Ναός του Μπέλ στη Παλμύρα κατά τη διάρκεια της καταστροφής από τους τζιχαντιστές [Πηγή:Mail Online, Isis show off their destruction of 2,000-year-old temple at Palmyra:Just single arch of ancient Temple of Bel is left standing, 10/9/2015, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3229268/Pictured-ISIS-destruction-2-000-year-old-temple-Palmyra-left-just-one-arch-standing.html>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017]

Εικόνα 5 Ο Ναός του Μπέλ στη Παλμύρα μετά τη καταστροφή των τζιχαντιστών [Πηγή:Mail Online, Isis show off their destruction of 2,000-year-old temple at Palmyra:Just single arch of ancient Temple of Bel is left standing, 10/9/2015, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3229268/Pictured-ISIS-destruction-2-000-year-old-temple-Palmyra-left-just-one-arch-standing.html>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017]

Εικόνα 6 Καταστροφές στο Ιράκ [Πηγή: Vincent Boqueho, Herodote.net, Les islamistes s' en prennent a leur patrimoine, 27/2/2015 , https://www.herodote.net/27_fevrier_2015-evenement-20150227.php, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017]

Εικόνα 7 Καταστροφή της πόλης του Νινεβή στο Ιράκ [Πηγή: Al-Khatib, Iraqi digital investigation team confirms ISIS destruction of Gate in Nineveh, 29/8/2016, <https://www.bellingcat.com/news/mena/2016/08/29/iraqi-digital-investigation-team-confirms-isis-destruction-gate-nineveh/>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017]

Ahmad al-Faqi al-Mahdi

- Malian
- In his 40s

Tuareg scholar who joined jihadist group Ansar Dine

- 1975? Born into Marabout tribe in Agoune, west of Timbuktu
 - 1980-1990 Koranic school. Graduates as teacher
 - 2012 Head of Timbuktu's religious police
Oversees destruction of 9 saints' shrines and the Sidi Yahia mosque
 - 2015 Handed over by Niger to International Criminal Court (ICC)
 - 2016 At start of trial, Mahdi pleads guilty, claiming influence of "evil spirits"
- Sept 27: Judges jail him for 9 years**
(prosecution had asked for 9-11)

Source: ICC

Εικόνα 8 Ο Al Faqi Al Mahdi [Πηγή: News Mpumalanga, Alleged A;-Qaeda-linked Islamist leader Ahmad al-Faqi al-Mahdi is the first jihadist to stand trial at the tribunal in the Hague, 27/9/2016, <http://mpumalanganews.co.za/afp/213620/ahmad-al-faqi-al-mahdi-destroyer-of-timbuktu-shrines>, ημερομηνία απολήψεως: 3/6/2016]

Εικόνα 9 Ο Al Mahdi και οι καταστροφές που προκάλεσε [Πηγή: Sky News, 'Islamist' in court over Timbuktu destruction, 30/9/2015, <https://uk.news.yahoo.com/islamist-court-over-timbuktu-destruction-132800016.html>, ημερομηνία απολήψεως:3/6/2016]

Εικόνα 10 Η καταστροφή των ιερών από τους Ισλαμιστές το 2012 στο Τιμποκτού [Πηγή: Word Press, ICC : Cultural Destruction a War Crime, 5/10/2016, <https://dlockyer.wordpress.com/2016/10/05/icc-cultural-destruction-a-war-crime/>, ημερομηνία απολήψεως: 3/6/2016]

Εικόνα 11 Καταστροφή αρχαίου μανσωλείου από τους τζιχαντιστές στις 25 Ιουλίου του 2013 [Πηγή: Newsweek, Timbuktu Shrines Trial : Why the destruction of cultural heritage is history repeating itself, 3/5/2016, <http://www.newsweek.com/timbuktu-shrines-international-criminal-court-433384>, ημερομηνία απολήψεως: 3/6/2016]

Εικόνα 12 Το τέμενος του Djingareyber που δέχθηκε επίθεση από τον Al Mahdi (Πηγή: Fotos de Lugares Turisticos, Το τέμενος Djingareyber στη δημοκρατία του Μάλι, <http://fotosdelugaresturisticos.blogspot.gr/2014/09/mezquita-de-djingareyber-republica-de.html>, ημερομηνία απολήψεως: 7/6/2017)

Εικόνα 13 Βούδες του Μπαμπιγιάν πριν και μετά τη καταστροφή τους [Πηγή: Annissa Haddadi, International Business Times, Will Timbuktu become the New Bamiyan? Mali Ansar Dine Islamists Vow to Destroy All Sufi Shrines in Ancient City, 2/7/2012, <http://www.ibtimes.co.uk/mali-ansar-dine-islamists-vow-destroy-muslim-358557>, ημερομηνία απολήψεως: 3/6/2012]

Εικόνα 14 Βούδες του Μπαμιγιάν που καταστράφηκαν στο Αφγανιστάν [Πηγή: Your Middle East, Infographic: 'Un-Islamic' cultural heritage in jihadists' crosshairs, 22/8/2016, <http://www.yourmiddleeast.com/culture/infographic-unislamic-cultural-heritage-in-jihadists-crosshairs> 42377, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017]

Βιβλιογραφία και Πηγές

α)Βιβλιογραφία

ι)Ελληνόγλωσση

- Brzezinski Zbigniew, *Η μεγάλη σκακιέρα*, εκδ. Λιβάνης, Αθήνα, 1998.
- Γρίβας Κ., *Η στρατιωτική άνοδος της Κίνας και η Γεωπολιτική του πολέμου στη Μέση Ανατολή*, εκ. Λιβάνη, 2013
- Κόνσολα Ν. Ν., *Η Διεθνής Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1995
- Μάζης Ι. Θ., *Μεθοδολογία συγγραφής μίας γεωπολιτικής ανάλυσης: δομή, έννοιες και όροι*, Γεωστρατηγική, Τεύχος 12, Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 2007
- Μάζης Ι. Θ., «Μεταθεωρητική κριτική διεθνών σχέσεων και γεωπολιτικής, Το νεοθετικιστικό πλαίσιο», εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα, 2012
- Μάζης Ι. Θ., *Γεωπολιτική και γεωστρατηγικές της συριακής κρίσεως*, εκδ. Λειμών, Αθήνα, 2016
- Μάζης Ι. Θ., *Η Γεωπολιτική, η Θεωρία και η Πράξη*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2002
- Μάζης Ι. Θ. (Διεθ.) και Νικολάου Κ. Πατραγάς, *Οι Αραβικές Εξεγέρσεις και η Αναμόρφωση του Αραβοισλαμικού κόσμου*, εκδ. , (Dir.) and K. Nokolaou-Patragas, εκδ. Λειμών, 2013.
- Μαρούδα Μ. Ν., *Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο*, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2015
- Περράκης Σ., Μαρούδα Μαρία-Ντανιέλα, *Ηνωμένα Έθνη, θεσμικό πλαίσιο και δικαιοπολιτική δράση*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομμοτηνή, 2006
- Ρούκουνας Ε., *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*, 2^η έκδ., εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2015.
- Σαρλής Μ., “Ο γεωπολιτικός αντίκτυπος της συριακής κρίσης στην εσωτερική κατάσταση του Λιβάνου» στα Πρακτικά του Α’ Διεθνούς Μεσανατολικού Συνεδρίου του Πανεπιστημίου Αθηνών.
- Χατζικωνσταντίνου Κ., *Προσεγγίσεις στο Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο*, εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 1999

ii) Ξενόγλωσση

Brodie Neil, Syria and its Regional Neighbors: A case of Cultural Property Protection Policy Failure, *Cambridge University Press*, 1/10/2015.

Mazis I. Th., “L'effet Syrien et l'analyse géopolitique et géostratégique du Moyen Orient actuel”, *Civitas Gentium*, 2:1, 2012.

Mazis I. Th., L' analyse géopolitique systémique: propositions terminologiques et définitions métathéoriques selon l exigence métathéoriques Lacatienne, *Géographies, Géopolitiques et Géostratégies Régionales*, Vol. I, (1), 2013.

“Syria’s Metastasing Conflicts”, *Middle East Reports*, International Crisis Group No.143, June 27, 2013.

Stone Peter G. and Farchach Bajjaly Joanne, *The destruction of cultural heritage in Irak*, εκδ. Boydell and Brewer, 2008.

β) Πηγές

i) Πρωτογενείς Πηγές

Αποφάσεις Δικαστηρίων

Prosecutor v. Ahmad Al Faqi Al Mahdi, ICC-01/12-01/15, 2016

Prosecutor v. Strugar, Trial Judgment, ICTY Case No. IT-01-42-T, 31/1/2005.

Prosecutor v. Prlić et al., Trial Judgment, ICTY Case No. IT-04-74, 29/5/2013.

Prosecutor v. Germain Katanga, ICC-01/04-01/07, 2014.

Procecutor v. Jean-Pierre Bemba Gombo, ICC-01/05-01/08, 2016.

Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo, ICC-01/04-01/06, 2012.

Αποφάσεις-Ψηφίσματα Διεθνών Οργάνων

Απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών 2199 (S/RES/2199) 06/03/2015, [http://undocs.org/S/RES/2199\(2015\)](http://undocs.org/S/RES/2199(2015)) , ημερομηνία απολήψεως 2/3/2017.

Απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών 2347 (S/RES/2347) 24/03/2017, [http://undocs.org/S/RES/2347\(2017\)](http://undocs.org/S/RES/2347(2017)), ημερομηνία απολήψεως: 1/04/2017.

Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την καταστροφή των τόπων πολιτισμικής σημασίας που διαπράττεται από το Ισλαμικό Κράτος (ISIS), RSP/2649/2015, 30 Απριλίου 2015.

Resolution on protection of cultural property in the OSCE area, Baku 2014, OSCE, <https://www.oscepa.org/meetings/annual-sessions/2014-baku-annual-session/2014-baku-final-declaration/1860-16> , ημερομηνία απολήψεως: 10/6/2017.

Διεθνή Συμβατικά Κείμενα

1907 Συμβάσεις της Χάγης

1949 Συμβάσεις της Γενεύης (I-II-III-IV)

1977 Πρόσθετα Πρωτόκολλα (I-II) στις Συμβάσεις της Γενεύης (1949)

The 1954 Hague Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict and its two (1954 and 1999) Protocols, UNESCO, <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001875/187580e.pdf> , ημερομηνία απολήψεως: 4/3/2017

Σύμβαση Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς, 16/11/1972, UNESCO, http://www.law-archaeology.gr/ClientFiles/downloads/1188760121_unesco.1972.en.pdf, ημερομηνία απολήψεως 9/4/2017

Text of the Convention for the safeguarding of the Intangible cultural heritage, 32η σύνοδος, UNESCO, 29/9/2003-17/10/2003, <https://ich.unesco.org/en/convention>, ημερομηνία απολήψεως: 10/6/2017.

Εκθέσεις Διεθνών Οργάνων

Alleged crimes, ICC, <https://www.icc-cpi.int/mali/al-mahdi/pages/alleged-crimes.aspx>, ημερομηνία απολήψεως: 10/3/2017.

Memorandum of Understanding between UNESCO and ICRC, 2016, <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002442/244256e.pdf> , ημερομηνία απολήψεως: 10/6/2016.

39^η Σύνοδος της Επιτροπής Παγκόσμιας Κληρονομιάς της Unesco, UNESCO, 3/7/2015, http://www.unesco.org.cy/News-39i_Synodos_tis_Epitropis_Pagkosmias_Klironomias_tis_UNESCO,4098,G_R, ημερομηνία απολήψεως: 8/4/2017.

Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την περιφερειακή στρατηγική της ΕΕ για τη Συρία και το Ιράκ καθώς και για την Απειλή του ISIL/Da'esh, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 16/3/2015, <http://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2015/03/16-council-conclusions-eu-regional-strategy-for-syria-and-iraq-as-well-as-the-isil-daesh-threat/>, ημερομηνία απολήψεως: 5/4/2017.

Declaration concerning the intentional destruction of cultural heritage, 17/10/2003, UNESCO, http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=17718&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html, ημερομηνία απολήψεως: 10/6/2017.

'Responsibility to protect' as applied to the protection of cultural heritage in armed conflict, UNESCO Final Report, Paris, 27/11/2015, <http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/R2P-FinalReport-EN.pdf>, ημερομηνία απολήψεως: 10/6/2017.

Security Council condemns destruction, smuggling of cultural heritage by terrorist groups, unanimously adopting resolution 2347(2017), United Nations, 24/3/2017, <https://www.un.org/press/en/2017/sc12764.doc.htm>, ημερομηνία απολήψεως: 6/4/2017.

ICC Trial Chamber VIII declares Mr Al Mahdi guilty of the war crime of attacking historic and religious buildings in Timbuktu and sentences him to nine years' imprisonment, 27/9/2016, ICC, <https://www.icc-cpi.int/pages/item.aspx?name=pr1242>, ημερομηνία απολήψεως: 23/3/2016

Statement by ICC Prosecutor concerning Mali, ICC, 28/1/2013, <https://www.icc-cpi.int/Pages/item.aspx?name=OTPstatement280113>, ημερομηνία απολήψεως: 21/3/2016.

Situation in the Republic of Mali, ICC-01/12, <https://www.icc-cpi.int/mali>, ημερομηνία απολήψεως: 21/3/2017.

Statement by UN Secretary-General Ban Ki-moon, UNESCO Director-General Irina Bokova and UN and League of Arab States Joint Special Representative for Syria Lakhdar Brahimi: The destruction of Syria's cultural heritage must

stop, United Nations Secretary-General, 12/3/2014, <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2014-03-12/statement-un-secretary-general-ban-ki-moon-unesco-director-general>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017\

Rules of Procedure and Evidence, ICC, <https://www.icc-cpi.int/iccdocs/pids/legal-texts/rulesprocedureevidenceeng.pdf> , ημερομηνία απολήψεως: 14/6/2017.

ii) Ηλεκτρονικές Πηγές

Ελληνόγλωσσος ηλεκτρονικός τύπος

Μάζης Ι. Θ. και Σαρλής Μιχάλης, Νέα πλήγματα στην ασφάλεια της Μέσης Ανατολής, Foreign Affairs, Οι γεωστρατηγικοί ενδοισλαμικοί ανταγωνισμοί στο σύστημα Συρίας-Λιβάνου, 25/4/2014, <http://www.foreignaffairs.gr/articles/69782/ioannis-th-mazis-kai-mixalis-sarlis/nea-pligmata-stin-asfaleia-tis-mesis-anatolis> , ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017.

Μαυραγιάννης Κ., *Ισλαμικό Κράτος και Αλ Κάιντα: Οι διαφορές μεταξύ των δύο πιο διαβόητων τρομοκρατικών οργανώσεων του 21^{ου} αιώνα*, The Huffington post, 20/11/2015, http://www.huffingtonpost.gr/2015/11/20/islamic-state-al-qaeda_n_8599174.html, ημερομηνία απολήψεως: 9/4/2017

Ξενόγλωσσος ηλεκτρονικός τύπος

Antiquities Coalition, Culture under treat task force, (Χάρτης 1), <http://taskforce.theantiquitiescoalition.org/>, ημερομηνία απολήψεως: 12/5/2017.

Al-Azm Azm, Why ISIS wants to destroy Syria's cultural Heritage, *Time*, 8/10/2015, <http://time.com/4065290/syria-cultural-heritage/> , ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017.

Al-Khatib Hady, Iraqi digital investigation team confirms ISIS destruction of Gate in Nineveh, 29/8/2016, (Εικόνα 7), <https://www.bellingcat.com/news/mena/2016/08/29/iraqi-digital->

- [investigation-team-confirms-isis-destruction-gate-nineveh/](#), ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017.
- Behzad Nasir, Qarizadah Daud, The man who helped blow up the Bamiyan Buddhas, *BBC*, <http://www.bbc.com/news/world-asia-31813681>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017.
- Boqueho Vincent, Herodote.net, Les islamistes s' en prennent a leur patrimoine, 27/2/2015, (Εικόνα 6), https://www.herodote.net/27_fevrier_2015-evenement-20150227.php, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017.
- Centlivres Pierre, The Death of the Buddas of Bamiyan, *Middle East Institute*, 18/4/2012, <http://www.mei.edu/content/death-buddhas-bamiyan>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017.
- Curry Andrew, Here are the ancient sites ISIS, <http://news.nationalgeographic.com/2015/09/150901-isis-destruction-looting-ancient-sites-iraq-syria-archaeology/>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017 has damaged and destroyed, *National Geographic*, 1/9/2015, (Χάρτης 4).
- Cultural heritage: Savino di Lernia, Save Libyan archaeology, *Nature*, International weekly journal of science, 28/1/2015, (Χάρτης 16) <http://www.nature.com/news/cultural-heritage-save-libyan-archaeology-1.16781>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017.
- Damascene Jean, Dwekh Nawsha france, 4/9/2015, [Χάρτης 11(α)], http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:http://www.dwekh-nawsha-france.com/category/archeologie/&gws_rd=cr&ei=GOv9WL3EIceGU7KwtZgP, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017.
- France Culture, Daech s' en prend au patrimoine de Palmyre, 3/8/2015, [Χάρτης 11 (β)], <https://www.franceculture.fr/politique/daech-sen-prend-au-patrimoine-de-palmyre>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017.
- Haddadi Annissa, *International Business Times*, Wil Timbuktu become the New Bamiyan? Mali Ansar Dine Islamists Vow to Destroy All Sufi Shrines in Ancient City, 2/7/2012, (Εικόνα 13), <http://www.ibtimes.co.uk/mali-ansar-dine-islamists-vow-destroy-muslim-358557>, ημερομηνία απολήψεως: 3/6/2012.

- Lemkin Raphael, Rashid, Research Assessment and Safeguarding of Heritage of Iraq in Danger, Submission to study on intentional destruction of cultural heritage, 6/9/2016, (Χάρτης 8), <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/CulturalRights/DestructionHeritage/NGOS/RASHID.pdf>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017.
- Lostal Marina, The first of its kind: the ICC opens a case against Ahmad Al Faqi Al Mahdi for the destruction of cultural heritage in Mali, *Global Policy*, 2/10/2015, <https://www.globalpolicy.org/home/163-general/52814-icc-opens-a-case-for-the-destruction-of-cultural-heritage-in-mali.html>, ημερομηνία απολήψεως: 9/3/2017.
- Mohammad Hadi Zakerhossein, The Al Mahdi case and thematic prosecution, *Justice Hub*, 8/9/2016, <https://justicehub.org/article/al-mahdi-case-and-thematic-prosecution>, ημερομηνία απολήψεως: 9/4/2017.
- Sengupta Somini and Simons Marlise, U.S. forces may have committed war crimes in Afganistan, Prosecutor says, *The New York Times*, 14/11/2016, https://www.nytimes.com/2016/11/15/world/asia/united-states-torture-afghanistan-international-criminal-court.html?_r=0, ημερομηνία απολήψεως: 27/4/2017.
- Zakerhossein Mohammad Hadi, The Al-Mahdi case and thematic prosecution, 8/9/2016, <https://justicehub.org/article/al-mahdi-case-and-thematic-prosecution>, ημερομηνία απολήψεως: 22/3/2017.
- Man on trial at ICC for destroying Timbuktu artefacts, *Al Jazeera*, 22/8/2016 <http://www.aljazeera.com/news/2016/08/man-trial-icc-destroying-timbuktu-artefacts-160822100834765.html>, ημερομηνία απολήψεως: 22/3/2016.
- Q and A: The Al Mahdi case at the ICC, *Fidh*, 17/8/2016, <https://www.fidh.org/en/region/Africa/mali/q-a-the-al-mahdi-case-at-the-icc#1>, ημερομηνία απολήψεως: 22/3/2017.
- Mali: The hearing of Al Mahdi before the ICC is a victory, but charges must be expanded, *Fidh*, 30/9/2015, <https://www.fidh.org/en/issues/international-justice/international-criminal-court-icc/mali-the-hearing-of-abou-tourab-before-the-icc-is-a-victory-but>, ημερομηνία απολήψεως: 22/3/2017.
- Mali: The hearing of Al Mahdi before the ICC is a victory, but charges must be expanded, *Fidh*, 30/9/2015, <https://www.fidh.org/en/issues/international-justice/international-criminal-court-icc/mali-the-hearing-of-abou-tourab-before-the-icc-is-a-victory-but>

- [justice/international-criminal-court-icc/mali-the-hearing-of-abou-tourab-before-the-icc-is-a-victory-but](#), ημερομηνία απολήψεως: 22/3/2017.
- Middle East Eye, Al-Qaeda-linked Mali militant admits destroying Timbuktu shrines, 22/8/2016, (Χάρτης 3) <http://www.middleeasteye.net/news/al-qaeda-linked-mali-rebel-tell-icc-he-regrets-wrecking-timbuktu-shrines-1568501378>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017.
- News Mpumalanga, Alleged A;-Qaeda-linked Islamist leader Ahmad al-Faqi al-Mahdi is the first jihadist to stand trial at the tribunal in the Hague, 27/9/2016, (Εικόνα 8), <http://mpumalanganews.co.za/afp/213620/ahmad-al-faqi-al-mahdi-destroyer-of-timbuktu-shrines>, ημερομηνία απολήψεως: 3/6/2016.
- Ejil: Talk!, *The Al Mahdi Judgment and Sentence at ICC: A Source of Cautious Optimism for International Criminal Justice*, 13/10/2016, <http://www.ejiltalk.org/the-al-mahdi-judgment-and-sentence-at-the-icc-a-source-of-cautious-optimism-for-international-criminal-justice/>, ημερομηνία απολήψεως: 24/3/2017.
- Ejil: Talk!, Blog of the European Journal of International Law, Prlić et al.: The Destruction of the Old Bridge of Mostar and Proportionality, 31 July 2013, <http://www.ejiltalk.org/prlic-et-al-the-destruction-of-the-old-bridge-of-mostar-and-proportionality/>, ημερομηνία απολήψεως: 9 Μαρτίου 2017.
- Joint press point with NATO Secretary Jens Stoltenberg and the Prime Minister of Norway, Erna Solberg, NATO, 4/5/2017, http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_143443.htm?selectedLocale=en, ημερομηνία απολήψεως: 11/6/2017.
- Unitar, Satellite-based damage assessment to cultural heritage sites in Syria, 28/10/2014, http://unosat.web.cern.ch/unosat/unitar/downloads/chs/FINAL_Syria_WHS.pdf, ημερομηνία απολήψεως: 7/4/2017.
- University of Texas at Austin, Η συριακή κρίση ξεκίνησε τον Μάρτιο του 2011, (Χάρτης 2).
- Homeland Defense and Security Information Analysis Center, (Χάρτης 6) <https://www.hdiac.org/node/1932>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017.
- Infographic: ‘Un-Islamic’ cultural heritage in jihadists’ crosshairs, 22/8/2016, (Χάρτης 7) Your Middle East, http://www.yourmiddleeast.com/culture/infographic-unislamic-cultural-heritage-in-jihadists-crosshairs_42377, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017.

Isis show off their destruction of 2,000-year-old temple at Palmyra: Just single arch of ancient Temple of Bel is left standing, *Mail Online*, 10/9/2015, (Χάρτης 12), <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3229268/Pictured-ISIS-destruction-2-000-year-old-temple-Palmyra-left-just-one-arch-standing.html>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017.

Cultural Heritage Initiaves, Special report: The Recapture of Palmyra, Asor, 30/3/2016, (Χάρτης 14) <http://www.asor-syrianheritage.org/4290-2/>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017.

Damage Assessment for Ancient City of Palmyra, Syria, Unosat, 6/4/2016, (Χάρτης 15), <http://reliefweb.int/map/syrian-arab-republic/damage-assessment-ancient-city-palmyra-syria-6-apr-2016>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017.

Fotos de Lugares Turisticos, Το τέμενος Djngareyber στη δημοκρατία του Μάλι, (Εικόνα 12), <http://fotosdelugaresturisticos.blogspot.gr/2014/09/mezquita-de-djngareyber-republica-de.html>, ημερομηνία απολήψεως: 7/6/2017.

Mali's Islamist conflict spreads as new militant group emerges, 19/ 8/2015, Reuters, <http://www.sabc.co.za/news/a/cf0ec08049880265848aaf392092d020/Malisun-definedIslamistundefinedconflictundefinedspreadsundefinedasundefinednewu-ndefinedmilitantundefinedgroupundefinedemerges-20151908> , ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017.

Newsweek, Timbuktu Shrines Trial : Why the destruction of cultural heritage is history repeating itself, 3/5/2016, (Εικόνα 11), <http://www.newsweek.com/timbuktu-shrines-international-criminal-court-433384>, ημερομηνία απολήψεως: 3/6/2016.

Jihad, (Χάρτης 18), http://jihad376.rssing.com/chan-5654596/all_p5.html

Sky News, 'Islamist' in court over Timbuktu destruction, 30/9/2015, (Εικόνα 9), <https://uk.news.yahoo.com/islamist-court-over-timbuktu-destruction-132800016.html>, ημερομηνία απολήψεως: 3/6/2016.

Visually, Συριακά Μνημεία υπό επίθεση, (Χάρτης 5) <http://visual.ly/syrian-heritage-sites-under-attack>

Word Press, ICC : Cultural Destruction a War Crime, 5/10/2016, (Εικόνα 10), <https://dlockyer.wordpress.com/2016/10/05/icc-cultural-destruction-a-war-crime/>, ημερομηνία απολήψεως: 3/6/2016.

Wiping yet more history off the face of the earth: ISIS blow up 2,000-year-old Temple of Bel in Palmyra in latest outrage at the ancient Syrian city, 30/8/2015, (Χάρτης 13), <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3216360/ISIS-blow-2-000-year-old-Temple-Bel-Palmyra-Syria.html>, ημερομηνία απολήψεως: 24/4/2017.